

SATAKUNTA-STRATEGIA

Satakunnan maakuntasuunnitelma 2050

Satakunnan maakuntaohjelma 2022-2025

Älykkään erikoistumisen strategia 2021-2027

SATAKUNTALIITTO
Regional Council of Satakunta

Maakuntahallitus 22.11.2021

SISÄLLYS

JOHDANTO	1
1. SATAKUNNAN MAAKUNTASUUNNITELMA 2050	3
1.1. Satakunnan maakuntasuunnitelman skenaariot.....	3
Tulevaisuuteen varautumisen keskeiset teemat.....	4
1.2. Satakunnan tulevaisuuskuvat 2050	5
Elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta 2050	6
Hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta 2050	6
Vastuullinen ja osaava maakunta 2050.....	7
2. SATAKUNNAN MAAKUNTAOHJELMA 2022-2025.....	9
2.1. Satakunnan aluekehittämisen voimavarat ja rajoitteet.....	10
2.2. Kehittämisen toimintalinjat	12
Toimintalinja 1: Kestävän kasvun Satakunta	16
Kehittämisteema TL1.1. Älykäs Satakunta	17
Kehittämisteema TL1.2 Osaava Satakunta.....	20
Kehittämisteema TL1.3 Yrittäjyyden ja työllisyyden Satakunta	22
Toimintalinja 2: Hyvinvoivan väestön ja ympäristön Satakunta	24
Kehittämisteema TL2.1 Hyvinvoivat satakuntalaiset	25
Kehittämisteema TL2.2 Sujuvan arjen Satakunta.....	27
Kehittämisteema TL2.3 Vetovoimainen, monimuotoisen ja laadukkaan ympäristön Satakunta	29
Toteutus ja seuranta.....	31
3. SATAKUNNAN ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIA 2021-2027	32
Satakunnan osaamis- ja innovaatioklusterit.....	33
Sidosryhmäyhteistyö ja kumppanuudet.....	41
Toimenpiteet ja seuranta	41
Liitteet.....	43
LIITE 1: Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 ympäristöselostus.....	43
LIITE 2: Satakunnan tilannekuva.....	70
LIITE 3: Maakuntasuunnitelman viisi skenaariota	85
LIITE 4: Maakuntaohjelman 2022–2025 laadinnan lähtökohdat	86
LIITE 5: Satakunta-strategian laadintaprosessin kuvaus	97

JOHDANTO

Satakunta-strategia muodostuu vuoteen 2050 tähtäävästä pitkän aikavälin maakuntasuunnitelmasta, joka kuvaa tulevaisuuden tahtotilaa, sekä lähivuosien kehitystarpeita määrittelevästä maakuntaohjelmasta 2022–2025. Maakuntaohjelmaan kytkeytyy myös EU:n edellyttämä Satakunnan älykkään erikoistumisen strategia, jonka tavoitteena on edistää innovaatiotoimintaa (Kuva 1). Satakunnan pitkän aikavälin maakuntasuunnitelma antaa suuntaviivat sekä maakuntaohjelman että maakuntakaavan laadinnalle.

Satakunnan maakuntahallitus päätti 3.6.2019 käynnistää uuden maakuntasuunnitelman valmistelutyön. Uuden maakuntasuunnitelman tavoitevuodeksi asetettiin 2050. Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin tammi-toukokuussa 2020 skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena on ollut hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia.

Työ- ja elinkeinoministeriö antoi 8.6.2020 maakuntien liitoille ohjeet uuden maakuntaohjelman laatimiseksi vuosille 2022–2025. Satakunnan maakuntahallitus päätti syyskuussa 2020 yhdistää aiemmin käynnistetyn maakuntasuunnitelmaprosessin sekä maakuntaohjelman 2022–2025 laadinnan uudeksi Satakunta-strategian laatimisprosessiksi. Maakuntahallituksen asettama maakuntasuunnitelmatoimikunta toimi Satakunta-strategian laadinnan tukena.

Kuva 1: Satakunta-strategian osa-alueet

Maakunnan suunnittelu edellyttää strategisen maakuntasuunnitelman ja maakuntaohjelman sekä alueiden käytön suunnittelun yhteen niveltymistä ja tiivistä vuorovaikutusta. Maakuntaohjelma ja maakuntakaava ja maakuntaohjelma toteuttavat maakuntasuunnitelman sisältöjä ja ovat toisiaan täydentäviä asiakirjoja. Maakuntakaavalla konkretisoidaan maakuntasuunnitelmassa ilmaistua maakunnan pitkän tähtäimen tahtotilaa ja luodaan alueidenkäytölliset edellytykset tavoitetilan toteuttamiseksi.

Maakunnan yhteistyöryhmä (MYR) toimi Satakunta-strategian vaikutusten arvioinnin suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arvioinnin ns. SOVA-ryhmänä. Vaikutusten arvioinnista järjestettiin syksyllä 2020 osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheessa (OAS) Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueen ja Satakuntaliiton välinen neuvottelu. Satakuntaliiton maakuntahallitus päätti asettaa Satakunta-strategian osallistumis- ja arviointisuunnitelman virallisesti nähtäville. Nähtävillä olosta ilmoitettiin julkisella kuulutuksella 14.9.2020.

Laadintaprosessin aikana on toteutettu sidosryhmätapaamisia, seutukuntakohtaiset keskustelutilaisuudet kuntien luottamushenkilöiden ja virkamiesjohdon kanssa sekä toteutettu maakunnan osaamisprofiilia että

alustavia kehittämislinjauksia käsittelevät työpajat. Kansalaisosallistumisen osalta toteutettiin vuonna 2020 yhteistyössä Turun yliopiston koordinoiman monitieteisen tutkimushankkeen (PALO, participation in long-term decision making) kanssa asukaskysely (satunnaisotos 6 000 satakuntalaista) sekä kansalaiskeskustelu Satakunnan vaihtoehtoisista tulevaisuuskuvista.

Strategiakaudella hyvinvointialueet tulevat olemaan vastuussa sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämisestä 1.1.2023 alkaen. Satakunta-strategialla halutaan osaltaan edistää toimintaympäristöä, jossa palveluketjujen toimivuus, toimijoiden välistä yhteistyötä ja kumppanuuksia voidaan vahvistaa ja siten turvata ja edelleen kehittää hyviä palveluja jatkossakin.

Satakuntaliitolla on jäsenkuntiensa lisäksi useita sidosryhmiä ja kehittämiskumppaneita, joiden asiantuntemus on tärkeä Satakunta-strategian valmistelussa ja toteutuksessa sekä maakunnan elinvoiman ja kilpailukyyn vahvistamisessa. Satakuntaliitto mm. koordinoi maakunnallista alue-ennakoinnin yhteistyötä. Tarkoituksena on maakunnallisen yhteistyön vahvistaminen sekä pysyvän ennakointiverkoston kokoaminen. Maakuntaliitolla on useita pysyviä sidosryhmäfoorumeita, joiden toiminta perustuu aluekehittämisen tarpeisiin (mm. MYR, MYR:n sihteeristö, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiofoorumit). Keskeisistä kärkialoista on koottu maakunnallisia yhteistyöryhmiä. Satakuntaliiton sidosryhmät ovat aktiivisesti osallistuneet työpajoihin ja tilaisuuksiin, joissa on koottu aineistoa sekä näkemyksiä strategisten kehittämislinjausten laatimiseksi.

Maakunnallisen edunvalvonnan tavoitteena on edistää Satakunta-strategian tavoitteiden mukaisesti Satakunnan menestykseen, kilpailukykyyn ja vetovoimaan keskeisesti vaikuttavia toimia ja hankkeiden edistämistä, resurssien varmistamista ja tätä kautta maakunnan elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin lisäämistä.

1. Satakunnan maakuntasuunnitelma 2050

Maakuntasuunnitelma on maakunnan pitkän aikavälin strategia. Maakuntasuunnitelmassa osoitetaan maakunnan tavoiteltava kehitys sekä kehittämisen keskeiset strategiset suuntaviivat. Maakuntasuunnitelman tavoitteet täsmentyvät maakuntaohjelmassa ja maakuntakaavassa.

Satakunnan maakuntahallitus päätti 3.6.2019 käynnistää maakuntasuunnitelman valmistelutyön. Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin tammi-toukokuussa 2020 skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena on ollut hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia. Skenaariotyöskentely toteutettiin laajassa yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken Satakuntaliiton johdolla. Skenaariotyön pohjaksi laadittiin laaja toimintaympäristön tilannekuva (liite 2).

1.1. Satakunnan maakuntasuunnitelman skenaariot

Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena oli hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia.

Skenaariotyön toteutukseen vaikutti keväällä 2020 alkanut COVID-19-pandemia. Se haastoi paitsi työskentelytapoja myös pohtimaan uudelleen jo laadittuja skenaarioluonnoksia. Samalla se alleviivasi sitä, että tulevaisuustyössä on syytä pohtia myös niitä ilmiöitä, jotka tuntuvat tällä hetkellä epätodennäköisiltä ja kaukaisilta. Samoin on pohdittava myös niitä vaihtoehtoja, jotka tuntuvat ikäviltä ja joiden ei haluaisi toteutuvan. Erilaisia, myös epämieluisia, tulevaisuuksia pohtimalla voidaan kartoittaa monipuolisesti niitä toimenpiteitä, joilla voidaan varautua ja vahvistaa Satakunnan menestymistä.

Skenaarioiden laatiminen perustui tulevaisuustaulukko-menetelmään. Menetelmällä tunnistettiin Satakunnan tulevaisuuden kannalta keskeiset muuttujat ja niiden mahdolliset toteutumavaihtoehdot tulevaisuudessa. Muuttujien tunnistamisessa käytettiin apuna PESTE-analyysiä, jolla hahmotettiin tarkasteltavat poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset, teknologiset ja ekologiset tekijät. Muuttujia tunnistettiin tausta-aineistojen pohjalta ja ne käytiin läpi yhteisessä työpajassa. Muuttujat jakautuivat karkeasti seuraaviin teemoihin: yhteistyö, yhteisöllisyys, vastuullisuus ja sopeutuminen, talous, teollisuus, alkutuotanto ja yrittäjyys, väestö, muuttoliike ja monipaikkaisuus, koulutus, turvallisuus, kulttuuri ja sosiaalinen pääoma, digitalisaatio, logistiikkaratkaisut, väyläverkon kunto ja saavutettavuus, ympäristön tila, luonnon monimuotoisuus, puhdas vesi sekä yhdyskuntarakenne.

Tulevaisuustaulukon sekä skenaarioprosessin perusteella hahmotettiin Satakunnalle viisi erilaista skenaariovaihtoehtoa: vastuullista vireyttä, navigointia syvissä vesissä, hyvinvointi kaikkien hyppysissä, itsekkyyden esiinmarssi ja koukussa verkkoon (Liite 3). Minkään skenaarion ei oleteta toteutuvan sellaisenaan, vaan tulevaisuus voi olla jonkinasteinen yhdistelmä eri skenaarioita. Skenaariot auttavat kuitenkin hahmottamaan eri tulevaisuuden vaihtoehtoja ja parhaimmillaan helpottamaan tulevaisuuteen varautumista.

Jokaisen skenaarion kohdalla tunnistettiin muutosilmiöitä, jotka vievät skenaariota eteenpäin. Lisäksi pohdittiin, mihin kunkin skenaarion toteutuessa pitäisi varautua: millä toimenpiteillä edistetään skenaariossa

olevien hyvien asioiden toteutumista ja millä voidaan estää negatiivista kehityskulkua. Samalla tunnistettiin skenaarioista riippumattomia toimenpiteitä, joita Satakunnassa olisi joka tapauksessa tulevaisuudessa edistettävä.

Tulevaisuuteen varautumisen keskeiset teemat

Skenaariotarkastelun pohjalta on koottu teemat, joihin Satakunnassa tulee varautua ja asiat, joita joka tapauksessa olisi syytä edistää riippumatta siitä, millaiset kehityskulut alkavat toteutua huolehdittava kaikissa olosuhteissa skenaariosta riippumatta.

Teemojen vaikuttavuuden vahvistamiseksi oppiva ja avoin maakunta toimii laajana, yhtenäisenä satakuntalaisena rintamana sekä yhteistyön rakentajana ja on aktiivinen kansainvälinen toimija. Tulevaisuuteen varautumisen kannalta keskeiset teemat on huomioitu myös Satakunnan maakuntaohjelman 2022-2025 laadinnassa.

Elinkeinoelämä ja yrittäjyys

Kehittyvä elinkeinoelämä ja vireä yrittäjyys takaavat elinvoimaisen Satakunnan. Teollisuustyöpaikkojen ohella myös pk- ja mikroyrittäjyys luovat mahdollisuuksia työllistymiseen ja elinvoiman vahvistumiseen. Työn tekemisen erilaiset muodot luovat mahdollisuuksia myös etätönnä kautta. Yritysten toimintaympäristöjen säilyttämisestä ja kehittämisestä tulee huolehtia ja kehittää yrittäjyyden mahdollisuuksia sekä tukea yrittäjien verkostoitumista ja yhteistyötä. Vahvistetaan maakunnan älykkään erikoistumisen mukaisia osaamis- ja innovaatioekosysteemejä ja panostetaan tulevaisuuden teknologioihin sekä kannustetaan ja tuetaan uusiin avauksiin. Turvataan ja ylläpidetään Satakunnan elinkeinoelämälle tarpeellinen infrastruktuuri, mm. satamat, väylät ja tietoliikenneyhteydet.

Koulutus, osaaminen, jatkuva oppiminen

Vahva koulutus ja monimuotoiset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen sekä työ- ja koulutusperäinen maahanmuutto varmistavat osaavan työvoiman saatavuuden. Koulutusmahdollisuudet houkuttavat nuoria jäämään maakuntaan ja ylläpitää maakunnan inhimillistä pääomaa ja uusiutumiskyvykkyyttä. Ennakoidaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin osaamis- ja koulutustarpeita, jotta maakunnan koulutustarjonta kohtaisi mahdollisimman hyvin maakunnan toimijoiden koulutus- ja osaamistarpeen. Panostetaan jatkuvan oppimisen mahdollistaviin koulutuspolkuihin. Varmistetaan korkeakoulutuksen säilyminen Satakunnassa. Vahvistetaan akateemisen tutkimuksen ja korkeakoulutuksen kytkeytymistä maakunnan strategiseen kehittämiseen.

Ympäristö ja resurssiviisaus

Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen on tärkeää tulevaisuuden toimintakyvyn näkökulmasta. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyttä. Monimuotoiset ja hyvinvoivat luonto-, liikunta- ja ulkoilu- sekä kulttuuriympäristöt ovat Satakunnan vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä lisääviä tekijöitä. Hillitään, varaudutaan ja sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin. Turvataan monimuotoisen luonnon säilyttäminen ja kestävä vastuullinen käyttö sekä pyritään ekosysteemien ennallistamiseen ja luontokadon pysäyttämiseen. Panostetaan puhtaan pohjaveden turvaamiseen. Vahvistetaan kiertotalouden edistämistä. Turvataan kulttuuriympäristöjen arvojen säilyttäminen. Hyödynnetään merellisyys vahvuutena.

Saavutettavuus: liikenne, digi, sosiaalinen

Satakunnan saavutettavuus on tärkeää paitsi maakunnalle, niin vientiteollisuuden takia myös koko maalle. Saavutettavuus tuo työvoimaa, kilpailukykyä sekä luonnon ja palvelut lähelle. Luodaan kestäviä ratkaisuja fyysiseen liikkumiseen ja monipaikkaiseen työntekoon. Kehitetään maakunnan saavutettavuutta kansallisesti ja kansainvälisesti. Tuetaan tasa-arvoisten ja turvallisten datayhteyksien rakentumista koko maakuntaan.

Sujuva arki ja elämä: asuminen, palvelut, hyvinvointi

Asumisen helppous, hyvinvointi, toimivat palvelut ja etätyömahdollisuudet houkuttelevat asumaan ja jäämään Satakuntaan. Yhteisöllisyys lisää hyvinvointia. Panostetaan TKI-toimiin ja varautumissuunnitelmiin, jotta huoltovarmuus (mm. elintarvikeomavaraisuus, sähköntuotanto) voidaan varmistaa. Kehitetään palveluita yhteistyössä ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikkien ikäryhmien näkökulmasta ja hyödynnetään siinä myös digitaalisuutta. Kehitetään maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin edellytyksiä. Hyvinvointiin voi vaikuttaa kaupunkirakenteella, kaupunkikuvalla, sujuvalla arjella, viheralueiden läheisyydellä, vapaa-ajan mahdollisuuksilla, ympäristötaiteella, ympäristön turvallisuudella. Kehitetään ja ylläpidetään yhteisöllisyyttä. Vahvistetaan kolmannen sektorin nousua tulevaisuuden toimijaksi. Vähennetään eriarvoisuutta alueiden ja väestöryhmien välillä. Estetään syrjäytymistä. Edistetään nuorten työllistymistä ja tuetaan nuorten aloitteellisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia päätöksentekoon eri tasoilla.

Kulttuuri voimavarana: satakuntalaisuus, tapahtumat, taide, liikunta

Satakuntalaisen identiteetin vahvistaminen auttaa erottautumaan naapurimaakunnista. Globaalissa kilpailussa omien juurien ja historian tunteminen on tärkeää. Panostetaan maakuntaimagon kirkastamiseen ja nostetaan esiin maakunnan vahvuuksia ja menestystarinoita sekä yhdessä tekemistä. Järjestetään monipuolisia tapahtumia.

1.2. Satakunnan tulevaisuuskuvat 2050

Satakunnan toivotut tulevaisuuskuvat 2050 pohjautuvat maakuntasuunnitelmatyössä laadittuihin skenaarioihin. Tulevaisuuskuvien mukaisesti Satakunta on vuonna 2050

- **Elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta**
- **Hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta**
- **Vastuullinen ja osaava maakunta**

Tulevaisuuskuvat muodostavat Satakunnan pitkän aikavälin kehittämisen tahtotilan, maakuntasuunnitelman. Tulevaisuuskuvat luovat siten pitkän aikavälin kehittämisen strategisen kehikon sekä tunnistavat Satakunnan tulevaisuuden kannalta tärkeitä toimia, jotka tulee huomioida laadittaessa maakuntaa koskevia kehittämis- ja suunnittelulinjauksia (maakuntaohjelma 2022–2025, maakuntakaava).

Seuraavissa kappaleissa esitellään laaditut tulevaisuuskuvat.

Elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta 2050

Toivotussa tulevaisuuskuvassa Satakunnan teollisuus on uudistunut ja kehittänyt vastuullisesti uusia innovatiivisia tuotantoprosesseja huomioiden ilmastonmuutoksen haasteet ja hiilineutraalisuuden tavoitteet. Automaation, robotiikan ja digitalisaation edistysaskelien ansiosta älykäs tuotanto on maakunnan aluetalouden ja elinvoiman vahva perusta. Kiertotalous, biotalous-, energia-, meri- sekä teknologiametalliklusterit ovat maakuntamme kärkialoja, joiden korkeatasoinen tutkimus ja kehitys yhdistyvät laadukkaaseen prosessiosaamiseen ja vientiin.

Maakunnan vastuullisuuden brändi tunnetaan laajasti, ja yhdistetään myös maakunnan ruoka-, vesi-, metsä- ja turvallisuusosaamiseen. Satakunnan merkitys elintarvikkeiden tuottajana ja jalostajana sekä kansallisen huoltovarmuuden turvaajana on vahva. Elintarvikesektorin lisäksi metsäsektorin sekä kestävästi hoidettujen metsien hoidon ja käytön merkitys on maakunnassa suuri osana resurssiviisasta biotaloutta mm. metsäbioenergian ja hyvinvoinnin lähteenä sekä uuden innovatiivisen korkean lisäarvon liiketoiminnan perustana. Digitalisaatio, automaatio ja robotiikka ovat mahdollistaneet uusia ratkaisuja mm. teollisiin symbiooseihin, logistiikkaan ja biomassojen ohjaukseen. Maakunta tuottaa sähköä koko yhteiskunnan tarpeisiin sekä ydin- että uusiutuvien energialähteiden kautta. Satakunnan energiantuotannon vahvuutena nähdään myös mahdollisuudet hajautettuun energiantuotantoon.

Meriklusteri kehittyy ja kasvaa Satakunnassa. Monipuolinen elinkeinoelämä on muutosjoustava eli sillä on kyky varautua aluetalouden muutoksiin, palautua ja uudistua sekä vahvistaa hyvinvoinnin taloudellisia lähtökohtia.

Maakunnan uudistuvat ja innovatiiviset osaamiskeskittymät ja alueen tutkimus- ja koulutusorganisaatiot toteuttavat kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttavaa innovaatiotoimintaa yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Osaavan työvoiman saatavuudesta huolehditaan ennakkoiden työelämän murros- ja muutospaineet.

Satakunta on kilpailukykyinen ja elinvoimainen sijoittumisalue yrityksille ja yrittäjähengi on vahvaa. Kehittyvä elinkeinoelämä ja vireä yrittäjyys takaavat elinvoimaisen Satakunnan. Myös nuoret ja ikäihmiset ovat aktiivisia satakuntalaisia ja muualta maakuntaan muuttaneet sulautuvat joukkoon mutkattomasti. Teollisuustyöpaikkojen ohella myös pk- ja mikroyrittäjyys luovat mahdollisuuksia työllistymiseen ja elinvoiman vahvistumiseen. Älykkäät ja vähähiiliset liikenne-, liikumis- ja logistiikkaratkaisut mahdollistavat tavaroiden, tiedon ja henkilöiden sujuvat yhteydet. Kansainvälisyys ja kumppanuus on arkipäivää ja hyvin verkostoituneet yrityksemme menestyvät kansainvälisessä kilpailussa ja kasvumarkkinoilla.

Hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta 2050

Toivotussa tulevaisuuskuvassa asukkaiden hyvinvointia edistää palvelujen tuottaminen yhteistyöllä, jossa ovat mukana kansalaiset ja järjestöt sekä yksityinen ja julkinen sektori. Digitaalisuus ja virtuaalisuus ovat vahva osa ihmisten arkipäiväistä elämää sen kaikilla osa-alueilla kuten koulutuksessa, palvelujen ja kulutushyödykkeiden hankinnassa, sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä arjen turvallisuudessa. Hyvinvointiteknologia ja terveysteknologia sekä niihin siihen liittyvät palvelut ovat korostuneet Satakunnan tärkeinä osaamisaloina.

Satakunnassa on vahvoja elinvoimaisia yhteisöjä ja houkuttelevia asuinympäristöjä löytyy eri puolelta Satakuntaa, kaupungeista, pienemmistä keskuksista, kylistä ja haja-asutusalueilta. Monikeskuksinen,

verkostomainen yhdyskuntarakenne toimii hyvien liikenneyhteyksien varassa. Maakunnassa on kattavasti koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja nuoret sekä opiskelijat jäävätkin entistä useammin töihin maakuntaan opintojen jälkeen. Maakunta tunnetaan vetovoimaisesta meriympäristöstä, monimuotoisesta luonnosta sekä monipuolisista kulttuuri- ja liikumisympäristöistä.

Satakuntalaiset ovat sitoutuneita kotiseutuunsa. Kulttuuri, elämyksellisyys ja hyvinvointi ovat nousseet merkittävään rooliin ihmisten arkipäivässä. Työ- ja koulutusperäinen maahanmuutto on tuonut yhteisöihin monikulttuurisuutta ja erilaiset yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen areenat paikallisyhteisöistä kansalliselle tasolle vahvistavat osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia eri ikäisille satakuntalaisille. Yhteisöllisyys luo turvallisuuden tunnetta vahvistamalla osallistumisen mahdollisuuksia ja ehkäisemällä syrjäytymistä. Yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytykset ovat parantuneet, mikä näkyy muun muassa monipuolisena kulttuuritarjontana ja harrastusmahdollisuuksina eri puolilla maakuntaa.

Monimuotoiset ja hyvinvoivat luonto-, liikunta- ja ulkoilu- sekä ja kulttuuriympäristöt ovat maakunnan vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä lisääviä tekijöitä. Ilmastomuutokseen varautuminen ja sopeutuminen sekä globaalien pandemioiden riskit ovat vaikuttaneet mm. matkailuun. Lähimatkailun suosio on kasvanut ja Satakunnassa on tarjolla vastuullisesti tuotettuja vetovoimaisia matkailupalveluja ja maakunnassa järjestetään myös tasokkaita, kansainvälisellä tasolla, tunnettuja tapahtumia, joiden merkitys alueen taloudelle on tärkeä. Merellisyys ja hyvinvoiva luonnonympäristö ovat todellisia vetovoimatekijöitä. Monimuotoiset, laajat ja laadukkaat viherverkostot edistävät hiilensidontaa ja vesien- ja metsien vapaaehtoista suojelua. Lisäksi niillä on merkitystä jokamiehen oikeuksiin perustuvassa luonnon virkistyskäytössä.

Vastuullinen ja osaava maakunta 2050

Toivotussa tulevaisuuskuvassa vastuullinen Satakunta huolehtii luonnonarvoista, asukkaiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden hyvinvoinnista ja osallisuudesta, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimintatavoista sekä huomioi hyvän elämän tulevaisuuden mahdollisuudet. Vastuullinen tuotanto ja yhteisö ovat Satakunnan kilpailuetuja niin elinkeinoelämän kuin asukkaiden näkökulmasta. Vastuullisuus ja kumppanuus ovat lähtökohtia kaikessa toiminnassa, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Satakunta koetaan turallisena toiminta- ja asuinympäristönä. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyyttä. Maakunnan uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä kehitetään ja edistetään siirryttäessä pois fossiilitaloudesta.

Maakunnan älykkäiden osaamiskeskittymien ja -ekosysteemien sekä uusien innovaatioiden kehittämistä edistää maakunnan elinkeinoelämän sekä tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden kiinteä kumppanuus myös kansainvälisesti. Satakunnan koulutusjärjestelmä vastaa maakunnan elinkeinoelämän tarpeita ja tarjoaa monimuotoiset mahdollisuudet osaamisen jatkuvaan kehittämiseen sekä elinikäiseen oppimiseen varmistuen osaavan työvoiman saatavuuden. Joustava koulutus ja valmennus varmistavat myös maahanmuuttajien sopeutumisen ja hyvinvoinnin. Koulutusmahdollisuudet ylläpitävät maakunnan inhimillistä pääomaa ja uusiutumiskyvykkyyttä.

Strategista kehittämistä ohjaavat periaatteet

Lähtökohtana Satakunta-strategian mukaiselle kehittämistoiminnalle ovat vastuullinen toimintatapa sekä ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen huomiointi. Satakunta-strategian tavoitteena on vahvistaa maakunnan elinvoimaa siten, että ilmastonmuutoksen huomiointi luo vastuulliselle elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle mahdollisuuksia sekä osaamista kestävään uusiutumiseen.

Vastuullisuus

Vastuullinen Satakunta huolehtii luonnonarvoista, asukkaiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden hyvinvoinnista ja osallisuudesta, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimintatavoista sekä huomioi hyvän elämän tulevaisuuden mahdollisuudet. Vastuullinen tuotanto ja yhteisö ovat Satakunnan kilpailuetuja niin elinkeinoelämän kuin asukkaiden näkökulmasta. Vastuullisuus ja kumppanuus ovat lähtökohtia kaikessa toiminnassa, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Satakunta koetaan turvallisena toiminta- ja asuinympäristönä. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä, ekologista kestävyyttä, luonnon monimuotoisuutta sekä ekosysteemien elpymistä.

Ilmastonmuutos

Satakunta-strategialla halutaan edistää ympäristöllisesti kestävää uudistumista, ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymiseen liittyviä toimia, joilla lisätään kilpailukykyä, vähennetään päästöjä, kasvatetaan hiilinieluja tai edistetään luonnonvarojen kestävää käyttöä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen ja sopeutuminen edellyttää alueen toimijoilta ennakoivaa toimintaa; riskienhallintaa ja varautumista ennalta kokemattomiin muutoksiin. Kansainväliset tavoitteet velvoittavat Suomea hillitsemään ilmaston lämpenemistä. Toimia tarvitaan monilta eri tahoilta – valtiolta, kunnilta, yrityksiltä ja kansalaisilta. Ilmastonmuutoksen hillinnän ohella on varauduttava ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen tulee olla keskeisenä lähtökohtana yhdyskuntien suunnittelussa. Ilmastonmuutoksen vaikutuksesta esimerkiksi sään ääriolot, kuten rankkasateet, tulvat, kuivuus ja hellekaudet yleistyvät. Lisäksi tulee varautua hitaammin tapahtuviin muutoksiin, kuten sadannan ja maaperän kosteusolojen muutoksiin, joilla on vaikutuksia mm. biotalouden toimintaedellytyksiin. Ilmastonmuutoksella voi olla vaikutuksia myös asukkaiden hyvinvointiin sekä terveyteen. Ilmastonmuutokseen sisältyy myös riskejä alueellisten ja väestöryhmien välisen eriarvoisuuden lisääntymiseen sekä riskejä, jotka liittyvät yhteiskunnallisesti tärkeän infrastruktuurin esim. energia- ja vesihuollon toimivuuteen.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset, riskien analysointi ja vaikutusten ennakointi tulee ottaa huomioon aluekehittämistoimien suunnittelussa ja niihin liittyvässä päätöksenteossa. Ilmastokestävään talouteen siirtyminen on välttämätöntä, muutokseen tarvitaan meitä kaikkia.

2. SATAKUNNAN MAAKUNTAOHJELMA 2022-2025

Maakuntaohjelma on osa maakunnan suunnittelujärjestelmää. Maakuntaohjelmassa keskitytään neljän vuoden aikana toteutettaviin strategisiin kehittämiskokonaisuuksiin, joihin voidaan yleisellä tasolla kytkeä rahoitus- ja muut resurssit. Maakuntaohjelman kehikkona on pitkän aikavälin strateginen suunnittelu, maakuntasuunnitelman tulevaisuuskuvat.

Satakunta-strategian tulevaisuuskuvia vuodelle 2050 tavoitellaan Satakunta-strategian maakuntaohjelmatason strategisilla kehittämislinjauksilla vuosina 2022–2025 sekä älykkään erikoistumisen mukaisen innovaatiotoiminnan vahvistamisella vuosina 2021–2027 (Kuva 2).

Kuva 2. Satakunta-strategia

Maakuntaohjelman tavoitteena on antaa kattava kuva maakunnan strategisesta aluekehittämisestä ja kehittämistavoitteista. Ohjelma luo puitteet kehittämiselle ja kumppanuuksien syntymiselle eri tasoilla. Se nostaa esiin maakunnan kannalta keskeiset painopisteet ja kehittämisen kohteet. Tavoitteena on Satakunnan kilpailukyvyyn ja elinvoimaisuuden edistäminen.

Maakuntaohjelmaa käytetään viestintävälineenä valtion suuntaan, maakunnassa rahoitusta ja muita sektoristrategioita ja ohjelmia ohjaavana asiakirjana sekä muun muassa hankesuunnittelun tukena. Kehittämistoimia toteutetaan monirahastoisesti ja rahoitusmahdollisuuksia on nostettu esiin kehittämissuunnitelmojen yhteydessä. Kehittämistoimissa huomioidaan myös EU:n asetus, jonka mukaan toimista ei saa aiheutua merkittävää haittaa ympäristötavoitteille (DNSH, do no significant harm –periaate.) Vastuullisuus on välittämistä. Kannamme yhdessä vastuuta siitä, miten maakuntamme voi tulevaisuudessa. Kehittämistoimenpiteiden vaikutuksia on myös arvioitu maakuntaohjelman ympäristöselostuksessa (luku 4).

2.1. Satakunnan aluekehittämisen voimavarat ja rajoitteet

Satakunta-strategian tilannekuvasta (liite 2) nousevat aluekehittämisen voimavarat ja rajoitteet (kuva 3). Voimavarat ovat kokonaisuuksia, jotka ovat maakunnan aluekehittämisen kannalta merkittäviä kuten esim. maakunnan sijainti rannikolla, osaamis- ja innovaatioklusterit, teollisuuden monipuolisuus ja luonnonympäristö. Rajoitteet ovat niitä, joiden vaikutusta pyritään vähentämään aluekehittämisen keinoin.

Voimavarat ja vahvuudet edesauttavat alueen muutosjoustavuutta eli resilienssiä sekä mahdollistavat Satakunnan kilpailukyvyyn ja elinvoiman vahvistumisen. Satakunnan aluetalouden muutosjoustavuuden lähtökohtina ovat esim. monipuolinen elinkeinorakenne, logistinen sijainti rannikolla, korkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen yhteistyö, uusien kestävän kasvun teknologioiden sekä digitalisaation ja kiertotalouden hyödyntäminen teollisuuden toimialoilla, monipuolinen energiantuotanto, tulevaisuuden ympäristö- ja energiateknologioihin liittyvä osaaminen, osaaminen biotalouden ja kiertotalouden osa-alueilla, hyvinvointi- ja terveysteknologiaosaaminen, automaatio-, robotiikka-, data-analytiikka-, tekoäly- ja pelillisyysosaaminen, kansainvälisen tason osaaminen vesiensuojelussa ja tutkimuksessa, vesistöjen ja muun luonnonympäristön hoidossa, verkostoitunut yrittäjyyden edistämisen yhteistyö, erityisosaaminen usealla turvallisuuden osa-alueella esim. pelastusharjoitusalue.

Muutosjoustavuuden kannalta aluekehittämisen haasteina ovat esim. laskeva väestönkehitys, alueelliset erot väkiluvun muutoksessa ja ikärakenteen vinoutumisessa, julkisen tutkimus- ja kehittämisrahoituksen vähäisyys, työvoiman saatavuusongelmat, työvoiman kohtaanto-ongelmat, työ- ja koulutusperäisperäisen maahanmuuton vähäisyys, kansainvälistymisvalmiudet ja haasteet liikenneyhteyksissä.

Satakunnan seutukunnat ovat teollisen rakenteen osalta varsin monipuolisia, mikä osaltaan vahvistaa muutosjoustavuutta. Teollisen rakenteen painopisteet vaihtelevat seutukunnittain: Metallien jalostus, kone- ja laitevalmistus, automaatio ja robotiikka sekä kemianteollisuus ovat Porin seutukunnan vahvuuksia. Rauman seudulla painottuvat meri-, metsä-, konepaja- ja elintarviketeollisuus. Pohjois-Satakunnan vahvuutena ovat metalli-, sähkö-, muovi-, rakennusaine- ja puutuotteiden sekä elintarvikkeiden valmistus.

VOIMAVARAT

- kansainvälisesti merkittävät teknologiateollisuuden osaamiskeskittymät
- satamat, lentokenttä
- monipuolinen teollisuuden toimialarakenne, teollisuuden vientipainotteisuus, vahva ulkomaankauppa
- monipuolinen energiantuotanto, tulevaisuuden ympäristö- ja energiateknologioiden osaaminen
- monipuolinen alkutuotanto ja elintarvikeklusteri
- kansainvälisesti merkittävä metsäteollisuuden keskittymä
- osaaminen biotalouden ja kiertotalouden osa-alueilla
- hyvinvointi- ja terveysteknologiaosaaminen
- monipuolinen koulutustarjonta. Vahva itsenäinen ammattikorkeakoulu, monialainen yliopistokeskus ja laajan toimipisteverkoston ammatillinen koulutus takaavat osaamisen kehittämiseen mahdollisuudet.
- automaatio-, robotiikka-, data-analytiikka-, tekoäly- ja pelillisyysosaaminen
- kansainvälisen tason osaaminen vesiensuojelussa ja tutkimuksessa, vesistöjen ja muun luonnonympäristön hoidossa
- jalostustoiminnan yritykset investoivat maakuntaan, yritysten investoinnit tutkimukseen ja innovointiin
- verkostoitunut yrittäjyyden edistämisen yhteistyö
- varuskunnat
- Selkämeri ja vesistöt
- pohjavesivarat
- kansallinen, ylimaakunnallinen ja kansainvälinen verkostoituminen ja yhteistyö, maakunnan sisäisten verkostojen vahvuus
- metsävarat
- monimuotoinen luonto-, liikunta-, ulkoilu- ja kulttuuriympäristö, monipuolinen ja rikas kulttuuriperintö
- elämystalous (kulttuuri, matkailu, tapahtumat, liikunta- ja muut hyvinvointipalvelut)
- maakunnan matkailutoimijoiden verkostoituminen
- viihtyisä elinympäristö ja toimiva, arjen sujuvuuden mahdollistava yhdyskuntarakenne, vaihtoehtoiset asuinympäristöt,
- toimivat paikallisyhteisöt, järjestöjen osaaminen ja yhteistyö
- erityisosaamista usealla turvallisuuden osa-alueella, pelastusharjoitusalue

RAJOITTEET

- laskeva väestönkehitys
- alueelliset erot väkiluvun muutoksessa ja ikärakenteen vinoutumisessa
- tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioarahoituksen vähäisyys
- työvoiman saatavuushaasteita,
- työvoiman kohtaanto-ongelmat
- työ- ja koulutusperäinen maahanmuutto vähäistä
- kansainvälistymisvalmiudet
- puutteita liikenneyhteyksissä, liian hitaat yhteydet
- alemman tieverkon heikko kunto
- vesistöjen tilan heikkeneminen ja hidas elpyminen.
- kulttuuriympäristöjen hoidon haasteet
- korkeakoulutuksen aloituspaikkojen vähäisyys erityisesti ylioppilaspohjaisessa, yliopistotasoisessa koulutuksessa
- hyvinvointihaasteet ja niistä aiheutuvat kustannukset
- luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen (luontokato)

Kuva 3: Aluekehittämisen voimavarat ja rajoitteet

Resilienssi mahdollistaa dynaamisen kyvyn ennakoida, varautua, palautua ja uudistua. Sen avulla on mahdollista edistää esim. rakennemuutosten ja kriisien hallintaa. Koronaepidemia on tuonut uuden lisähaasteen aluekehittämisen kykyyn reagoida muuttuviin olosuhteisiin. Aluekehittämisen voimavarat ovatkin avainroolissa, kun muutosta ohjataan ja haasteet käännetään kestäväen kasvun mahdollisuuksiksi.

Suomen kestävä kasvun ohjelmalla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kasvua. Ohjelma vahvistaa muutosjoustavuutta edistämällä kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nostoa sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita.

Satakunnan Kasvun mahdollisuus –selviytymissuunnitelma keskittyy koronakriisin aiheuttamiin aluetaloudellisiin vaikutuksiin ja etenkin siihen, minkä toimien avulla Satakunnan talous- ja työllisyyskehitys voitaisiin palauttaa koronaan edeltäneeseen kasvuun. Satakunnassa uuteen kasvuun pyritään parantamalla yritysten toimintaedellytyksiä, etenkin digitalisaation ja vihreän kasvun avulla. Digitalisaatio ja vihreä kasvu ovat poikkileikkaavia teemoja, jotka edistävät uutta kasvua ja vahvistavat sekä muutosjoustavuutta että aluekehittämisen voimavaroja. Satakunnan elpymis- ja palautumissuunnitelman keskeiset teemat on huomioitu myös Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 laadinnassa.

2.2. Kehittämisen toimintalinjat

Satakunta-strategian lyhyen aikavälin kehittämisen toimintalinjoilla (**TL 1 ja TL 2**) tähdätään maakunnan kilpailukyvyyn ja elinvoiman vahvistamiseen maakuntaohjelmakaudella 2022–2025. Toimintalinjat vastaavat myös Satakunnan keskeisiin haasteisiin; työikäisen väestön väheneminen, osaavan työvoiman saatavuus, kohtaanto, nuorten ulkopuolisuus ja vanhusväestön kasvu, teollisuuden rakennemuutos ja teollisten työpaikkojen väheneminen, ilmastonmuutoksen vaikutukset ja vesien tilan heikkeneminen, julkisten palvelujen muutos ja saavutettavuuden heikkoudet.

Toimintalinjojen toteuttamisella tavoitellaan satakuntalaisten hyvinvointia sekä Satakunta-strategian tulevaisuuskuviin mukaista tahtotilaa, jonka mukaan **Satakunta on vuonna 2050 elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta, hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta sekä vastuullinen ja osaava maakunta.**

Satakunnan tulevaisuuteen varautumisen kannalta keskeiset teemat on tunnistettu Satakunta-strategian pitkän aikavälin tulevaisuuskuviin, sekä huomioitu Satakunta-strategian lyhyen aikavälin, maakuntaohjelman 2022–2025 toimintalinjojen ja kehittämisteemojen laadinnassa. Tulevaisuuden kannalta on keskeistä huomioida, että kehittyvä elinkeinoelämä ja vireä yrittäjyys luovat elinvoimaisen Satakunnan. Teollisuustyöpaikkojen ohella myös pk- ja mikroyrittäjyys luovat mahdollisuuksia työllistymiseen ja elinvoiman vahvistumiseen. Työn tekemisen erilaiset muodot luovat mahdollisuuksia myös etätöyön kautta. Vahva koulutus ja monimuotoiset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen varmistavat osaavan työvoiman saatavuuden. Koulutusmahdollisuudet houkuttavat nuoria jäämään maakuntaan ja ylläpitää maakunnan inhimillistä pääomaa ja uusiutumiskyvykkyyttä. Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistäminen sekä ulkomailta tulevien opiskelijoiden ja ulkomaisen työvoiman houkutteleminen Satakuntaan edistää osaavan työvoiman saantia. Maahanmuuttajien onnistunut kotoutuminen edellyttää kotoutumista vahvistavia toimenpiteitä. Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen on tärkeää tulevaisuuden toimintakyvyn näkökulmasta.

Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyyttä. Monimuotoiset ja hyvinvoivat luonto-, liikunta- ja ulkoilu- sekä kulttuuriympäristöt ovat maakunnan vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä lisääviä tekijöitä. Satakunnan saavutettavuus on tärkeää paitsi maakunnalle, niin vientiteollisuuden takia myös koko maalle. Saavutettavuus tuo työvoimaa, kilpailukykyä sekä luonnon ja palvelut lähelle. Asumisen helppous, turvallisuus, hyvinvointi, toimivat palvelut ja etätömahdollisuudet houkuttelevat asumaan ja jäämään Satakuntaan. Yhteisöllisyys lisää hyvinvointia. Satakuntalaisen identiteetin vahvistaminen auttaa erottautumaan naapurimaakunnista. Globaalissa kilpailussa omien juurien ja historian tunteminen on tärkeää.

Toimintalinjoittain kuvataan strategisella tasolla kehittämisteemat ja seurantamittarit. Satakunnan aluekehittämisen toimintalinjojen edistämiseksi on tunnistettu kaikkia teemoja yhdistäviä, läpileikkaavia sisältöjä. Kehittämisteemojen keskeisiä vaikutuksia on esitetty kehittämisteemojen yhteydessä. Laajempi vaikutusten arviointi on esitetty liitteessä 1.

Maakuntaohjelmassa tuodaan esille neljän vuoden aikana toteutettavat strategiset kehittämiskokonaisuudet, joihin voidaan kytkeä rahoitus- ja muut resurssit (kuva 4).

Kuva 4: Satakunnan maakuntaohjelma 2022–2025

Kehittämisrahoituksella tuetaan määräraikaan sidottua kehittämistä; kokeiluja, pilotointia, osaamista, uusien toimintamallien rakentamista ja juurruttamista. Aluehallintoviranomaiset tukevat Satakunta-strategian toimintalinjojen ja painopisteiden mukaista hankkeiden suunnittelua ja eteenpäinviemistä sekä joustavaa toteutusta. Maakunnan strategisten kehittämistavoitteiden toteuttamisessa suuri merkitys on maakunnan toimijoilla, jotka omista lähtökohdistaan edistävät maakunnan tavoitteiden toteuttamista. Toimintalinjat täydentävät toisiaan ja niillä on vaikutusta toisiinsa. Toimintalinjoittain tuodaan esille kytkeytyminen hallitusohjelmaan sekä valtakunnallisiin aluekehittämistavoitteisiin.

Läpileikkaavat sisällöt

Kaikkia maakuntaohjelman kehittämisteemoja läpileikkaavat teemat ovat digitalisaatio, kansainvälisyys, saavutettavuus, turvallisuus sekä resurssiviisaus.

Digitalisaatio

Digitaalisuus ja virtuaalisuus ovat vahva osa ihmisten arkipäiväistä elämää sen kaikilla osa-alueilla kuten koulutuksessa, palvelujen ja kulutushyödykkeiden hankinnassa, sosiaalisessa kanssakäymisessä, saavutettavuudessa sekä arjen turvallisuudessa. Digitalisaatio on sekä toimintatapojen uudistamista, prosessien digitalisointia, että palveluiden sähköistämistä. Digitalisaatio parantaa tuottavuutta, luo uusia arvoketjuja ja liiketoimintamahdollisuuksia sekä palveluja mm. tekoälyn, automaation ja robotiikan osaamisen hyödyntämisen kautta. Digitalisaatio edistää paikasta riippumatonta työn tekemistä ja yritystoimintaa sekä tukee monipaikkaisen elämisen mahdollisuuksia ja tuo palveluja saataville sijainnista riippumatta. Siten digitalisaatio vähentää osaltaan myös liikenteestä aiheutuvaa ympäristökuormitusta. Digitalisaation, automaation ja tekoälyn käytön ja sovellusten yleistyessä korostuu myös digitaalisten taitojen ja valmiuksien merkitys.

Kansainvälisyys

Kansainvälinen toiminta lisää osaamista ja avaa uusia yhteyksiä elinkeinoelämälle ja tutkimukselle. Kansallisten ja kansainvälisten verkostojen rakentuminen ja verkostoissa toimiminen ovat merkittäviä tekijöitä maakunnan kärkialojen vahvistumiselle. Kansainvälisen toiminnan tavoitteena on tukea

maakuntaohjelman 2022–2025 keskeistä tavoitetta eli Satakunnan kilpailukyvyn ja elinvoimaisuuden edistämistä. Kansainvälinen näkökulma täydentää maakunnan aluekehittämisen toimintalinjoja tarjoten toimintaan lisäarvoa. Lisäksi kansainvälinen yhteistyö tarjoaa mahdollisuuksia erityisesti aloilla, joissa maakunnalla on annettavaa kansainvälisesti.

Kansainvälisyyden nostaminen kaikkia maakuntaohjelman kehittämisteemoja läpileikkaavaksi sisällöksi kuvaa tärkeyttä, joka kansainvälisyydellä eri muodoissaan yhä enenevässä määrin on. Kansainvälinen näkökulma täydentää kehittämisteemoja tarjoamalla toimintaan lisäarvoa. Yhteistyötä korostava kansainvälinen toiminta lisää osaamista ja mahdollistaa uudet yhteydet erityisesti aloilla, joilla Satakunnalla on annettavaa kansainvälisesti. Kansainvälistymistä tapahtuu myös monikulttuurisuuden arkipäiväistyessä satakuntalaisessa työelämässä ja arjessa. Työ- ja koulutusperäisellä maahanmuutolla on merkitystä Satakunnan kilpailukyvyllä ja hyvinvoinnille.

Saavutettavuus

Tavoitteena on turvata kilpailukykyisen elinkeinoelämän ja hyvän asumisen edellytykset. Yhteydet ja logistiikka toimivat hyvin ja palvelut ovat tasavertaisesti saavutettavissa. Kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne yhdessä haja-asutusalueiden tarjoamien monipuolisten elinkeino- ja asumismahdollisuuksien kanssa on Satakunnan vahvuus. Satakunnan elinkeinoelämän kilpailukyky on riippuvainen tehokkaasta ja toimintavarmasta logistiikasta. Tähän liittyvät mm. digiyhteydet ja infrastruktuuri ml. satamat, lentokenttä, rataverkko ja muut väylät alempiasteinen tieverkko mukaan lukien. Koska tavaralogistiikasta suuri osa nyt ja tulevaisuudessakin kulkee tieverkostossa, tieverkon ylläpitäminen ja liikenteen älykkäiden ja kestävien, päästöjä vähentävien ratkaisujen kehittämistä tarvitaan.

Yhdyskuntakehityksen osalta huomiota kiinnitetään ilmastonmuutoksen hillintään, vähähiilisiin liikkumis- ja kuljetuspalveluihin, elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin, asumisen tarpeisiin, laadukkaaseen elinympäristöön ja kulttuuriympäristöön sekä luonnon monimuotoisuuteen. Liikennejärjestelmää ja liikenteen energiatehokkuuden edistämisen TKI-toimintaa kehitetään tukemaan alueen kansainvälistä, kansallista ja alueen sisäistä saavutettavuutta ja elinvoimaa. Edistetään digitaalisia palveluita sekä paikkariippumatonta yritystoimintaa ja työtä tukevien tietoliikenneyhteyksien saatavuutta. Liikenne palveluna konseptissa (MaaS, Mobility as a Service) liikenne ajatellaan uudella tavalla palvelulähtöisesti.

Satakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelma edistää osaltaan maakuntakaavan ja maakuntasuunnitelman toteutumista. Suunnitelman tärkeänä lähtökohtana on maakunnan saavutettavuuden parantaminen siten, että Satakunnan kilpailukyky ja aluekehityksen edellytykset paranevat. Liikennejärjestelmällä tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu kaikki liikennemuodot kattavasta henkilö- ja tavaraliikenteestä, niitä palvelevista liikenneverkosta, viestintäyhteyksistä ja tiedosta sekä liikenteen palveluista annetussa laissa tarkoitetuista palveluista, liikennevälineistä ja liikennettä ohjaavista järjestelmistä. Liikennejärjestelmäsuunnittelussa on useampia eri tasoja, jotka ovat kaikki sidoksissa toisiinsa. Tavoitteena on, että liikennejärjestelmäsuunnittelu on jatkuvaa ja vuorovaikutteista vaikutusten arviointiin sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyöhön perustuvaa suunnittelua. Liikennejärjestelmäsuunnittelun tavoitteena on edistää toimivaa, turvallista ja kestävästä liikennejärjestelmää.

Turvallisuus

Tavoitteena on, että satakuntalaisten turvallisuuden tunne kasvaa ja riskitilanteiden toteutuessa Satakunnassa pelastus- ja varautumisjärjestelmät toimivat. Turvallisuuden ulottuvuuksia ovat mm. asukkaiden turvallisuus, yritysturvallisuus sekä ympäristön turvallisuus ja puhtaus. Satakuntalaisessa

toimintaympäristössä teollisuuteen, energiantuotantoon, ruuantuotantoon ja maa- ja merikuljetuksiin liittyvät turvallisuuskysymykset ovat myös keskeisiä. Kyber- ja tietoturvallisuus on tänä päivänä yhä kriittisempi osa erilaisten organisaatioiden turvallisuutta ja tämä ulottuvuus korostuu automaation ja robotiikan osaamisen maakunnassa. Maakunnallisen yhteistyön vahvistaminen turvallisuuden ylläpitämiseksi ja turvallisuusriskien ennakointikyvykkyyden vahvistamiseksi on keskeistä, sillä ilmastonmuutos ja sen seurauksena esim. vaihtelevat sääolosuhteet lisäävät konkreettisia arjen riskejä samoin kuin ennakoimattomat pandemiat. Satakunnassa tulee edistää turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvää yhteistyötä, turvallisuussuunnittelua, turvallisuusosaamista, turvallisuutta huomioivaa yhdyskuntasuunnittelua, turvallisuutta edistävien teknologioiden käyttöönottoa. Riskienhallintaosaamista ja turvallisuusalan suunnittelua ja koulutusta on tärkeää edistää myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Myös elinkeinoelämän turvallisuuskulttuurin ylläpitämiseen tulee kehittää toimintamalleja ja ratkaisuja.

Resurssiviisaus

Resurssien viisaalla, vastuullisella ja innovatiivisella käyttämisellä voidaan vahvistaa alue- ja paikallistaloutta ja alueen kilpailukykyä, luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä työpaikkoja. Kiertotalouden edistämiseksi tulee hyödyntää kiertotalouden ja puhtaiden ratkaisujen kasvavia mahdollisuuksia Satakunnassa, kehittää logistiikka- ja liikkumISRatkaisuja mm. digitalisaatiota hyödyntäen sekä ottaa käyttöön uusia toimintatapoja ja teknologioita. Energia- ja materiaalitehokkuuden osaamisen vahvistuminen sekä ympäristöliiketoiminnan kasvu edistävät vähähiilisyyttä. Resurssiviisaus on kykyä käyttää erilaisia resursseja (luonnonvarat, raaka-aineet, energia, tuotteet ja palvelut, tilat, aika ja osaaminen) harkitusti ja hyvinvointia sekä kestävää kehitystä ja monimuotoisuutta edistävällä tavalla. Luonnonvarojen käyttö on kestävää ja resurssiviisasta, kun luontomme monimuotoisuus säilyy, luonnon ekosysteemit elpyvät ja ihmiset toimivat luonnon sietokykyä kunnioittaen.

Toimintalinja 1: Kestävän kasvun Satakunta

Päätavoitteena on Satakunnan elinvoiman ja uudistumisen edistäminen, kasvualojen ja osaamiskeskittymien vahvistaminen, elinkeinoelämän menestys. Maakunnan osaamiskeskittymien elinvoiman ja kestävän kasvun turvaamiseksi on tärkeää kehittää toimintaympäristöä kestävästi, vihreään siirtymän ja kasvun tavoitteet sekä digitalisaation mahdollisuudet huomioiden.

Vihreä siirtymä edistää uutta teknologiaa ja osaamista, jotka vahvistavat kilpailukykyä. Kestävän kasvun tavoitteena on vahvistaa osaamista tukemalla koulutusta ja tutkimusta sekä edistää vähähiilisyyteen ja resurssitehokkuuteen perustuvaa, ekosysteemien toimintakyvyn turvaavaa taloudellista kasvua, joka lisää hyvinvointia ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta.

Vienti- ja kasvuyrityksille on merkittävää koulutus- ja innovaatioympäristöjen ja kumppanuuksien kehittäminen. Satakunnassa vahvistetaan kehittämistoimijoiden, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä, mikä mahdollistaa esim. uusien teknologioiden pilotoinnin. Tuotteiden ja palveluiden jalostusarvoa sekä tuottavuutta kasvatetaan ja luodaan edellytykset uusille markkina-avauksille ja sitä kautta tunnistetaan Satakunnan mahdollisuudet myös kansainväliselle kasvulle. Kasvun vahvistamisessa keskeisiä ovat julkisten toimijoiden toimet maankäytön, asumisen, liikenteen, yhteyksien ja koulutuksen sekä infrastruktuurin osalta.

Strategiset kumppanuudet ja verkostot edistävät maakunnan osaamista ja erikoistumista. Uusiutuvan vastuullisen elinkeinotoiminnan arvoverkot luovat työtä ja houkuttelevat maakuntaan osaajia, toimijoita sekä investointeja. Huolehditaan yritysten toimintaympäristöjen säilyttämisestä ja kehittämisestä ja riittävien uusien toimintaympäristöjen muodostamisesta. Turvataan ja ylläpidetään Satakunnan elinkeinoelämälle tarpeellinen infrastruktuuri ja kilpailukykyiset tieto- ja liikenneyhteydet.

Edistää aluekehittämispäätöksen kestävä ja elinvoimaiset alueet painopisteitä:

- Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen sekä osaaminen ja sivistys aluekehittämisen voimavarana.
- Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen,
- Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet

Edistää hallitusohjelman osallistava ja osaava Suomi strategisia kokonaisuuksia:

- Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi
- Elinvoimainen Suomi
- Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi
- Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi
- Suomi kokoaan suurempi maailmalla
- Oikeudenmukainen, yhdenmukainen ja mukaan ottava Suomi

Älykäs Satakunta

Tavoitteena on maakunnan kasvualojen sekä innovaatioympäristöjen vahvistaminen ja uudistaminen kestäväen kasvun tavoitteet huomioivalla tavalla. Älykkäällä erikoistumisella on keskeinen rooli maakunnan elinvoiman, kasvun ja innovaatiotoiminnan vahvistamisessa.

Satakunnan älykäs erikoistuminen vahvistaa maakunnan **automaatioon ja robotiikkaan** erikoistunutta klusteria, jonka Robocoast-verkostossa on mukana robotiikan, automaation, esineiden internetin, ohjelmistorobotiikan ja tekoälyn parissa toimivia yrityksiä sekä myös koulutus-, tutkimus- ja kehitysorganisaatioita. Tavoitteena on kehittää toimintaympäristöä, jossa rakenteet, osaaminen ja kehitysympäristöt tukevat Satakunnan elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja robotiikkaklusterin synergian vahvistumista vastuullisesti ja kestävästi, vihreän siirtymän tavoitteet huomioiden. Tavoitteena edistää automaatio- ja robotiikkaklusterin ja innovatiivisten yritysten kasvumahdollisuuksia sekä kehittää kansainvälisiä liiketoiminta- ja tuotekehitysverkostoja, ennakointia ja robotiikan kehittäjäyhteisöä. Tavoitteena on yritysten ja korkeakoulujen välisen yhteistyön sekä yhteiskehittämisen vahvistaminen. Robocoast-verkoston rinnalla Gamecoast-verkostossa korostuu pelillisyyden, luovan alan, tekoälyn, lisätyn todellisuuden ja virtuaalitodellisuuden tunnistaminen ja edistäminen, jotka mahdollistavat uusien koulutus- ja tuotekehitys innovaatioiden syntymisen. Pelillisyyden tuomien mahdollisuuksien edistäminen maakunnassa mahdollistaa koulutustarpeissa esimerkiksi työturvallisuuden, pelillistämisen ja pelillisyyttä hyödyntävän jatkuvan oppimisen tukemisen. Pelillisyyden mahdollistaa uusien liiketoimintamallien kehittämisen ja yhteiskehittämismallien syntymisen tuotekehitykseen.

Satakunnassa on kansanvälisesti merkittävä **teknologiametallien tuotannon ja jatkojalostuksen** ekosysteemi, joka kasvaa digitalisaation ja vihreään kasvuun liittyvän sähköistymisen luoman metallien kysynnän ja kiertotalouden kautta. Kasvun vauhdittamiseksi tavoitellaan syvempää yhteistyötä digitalisaation hyödyntämisessä sekä sähköistymisen luoman kasvun mahdollisuuksien ymmärtämisessä.

Satakunnassa on monipuolinen **energiatuotannon** keskittymä, jossa tuotetaan sähköä noin kolminkertaisesti maakunnan kulutukseen nähden. Monipuolinen energiatarjonta ja -osaaminen antavat maakunnan energiaintensiiviselle teollisuudelle vahvaa kilpailullista etua. Perusenergiatuotannon ohella Satakunnassa panostetaan myös monipuoliseen uusiutuvien energiamuotojen käyttöön. Tavoitteena on energiamurroksen ennakointi sekä uusiutuvien energiamuotojen kokonaisratkaisut. Energiateknologian mahdollisuudet luovat uusia innovaatioita ja liiketoimintamahdollisuuksia esim. tuulivoiman, aurinkoenergian, kaasu-, vety- ja metaanitalouden, vesivoiman hyödyntämiseen sekä ydinvoima-alalle. Turpeen käyttö energiantuotannossa on vähentynyt nopeasti. Turvetta korvaavien energiaraaka-aineiden saatavuutta tulee edistää. Kestävästi tuotetulla metsäbioenergialla on jatkossakin suuri rooli energiantuotannossa, fossiilienergiaa korvaten ja päästöjä vähentäen.

Satakunnan **elintarvikeklusterin** vahvuus on sen monipuolisuus. Satakuntaan sijoittuu useita alan valtakunnallisia kärkiyrityksiä ja maakunnassa on myös pitkät perineet sopimustuotannosta, jolla turvataan tuotannon taloudellinen, ekologinen ja eettinen kestävyys. Satakunnan ruoantuotanto on oleellinen osa myös kansallista huoltovarmuutta. Tavoitteena on edistää toimintamalleja ja menetelmiä ruokaketjun ja elintarvikeklusterin vahvistamiseen, tukea uusien teknologioiden käyttöönottoa sekä huolehtia kasvu- ja kuiviketurvetta korvaavien, hinta-laatusuhteeltaan kilpailukykyisten materiaalien kehittämisestä, mikäli turpeen saatavuus heikkenee.

Älykäs erikoistuminen vahvistaa Satakunnan **biotalouden** arvoketjuja. Metsäbiotalouden kehittäminen mahdollistaa uusia ratkaisuja. Satakunnassa on monipuolinen metsäteollisuuden keskittymä, jonka uudistumiseen ja kilpailukykyyn vaikuttavat meneillään ja suunnitteilla olevat merkittävät investoinnit, digitalisaatio, uuden teknologian käyttöönotto, uusien puupohjaisten tuotteiden kehittäminen, ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen, resurssitehokkuus ja kiertotalous. Tavoitteena on edistää biotalouden uusia arvoketjuja sekä liiketoiminnan mahdollisuuksia esim. pk-yrityksille (esim. ekosysteemipalvelut, luonnontuotteiden jatkojalostaminen, luontomatkailu). Uusia mahdollisuuksia on myös puurakentamisessa ja uusissa puupohjaisissa tuotteissa.

Satakunnan **kiertotaloutta** vahvistetaan edistämällä toimijoiden yhteistyötä ja sitoutumista sekä osaamista. Tavoitteena on edistää kiertotaloutta ja puhtaiden ratkaisujen kasvavia mahdollisuuksia Satakunnassa sekä kehittää älykkäitä ja energiatehokkaita logistiikka- ja liikkumISRatkaisuja mm. digitalisaatiota hyödyntäen sekä ottaa käyttöön uusia toimintatapoja ja teknologioita.

Satakunnan **sinisen talouden** vahvuudet kytkeytyvät meriklusterin ja meriteknologian sekä laajemmin veteen liittyvään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Tavoitteena on edistää merialuesuunnittelun tavoitteiden toteutumista sekä uusien teknologioiden, digitalisaation ja robotiikan käyttöönottoa ja pilotointia meriklusterissa. Keskeistä on huolehtia vesistöjen kestävästä käytöstä sekä pohjavesivarjoista. Satakunnalla on merkittävä rooli Suomen kalataloudessa. Edistetään kalatalouden innovaatiotoimintaa ja vahvistetaan elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksiä kotimaisen kalan saatavuuden turvaamiseksi. Vesiluonnonvarojen hyödyntämiseen kestäväällä pohjalla liittyy huomattava innovaatio- ja kasvupotentiaali.

Satakunnan **elämystalouden** vahvuutena ovat matkailupalvelut ja tapahtumat sekä hyvinvointia edistävät taide-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut. Tavoitteena on edistää mm. matkailun vastuullista kehittämistä sekä digitalisaatiota. Tavoitteena on vahvistaa Satakunnan elämystaloutta sekä huolehtia palvelujen saatavuudesta, älykkäistä matkaketuista ja saavutettavuudesta, monipuolisista koulutuspalveluista sekä rakennetusta ja monimuotoisesta luonnonympäristöstä.

Satakuntalaisessa toimintaympäristössä teollisuuteen, energiantuotantoon, ruuantuotantoon ja maa- ja merikuljetuksiin liittyvät **turvallisuuskysymykset** ovat keskeisiä myös **kansallisen huoltovarmuuden** osalta. Kyber- ja tietoturvallisuus on osa erilaisten organisaatioiden turvallisuutta ja tämä ulottuvuus korostuu automaation ja robotiikan osaamisen maakunnassa. Tavoitteena on maakunnallisen yhteistyön vahvistaminen turvallisuuden ylläpitämiseksi ja turvallisuusriskien ennakointikyvykkyuden vahvistamiseksi on keskeistä, sillä ilmastonmuutos ja sen seurauksena esim. vaihtelevat sääolosuhteet lisäävät konkreettisia arjen riskejä samoin kuin ennakoimattomat pandemiat. Liikennejärjestelmän ja tietoliikenteen tulee mahdollistaa kattavat, turvalliset ja sujuvat yhteydet elämiselle ja yritystoiminnalle koko maakunnassa.

Kehittämislinjaukset	
- Vahvistetaan koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, kehittämistoimijoiden, kuntien sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. - Edistetään uusien teknologioiden, digitalisaation ja robotiikan käyttöönottoa ja pilotointia. - Edistetään ennakoivaa, elinkeinoelämän tarpeista lähtevää innovatiivisten ja älykkäiden ratkaisujen, toimintamallien sekä kokeilu- ja pilotointiympäristöjen sekä tutkimusinfrastruktuurin kehittämistä vastuullisesti ja kestävästi, vihreän siirtymän tavoitteet ja digitalisaation mahdollisuudet huomioiden. - Kehitetään uusia teknologisia ratkaisuja ja innovaatioita esim. tekoälyyn, logistiikkaan ja resurssitehokkuuteen liittyen. - Edistetään osaavan työvoiman saatavuutta sekä vahvistetaan maakunnan pito- ja vetovoimaa - Edistetään datatalouden mahdollisuuksien hyödyntämistä ja liiketoiminnan kehittämistä. - Kehitetään kansainvälisiä liiketoiminta- ja tuotekehitysverkostoja sekä innovaatiojärjestelmien vahvistamista. - Edistetään kansainvälistä näkyvyyttä, kumppanuuksia ja hankeyhteistyötä. - Vahvistetaan Satakunnan elinkeinoelämälle tarpeellista toimintaympäristöä, digiyhteyksiä sekä infrastruktuuria mm. satamat, lentokenttä, raideliikenne sekä tieverkko.	
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittareita
- yhteistyö koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa vahvistaa elinkeinoelämän kilpailu- ja uusiutumiskykyä ja mahdollisuutta vastata muun muassa ilmastonmuutoksen hillinnän, kulutustottumusten muutosten sekä ympäristö- ja muun lainsäädännön tuomiin haasteisiin - vesien hyvä tila on sinisen biotalouden perusta ja sen saavuttaminen sekä ylläpitäminen tukevat sinisen biotalouden kehittymistä	- elinkeinorakenteen monipuolisuus, resilienssi-indeksi - yritysten liikevaihdon kehitys päätoimialoitain, BKT per capita - T&K-rahoituksen osuus - investoinnit - energiankulutus, uusiutuvan energian osuus maakunnan energiankulutuksessa ja –tuotannossa - keskisuurten yritysten vienti - elintarvikealan tuotanto, liikevaihto ja vienti - metsäteollisuuden tuotanto, liikevaihto ja vienti - kiertotaloutta edistävien teknologioiden käyttöönotto - kasvihuonepäästöt - syntyneet uudet yritykset toimialoitain (lkm) - pohjavesien tila, pintavesien tila - kaupallisten kalastajien määrä - älykkään erikoistumisen kumppanuudet - kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.
Keskeiset strategiset kumppanuudet: Kansainvälisten verkostojen rakentuminen ja verkostoissa toimiminen ovat merkittäviä tekijöitä maakunnan kärkialojen vahvistumiselle. Älykkään erikoistumisen painopisteiden edistäminen sisältää alueellista, kansallista sekä kansainvälistä verkostoyhteistyötä ja kumppanuutta. Kehittämisteeman osalta keskeinen on mm. EU:n Smart Platformit Traceability and Big Data sekä ERIAFF-verkostot, joissa Satakunta on mukana.	

Tavoitteena on, että maakunnan uudistuvat ja innovatiiviset osaamiskeskittymät ja alueen tutkimus- ja koulutusorganisaatiot toteuttavat kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttavaa, ilmasto- ja kestävän kasvun tavoitteet huomioivaa innovaatiotoimintaa yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Koulutuksella ja tieteellä luodaan yhteiskuntaa vahvistavaa ja uudistavaa sivistysperustaa. Työn murros edellyttää osaamisen päivittämistä, jatkuvaa oppimista sekä työvoiman kohtaannon parantamista.

Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot luovat uusia toimintatapoja sekä uudistavat osaamista ja elinkeinorakennetta tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Tavoitteena on koulutus-, tutkimus ja kehittämisorganisaatioiden, kuntien sekä elinkeinoelämän ennakointi- ja innovaatiotoiminnan maakunnallisen, kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen ja maakunnan innovaatiotoiminnan edistäminen. Osaamisen vahvistaminen luo edellytyksiä alueelliselle, kansalliselle ja kansainväliselle kasvuille. Aineettoman arvionluonnin osaamisen edistäminen ja sosiaaliset innovaatiot sisältyvät Satakunnan vahvuuksiin ja voimavaroihin perustuvien osaamiskeskittymien vahvistamiseen osana maakunnan älykästä erikoistumista. Teknologinen kehitys muuttaa osaltaan osaamistarpeita ja tavoitteena on vahvistaa osaamis- ja työvoimatarpeiden ennakointia.

Tavoitteena on, että koulutus ja monimuotoiset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen sekä jatkuvaan oppimiseen varmistavat osaavan työvoiman saatavuuden. Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistämiseksi tarvitaan ulkomailta tulevien opiskelijoiden ja ulkomaisen työvoiman houkuttelemista Satakuntaan. Koulutusmahdollisuudet houkuttavat nuoria jäämään maakuntaan ja ylläpitävät maakunnan inhimillistä pääomaa ja uusiutumiskyvykkyyttä sekä vahvistavat osaltaan maakunnan veto- ja pitovoimaa.

Osaamisen vahvistamisessa merkityksellistä on vahvistaa koulutusjärjestelmän osalta kumppanuuksia yhteiskunnan eri toimijoiden sekä eri koulutusasteiden kesken. Kumppanuudet vahvistavat myös kasvu- ja muutosalojen, uusien kyvykkyysien ja muuttuvien osaamis- ja työvoimatarpeiden ennakointia. Sivistys luo osaltaan edellytykset myös osallisuudelle, työllisyydelle ja kestäväälle kasvuille. Tavoitteena on myös vahvistaa akateemisen tutkimuksen ja korkeakoulutuksen kytkeytymistä maakunnan strategiseen kehittämiseen.

Kehittämislinjaukset	
- Osaavan työvoiman saatavuudesta huolehditaan ennakkoiden työelämän murros- ja muutospaineet. - Ennakoidaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin osaamis- ja koulutustarpeita, jotta maakunnan kuntien koulutustarjonta kohtaisi mahdollisimman hyvin maakunnan toimijoiden koulutus- ja osaamistarpeen. - Vahvistetaan yritys- ja oppilaitosyhteistyötä - Edistetään työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa - Varmistetaan vetovoimainen koulutuspolku korkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin asti. - Varmistetaan joustava koulutustarjonta huomioiden niin nuorten koulutus kuin yritysten tarpeisiin nopeasti vastaava aikuisten monimuotoinen täydennys- ja uudelleen kouluttautuminen. - Toteutetaan koulutuksia uusilla muodoilla ja toteuttamistavoilla. - Vahvistetaan Satakunnan älykkään erikoistumisen osaamisalueita sekä innovaatioiden ja uusien ratkaisujen kehittämistä vastuullisesti ja kestävästi, vihreän siirtymän tavoitteet ja digitalisaation mahdollisuudet huomioiden. - Vahvistetaan ilmastomuutoksen hillintään ja varautumiseen liittyvää osaamista. - Edistetään koulutus- ja osaamisvientiä - Edistetään osaavan työvoiman saatavuutta kehittämällä jatkuvan oppimisen palveluja, oppimisympäristöjä sekä oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä - Edistetään kansainvälisten opiskelijoiden integroitumista maakuntaan tukemalla työharjoittelu- ja työpaikkojen saantia	
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittareita

• <i>joustava ja uusia toteuttamismahdollisuuksia hyödyntävä koulutus edesauttaa osaamisen kehittämistä uusilla kasvualoilla</i> • <i>osaamisen kehittämisellä on mahdollista kasvattaa tietoisuutta ympäristöstä ja ihmisen vaikutuksesta ilmastonmuutokseen ja luontokatoon</i>	• <i>Tutkinnon suorittaneiden osuus 15 v. täyttäneistä, v. 2019</i> • <i>Peruskoulun jälkeistä tutkintoa vailla olevat 25–29-vuotiaista, v. 2019</i> • <i>Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus, v. 2019</i> • <i>Väestön koulutustason mittari</i> • <i>Kolmen suurimman toimialan osuus työpaikoista, v. 2018</i> • <i>Julkisen sektorin osuus työpaikoista, v. 2018</i> • <i>Valtion työpaikkojen osuus työpaikoista, v. 2018</i> • <i>Kansainvälisten opiskelijoiden määrä korkeakouluissa</i> • <i>Korkeakoulujen aloituspaikat, yo-pohjaiset aloituspaikat</i> • <i>kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.</i>
Keskeiset strategiset kumppanuudet: <i>Alueellisten kyvykkyyksien, osaamisen ja älykkään erikoistumisen vahvistamisen kannalta on keskeistä edistää kehittämisteeman osalta paitsi maakunnan sisäistä yhteistyötä, myös alueiden välistä sekä kansainvälistä verkostoitumista ja kumppanuutta.</i>	

Yrittäjyyden ja työllisyyden Satakunta

Tavoitteena on yrittäjyyden vahvistaminen, yritysten liiketoimintaympäristöjen ilmasto- ja kestävän kasvun tavoitteet huomioiva liiketoimintaosaamisen kehittäminen sekä verkostoituminen myös kansainvälisesti maakunnan elinvoiman ja kasvun edistämiseksi. Tavoitteena on ulkopuolisuuden ehkäisy ja kaiken työvoimapotentialin käyttöönotto.

Yrittäjyyden ja pk-yritysten rooli maakunnan elinvoiman ja kasvun vahvistamisessa on keskeinen. Satakunnassa tavoitteena on lisätä kiinnostusta yrittäjyyteen yrittäjyyskasvatuksen sekä kattavien ja laadukkaiden neuvonta- ja tukipalvelujen avulla. Kattavat ja laadukkaat maakunnalliset ja kansalliset yrityspalvelut tukevat yrittäjänä menestymistä yrityksen elinkaaren kaikissa vaiheissa. Yritysten liiketoimintaympäristöjen kehittäminen, osaamisen vahvistaminen ja verkostoituminen myös kansainvälisesti edistävät kasvun mahdollisuuksia. Ilmastonmuutoksen hillintään ja varautumiseen liittyvät haasteet edellyttävät yrityksiltä uutta osaamista.

Tavoitteena on kannustaa yrittäjiä työelämän laadun ja tuottavuuden parantamiseen, tuotekehitykseen, verkostoitumiseen ja kansainvälistymiseen ja näiden kautta kasvuun. Aloittavia ja toimintaansa kehittäviä yrittäjiä sekä yritysten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksia tuetaan. Opiskelijoiden kohdalla yrittäjyyskasvatuksen lisäksi tärkeitä ovat työelämävalmiuksien kehittäminen. Työelämävalmiuksien parantaminen ja työelämälähtöinen oppiminen auttavat kiinni työelämään. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville ja ulkopuolisuuden uhan alla oleville, erityisesti nuorille, kohdennetaan monipuolisia tukitoimia työelämävalmiuksien ja elämänhallintaan liittyvien asioiden varmistamiseksi. Tavoitteena on, että mahdollisimman monelle satakuntalaiselle on mahdollisuuksia maakunnan kilpailukykyä ja elinvoimaa vahvistavaan tekemiseen, yrittäjänä, opiskelijoina tai työntekijöinä. Tavoitteena on, että tarjolla on kattavasti vaihtoehtoisia ja yksilöllisiä polkuja ammattiin ja työhön. Oppimisympäristöjä ja vaihtoehtoisia tapoja suorittaa ammatillinen tutkinto tai tutkinnon osia kehitetään edelleen.

Tavoitteena on löytää ratkaisuja työvoiman kohtaanto-ongelmien vähentämiseen. Työ- ja elinkeinoelämän, kolmannen sektorin sekä oppilaitosten uudenlaiset sopimukselliset menettelyt ja koulutuskokeilut tarjoavat yksilöllisiä ratkaisuja ammattiin valmistumiseen ja työllistymiseen. Keskeinen yhteiskunnallinen haaste niin Satakunnassa kuin kansallisestikin on se, että väestö vähenee ja ikääntyy. Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen tulevaisuuden kysymys. Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistäminen edellyttää ulkomailta tulevien opiskelijoiden ja ulkomaisen työvoiman houkuttelemista ja asettumista Satakuntaan. Maahanmuuttajien onnistunut kotoutuminen edellyttää kotoutumista edistäviä toimenpiteitä. Kansainvälisten yritysten, investointien, tutkijoiden ja työntekijöiden onnistunut houkuttelu ja asettautuminen pysyvästi Satakuntaan vahvistavat elinkeinoelämän kasvu- ja kehittymisedellytyksiä.

Kehittämislinjaukset	
- Edistetään uutta vastuullista ja kestävä, vihreän siirtymän tavoitteet ja digitalisaation mahdollisuudet huomioivaa liiketoimintaa, start up –yrityksiä, kevytyrittäjyyttä, yritysten kasvua ja kansainvälistymistä ja digitalisaatiota. - Vahvistetaan Satakunnan elinkeinoelämälle tarpeellista toimintaympäristöä ja infrastruktuuria mm. satamat, rata- ja tieverkko, lentokenttä ja tietoliikenneyhteydet. - Edistetään kattavien ja laadukkaiden yritysneuvonta- ja tukipalvelujen kehittämistä. - Tuetaan pk-yritysten työelämän laadun ja tuottavuuden kehittämistä, henkilöstön ja yrittäjien osaamisen nostoa sekä kasvu- ja rakennemuutosalojen räätälöidyn koulutuksen kehittämistä. - Vahvistetaan yrittäjien liiketoimintaosaamista. - Lisätään kiinnostusta yrittäjyyteen yrittäjyyskasvatuksen avulla ja edistetään yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä. - Edistetään uusien ratkaisujen ja toimintamallien sekä monikanavaisten neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämistä ja eri toimijoiden verkosto- ja yritysysteistyön kehittämistä. - Tuetaan nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työmarkkinoille pääsyä edistävien palvelumallien ja verkostojen kehittämistä. Tuetaan palvelumallien kehittämistä heikossa työmarkkina-asemassa olevien syrjäytymisen ehkäisemiseksi. - Edistetään maahanmuuttajien työelämävalmiuksia ja kotoutumista sekä kehitetään maahanmuuttajien rekrytointipalveluita. - Tuetaan työ- ja elinkeinoelämän, kolmannen sektorin ja oppilaitosten yhteistyötä sekä koulutuskokeiluja. - Tuetaan joustavaa ja reagoitakykyistä aikuis- ja täydennyskoulutusta. - Kehitetään vaihtoehtoisia tapoja suorittaa tutkintoja. Tuetaan mm. työvaltaisia koulutusmahdollisuuksia erityisesti nuorille sekä työpajatoiminnan opinnollistamista esim. mahdollisuudella suorittaa tutkintoja ja niiden osia osana työpajatoimintaa. - Tuetaan työelämävalmiuksien, elämänhallinnan ja työhyvinvoinnin parantamiseen tähtääviä toimia. - Edistetään koulutuksesta koulutukseen tai työelämään siirtymisen sujuvuutta. - Edistetään työvoiman ja opiskelijoiden liikkuvuutta	
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit
yrittäjyyden ja työllisyyden kehittyminen parantavat välillisesti taloudellisia edellytyksiä kehittää muun muassa hyvinvointipalveluita sekä ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä	- yrittäjyysaktiivisuus - syntyneet uudet yritykset toimialoitain (lkm) - kasvuyritysten määrä - rekrytointiongelmista kärsineet yritykset - yrittäjyyden kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet - työllisyysaste, työttömyysaste, rakennetyöttömyys - työllisten/työpaikkojen määrä toimialoitain - nuorten työllisyys - Työvoiman ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret (NEET 15-29 v.) - Työvoiman lkm - kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.
Keskeiset strategiset kumppanuudet: <i>Yritysten kansainvälistymisen edistämisen kannalta on keskeistä vahvistaa kansainvälistä verkostoitumista älykkään erikoistumisen painopisteiden mukaisesti. Alueellisten kyvykkyyksien, osaamisen ja älykkään erikoistumisen vahvistamisen kannalta edistetään kehittämisteeman osalta paitsi maakunnan sisäistä yhteistyötä, myös alueiden välistä sekä kansainvälistä verkostoitumista ja kumppanuutta.</i>	

Toimintalinja 2: Hyvinvoivan väestön ja ympäristön Satakunta

Päätavoitteena on, että Satakunta on sujuvan arjen ja laadukkaan ympäristön maakunta, jossa huolehditaan asukkaiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Kannamme vastuuta sosiaalisesta, ekologisesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta kestävydestä ja yhteisestä tulevaisuudesta. Hyvä elämä Satakunnassa on kantava ajatus toimintalinjan kehittämisteemoissa.

Edistää aluekehittämispäätöksen Kestävät ja elinvoimaiset alueet 2020-2023 painopisteitä:

- Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen,
- Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet,
- Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana ja
- Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy.

Edistää hallitusohjelman Osallistava ja osaava Suomi strategisia kokonaisuuksia:

- Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi,
- Turvallinen oikeusvaltio Suomi sekä
- Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi

Tavoitteena on satakuntalaisten hyvinvoinnin ja hyvän elämän edellytysten turvaaminen. Vastuullinen maakunta huolehtii asukkaiden hyvinvoinnista osana maakunnan elinvoimaisuutta. Haluamme, että kaikki pysyvät mukana. Uuden hyvinvointialueen laadukas käynnistyminen ja toiminta on maakunnalle myös merkittävä elinvoimatekijä.

Satakuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä keskeisiä elementtejä ovat palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, monipuoliset koulutuspalvelut sekä viihtyisä rakennettu ympäristö ja monimuotoinen luonnonympäristö. Hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät toimet kohdistuvat kattavasti kaikkiin satakuntalaisiin, lapsiin, nuoriin, lapsiperheisiin, työikäisiin ja ikäihmisiin. Satakuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja monipuolisten ja saavutettavien palvelujen kehittämiseksi tavoitteena on kehittää monialaista yhteistyötä kuntien, eri hallinnonalojen, paikallisten järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten toimijoiden sekä paikallisen ja alueellisen elinkeinoelämän kanssa sekä uudenlaisten julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuusmallien rakentamista. Ennaltaehkäisevien toimien ja matalan kynnyksen palvelujen kohdalla on tärkeää huolehtia mm. viranomaisten keskinäisen yhteistyön toimivuudesta. Vahvalla järjestöjen yhteistyöllä, osaamisella ja aktiivisella toiminnalla on myös tärkeä rooli hyvinvoinnin edistäjänä asukkaiden osallistumisen ja palvelujen tuottamisen ja vertaistuen kautta.

Kulttuurilla, taiteella, liikunta- ja vapaa-ajan palveluilla sekä lähiluonnolla ja hyvällä ympäristön tilalla on merkittävä rooli hyvinvoinnin lähteenä, muutosjoustavuuden vahvistajana ja myös kotoutumisen tukena. Alueen kulttuuriperinteen ja -ympäristön sekä alueellisen ja paikallisen identiteetin vaaliminen ja vahvistaminen tukevat hyvinvointia, osallisuutta ja juurtumista alueeseen. Asukkaiden kokemaa turvallisuuden tunnetta sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet lisäävät hyvinvointia. Erilaiset yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen areenat paikallisyhteisöistä kansalliselle tasolle vahvistavat osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia kaiken ikäisille satakuntalaisille. Hyvinvointia tukee puhtaat ja turvalliset ruoka ja vesi sekä hyvinvoiva ympäristö.

Satakuntalaisten arjen turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat mm. osallisuus, yhteisöllisyys, työ ja toimeentulo, ympäristöjen laatu, esteettömyys ja viihtyvyys sekä palvelujen saatavuus ja väylien kunnossapito. Turvallisuus koetaan eri tavalla eri elämän vaiheissa. Ikääntyessä ja toimintakyvyn heikentyessä arjen turvallisuus nousee yhä merkittävämpään rooliin. Yhteisöllisyys edistää hyvinvointia ja luo turvallisuuden tunnetta vahvistamalla osallistumisen mahdollisuuksia kaikille satakuntalaisille ja ehkäisemällä myös syrjäytymistä ja yksinäisyyttä. Sosiaalista kestävyttä tavoitellaan vähentämällä eriarvoisuutta hyvinvoinnissa, terveydessä ja osallisuudessa. Ilmastonmuutos vaikuttaa myös asukkaiden hyvinvointiin sekä terveyteen ja siihen sisältyy riskejä alueellisten ja väestöryhmien välisen eriarvoisuuden lisääntymiseen.

Hyvinvointitalousajattelussa hyvinvoinnin nähdään muodostuvan yksilöllisistä voimavaroista sekä osallisuudesta. Tavoitteena on luoda ympäristö, jossa kaikki yhteiskunnan jäsenet voivat hyödyntää omaa osaamistaan ja mahdollisuuksiaan kiinnittyä yhteiskuntaan sekä edistää hyvinvointia ja turvallisuutta.

Alueellisessa hyvinvointikertomuksessa on tunnistettu alueen hyvinvointihaasteet sekä määritellään painopisteet eri ikäisten asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä syrjäytymien eriarvoisuuden vähentämiseksi. Hyvinvointikertomuksen mukaisesti Satakunnassa on tavoitteena edistää terveellisiä elintapoja, ennaltaehkäisevää työtä, ympäristön terveyttä ja arjen turvallisuutta, vahvistetaan

osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä vahvistetaan maakunnan elinvoimaa mm. palvelujen ja koulutuksen saatavuuden ja työelämään kiinnittymisen kautta.

Satakuntalaisen hyvinvointiteknologiaosaamisen tuella on mahdollistaa kehittää ratkaisuja, joiden avulla elämänlaatu paranee ja hyvinvointi lisääntyy ja jokainen yksilö pystyy selviämään arjesta omien tavoitteiden mukaisesti ja merkityksellisesti koko elämänsä ajan. Vastaavasti terveysteknologialla haetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuottajille suunnattuja ratkaisuja, joita käytetään sairauksien ennaltaehkäisyssä, sairauksien hoidossa ja terveyden ylläpitämisessä. Hyvinvointiteknologian osaamisen vahvistamiseksi ja hyödyntämiseksi tulee edistää mm. toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen tiivistä yhteistyötä.

Kehittämislinjaukset	
- Edistetään hyvinvointitaloutta panostamalla toimiin, joilla tuetaan hyvinvointia ja terveyttä sekä vähennetään eri palvelujen tarvetta. Hyvinvointitalouden kehittämiseksi edistetään monitieteistä kehittämistä sekä toimialarajat ylittävää yhteistyötä kuntien, elinkeinoelämän, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden, järjestöjen sekä muun toimijakentän välillä. - Edistetään hyvinvointialueen toiminnan kehittymistä ja vaikuttavuutta. - Edistetään hyvinvointi- ja terveysteknologiaan liittyvien innovaatioiden kehittämistä ja niiden tuotteistamista, osaamisen vahvistamista ja yrittäjyyttä. - Kehitetään ja toteutetaan uusia, vaikuttavia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen muotoja, vahvistetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävää aktiivista elämäntapaa ja yhteisöllisyyttä sekä ylläpidetään laadukkaita kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palveluja ja -rakenteita ja panostetaan rakennetun ympäristön laatuun. - Kehitetään ratkaisuja eriarvoistumiskehityksen katkaisemiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi sekä kotoutumisen edistämiseksi. Vahvistetaan palveluketjuja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. - Edistetään luontoon, kulttuuriin ja liikuntaan liittyvien palvelujen kehittämistä hyvinvoinnin edistämiseksi. - Edistetään julkisten palvelujen rinnalla yritysten, kolmannen ja neljännen sektorin toimijoiden aktiivista mukanaoloa ja kumppanuutta sekä tunnistetaan niiden merkitys hyvinvoinnin ja osallisuuden tuottamisen resurssina. Tuetaan rakenteita ja työkaluja monialaisen yhteistyön edistämiseen.	
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittareita
- väestön hyvinvointiin panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä - vahvat verkostot ja kumppanuudet edistävät palvelujen ja toimintojen kehittämistä ja väestön hyvinvointia	- HYTE-kerroin - THL:n sairastavuusindeksi - Kuntien hyvinvointikertomukset, lkm, (sähkö.) - Finsote koetun hyvinvoinnin mittarit - TEA-viisarit - NEET-nuorten määrä, kouluterveyskyselyt - kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet
Keskeiset strategiset kumppanuudet: Alueellisten kyvykkyyksien, osaamisen ja älykkään erikoistumisen vahvistamisen kannalta edistetään kehittämisteeman osalta paitsi maakunnan sisäistä yhteistyötä, myös alueiden välistä sekä kansainvälistä verkostoitumista ja kumppanuutta.	

Tavoitteena on varmistaa sujuvan arjen edellytykset Satakunnassa. Arjen sujuvuuden varmistaminen edellyttää palvelujen saatavuudesta ja toimivuudesta huolehtimista, toimivaa infrastruktuuria ja sekä sujuvia yhteyksiä joka puolella maakunnassa.

Palvelujen saavutettavuus ja saatavuus sekä toimiva, viihtyisä ja turvallinen asuin- ja elinympäristö vaikuttavat keskeisesti satakuntalaisten arjen toimivuuteen niin kaupungeissa ja kuntakeskuksissa kuin maaseudullakin. Palvelujen saatavuuden varmistamiseksi tavoitteena on edistää maakunnan toimijoiden yhteistyötä, toimialarajat ylittäviä kumppanuuksia sekä mm digitaalisten palvelujen kehittämistä. Kolmannen sektorin rooli muun muassa lähipalvelujen tuottajana ja asuin- ja elinympäristön viihtyisyyden ja toimivuuden edistäjänä on tärkeä.

Kestävä alue- ja yhdyskuntakehitys sekä toimivat yhteydet parantavat arjen sujuvuutta sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä sekä tukevat ja vahvistavat maakunnan kaupunkien, kuntien, kylien ja maaseutualueiden elinvoimaisuutta ja niiden vuorovaikutusta. Maankäytön suunnittelulla, kaavoituksella ja rakennussuunnittelulla on tavoitteena turvata viihtyisä, terveellinen, turvallinen ja ympäristöarvot huomioonottava asuin- ja elinympäristö. Työssäkäynti- ja opiskelualueiden laajentuminen edellyttää toimivia ja kattavia liikenneyhteyksiä sekä liikkumismahdollisuuksia.

Arjen sujuvuuden lisäämiseksi myös lähiluonnon ja virkistyskäytön saavutettavuutta tulee parantaa muun muassa kehittämällä lähiliikunta- ja ulkoilumahdollisuuksia. Tietoisuuden lisääntyminen ekologisemmista vaihtoehtoista ja kiertotaloudesta vaikuttaa arjen vastuullisempiin valintoihin ja käyttäytymiseen.

Tavoitteena on vähentää liikenteen päästöjä panostamalla kestävämpiin kulkumuotoihin, vähäpäästöisempiin polttoaineisiin ja digitaaliseen saavutettavuuteen. Liikennejärjestelmäsunnittelun tavoitteena on edistää toimivaa, turvallista ja kestävää liikkumista niin ihmisille kuin tavaroillekin. Logistiikan toimivuus on tärkeä osa toimivaa arkea ja elinkeinoelämän kilpailukykyä. Älykkäät ja vähähiiliset liikenne-, liikkumis- ja logistiikkaratkaisut mahdollistavat henkilöiden, tavaroiden ja tiedon sujuvat yhteydet.

Digitaalinen saavutettavuus mahdollistaa sen, että maakunnan asukkaat pääsevät tasa-arvoisesti palvelujen ääreen ja siten on mahdollista vähentää myös liikkumisen tarvetta. Digitalisaatio luo edellytyksiä ympäristövastuullisille ja käyttäjäystävällisille ratkaisuille. Digitalisaatio edistää paikasta riippumatonta työn tekemistä, opiskelua, yritystoimintaa ja palveluja sekä tukee monipaikkaista elämää, kehittymistä ja kasvua. Digitaalisten palveluiden helppokäyttöisyyden ja digiopastuksen saatavuuden varmistaminen edistää palvelujen saavutettavuutta.

Kehittämislinjaukset	
- Edistetään palvelujen saavutettavuutta (digitaaliset palvelut, liikkuvat palvelut ja innovatiiviset palvelujen tuottamisen ja saavutettavuuden ratkaisut, palveluketjut) sekä palvelujen tuottamiseen liittyvää yhteistyötä ja integrointia sektoriajasta ylittäen esim. kuntien välillä. - Edistetään työ- ja elinkeinoelämän ja asumisen kannalta tärkeitä kansallisia ja kansainvälisiä yhteyksiä. - Edistetään alueiden käytön suunnittelulla kestävä yhdyskuntarakenteen muodostumista. - Edistetään tavaroiden, tiedon ja henkilöiden sujuvat yhteydet mahdollistavien älykkäiden ja vähähiilisten liikenne-, liikkumis- ja logistiikkaratkaisujen kehittämistä, sujuvia matkaketjuja sekä vähäpäästöisten liikenteen käyttövoimalähteiden kehittämistä. - Edistetään lähiluonto-kohteiden kestävä saavutettavuutta, laatua ja riittävyyttä - Edistetään turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvää yhteistyötä ja innovaatioiden kehittämistä - Tuetaan materiaalien lajittelua, kierrätystä ja kestäviä logistiikkaketjuja edistävien palvelukonseptien kehittämistä.	
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit
- rannikkomaakunnan logistisen aseman kehittämishankkeet (tiet, rautatiet, väylät, satamat) parantavat sijaintiin liittyvien vahvuuksien hyödyntämistä vaikuttaen muun muassa alueellisen kilpailukykyyn paranemiseen - kestävä liikkuminen ja vähäpäästöinen liikenne vaikuttavat positiivisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseen - ratayhteyksien kehittämisellä on myönteisiä ilmastovaikutuksia - maankäytön suunnittelun merkitys korostuu osana monikeskuksista, verkostomaista yhdyskuntarakennetta	- nopeat tietoliikenneyhteydet kotitalouksissa ja koko maakunnassa - julkisen liikenteen matka-ajat esim. Helsinkiin, Tampereelle, Turkuun (juna, linja-auto lentokone jne.) - TEA-viisari, kevyen liikenteen väylät - Tieverkon kunto ja ruuhkaisuus - Liikenteen käyttövoimalähteet - Ympäristö NYT -palvelun indikaattorit - kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet
Keskeiset strategiset kumppanuudet: Alueellisten kyvykkyyksien, osaamisen ja älykkään erikoistumisen vahvistamisen kannalta edistetään kehittämisteeman osalta paitsi maakunnan sisäistä yhteistyötä, myös alueiden välistä sekä kansainvälistä verkostoitumista ja kumppanuutta.	

Vetovoimainen, monimuotoisen ja laadukkaan ympäristön Satakunta

Tavoitteena on vahvistaa Satakunnan vetovoimaa uusien asukkaiden, työvoiman, opiskelijoiden, paluumuuttajien, työ- ja koulutusperäisten maahanmuuttajien, maassamuuttajien, yritysten ja matkailijoiden houkuttelemiseksi Satakuntaan. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyyttä.

Maakunnan veto- ja pitovoimaa vahvistavat monipuolinen yritystoiminta ja työpaikat, vahvat osaamiskeskittymät, monipuoliset ja houkuttelevat asuin ympäristöt, monimuotoinen ja hyvinvoiva luonto, elinympäristön viihtyisyys, laadukas ja ajallisesti kerrostunut kulttuuriympäristö, toimivat ja laadukkaat palvelut sekä hyvät koulutusmahdollisuudet, jatkuvan oppimisen kehittäminen ja mm. työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton suunnitelmallinen edistäminen. Satakunnassa on vahvoja elinvoimaisia yhteisöjä ja houkuttelevia asuin ympäristöjä löytyy eri puolelta Satakuntaa, kaupungeista, pienemmistä keskuksista, kylistä ja haja-asutusalueilta.

Maakunta tunnetaan vetovoimaisesta meriympäristöstä, monimuotoisesta luonnosta ja rikkaasta kulttuuriympäristöstä. Satakunnassa eletään lähellä luontoa ja vesistöjä sekä nautitaan monipuolisesta kulttuuritarjonnasta, kulttuuriympäristöstä ja -maisemasta sekä arkkitehtuurista. Vetovoimaisuuteen vaikuttaa myös moderni rakennettu ympäristö sekä uudisrakentamisen laatu.

Satakunta on monipuolinen maakunta matkailijoiden näkökulmasta. Satakunnassa on tarjolla vastuullisesti tuotettuja vetovoimaisia matkailu- ja majoituspalveluja sekä laadukkaita kulttuuripalveluja ja maakunnassa järjestetään myös tasokkaita, kansainvälisellä tasolla, tunnettuja tapahtumia, joiden merkitys alueen taloudelle on tärkeä. Tavoitteena on vahvistaa Satakunnan maakuntakuvaa, tunnettuutta, imagoa ja vetovoimaisuutta.

Tavoitteena on turvata monimuotoisen luonnon säilyminen ja luonnonvarojen kestävä vastuullinen käyttö. Lähimatkailun ja retkeilyn suosion kasvu lisäävät tarvetta edistää lähiluonnon vaalimista, saavutettavuutta ja retkeilykäytössä olevien alueiden infraverkoston parantamista. Lisäksi ymmärrystä luonnon ja kulttuuriympäristöjen hyvinvointivaikutuksista ihmisen hyvinvoinnille tulee lisätä.

Vesistöjen tilan parantamiseen, luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen sekä muuta ympäristöä rauhallisempien alueiden huomioimiseen tulee panostaa osana maakunnan vetovoimaisuutta ja elinvoimaa.

Kehittämislinjaukset	
- Vahvistetaan maakunnan hyvän elämän ympäristöjä ja monipaikkaisuuden mahdollisuuksia kaupungeissa ja maaseudulla - Tunnistetaan kulttuuri- ja luonnonympäristöjen arvot ja huolehditaan niiden sekä luonnon monimuotoisuuden säilymisestä ja ekosysteemien elpymisestä, käytetään luonnonvaroja kestävästi ja vastuullisesti sekä edistetään luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksia ja vesistöjen tilaa parantavia toimintamalleja. - Kehitetään elämyspalvelujen (matkailu- ja kulttuuripalvelujen sekä tapahtumien) vastuullista ja kestävä kehittämistä ja tuottamista, saavutettavuutta, turvallisuutta ja laatua, digitalisaatiota sekä osaamista ja kansainvälistymisvalmiuksia. Edistetään kilpailukykyistä, laadukasta, ympärivuotista kotimaan ja kansainvälisen kysynnän tarpeita vastaavaa palvelu- ja tuotetarjontaa sekä matkailu- ja tapahtumaklusterien vahvistumista, yhteistyötä sekä osaamisen yhdistämistä toimialarajat ylittäen. - Parannetaan kulttuuri, taide- ja hyvinvointipalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Kehitetään lähipalveluja (ml kulttuuri, taide ja liikunta) - Vahvistetaan matkailu-, kulttuuri-, taide- ja luovien alojen sekä liikunta- ja hyvinvointialojen verkostoitumista, osaamista ja innovaatiotoimintaa ja kytkeytymistä laajemmin maakunnan elinvoiman ja kasvun edistämiseen. - Vahvistetaan maakunnan toimijoiden yhteistä viestiä maakunnan vahvuuksista, osaamiskeskittymistä sekä erityispiirteistä kotimaassa ja ulkomailla	
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittareita mm.
- luonto- ja kulttuuriympäristö-hankkeet edesauttavat luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä ja luonnonvarojen kestävä käyttöä sekä vaikuttavat Satakunnan vetovoimaan viihtyisänä asuin- ja matkailualueena - tietopohja ja ymmärrys luontoon, vesistöihin, kulttuuriympäristöihin sekä kulttuurituotantoon liittyvistä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista lisääntyy ja edesauttaa ko. arvojen vaalimista.	- Väestön muutokset - Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset (matkailun aluetilinpito). - Luovien alojen liikevaihto ja työpaikat - Vesistöjen tila - Kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet - Metsäluonnon tila www.lounaistieto.fi/tilastot/ymparisto/ - EK kuntaranking: Suomen vetovoimaisimmat alueet
Keskeiset strategiset kumppanuudet: <i>Alueellisten kyvykkyyksien, osaamisen ja älykkään erikoistumisen vahvistamisen kannalta edistetään kehittämisteeman osalta paitsi maakunnan sisäistä yhteistyötä, myös alueiden välistä sekä kansainvälistä verkostoitumista ja kumppanuutta.</i>	

Toteutus ja seuranta

Maakuntavaltuustolle laaditaan seurantaraportti Satakunta-strategian ja maakuntaohjelman toteutumisesta vuosittain. Vuonna 2022 aloittava uusi valtuusto voi tarvittaessa tarkistaa maakuntaohjelman.

Hankehaut ja hankkeiden toteutus, erityisesti rakennerahastojen, maaseudun kehittämisrahaston sekä kansallisten rahoitusinstrumenttien osalta, ovat keskeinen keino ohjata ja edistää maakuntaohjelman toteutusta. Käytännön hanketyössä tiivistä yhteensovitusta tehdään rahoittavien viranomaisten välillä.

Satakunta-strategiaa toteutetaan maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen strategian lisäksi myös mm. maakuntakaavoituksella ja liikennejärjestelmäsuunnittelulla. Lisäksi yhteistyössä sidosryhmien kanssa toteutetaan teemakohtaisia suunnitelmia, ohjelmia ja kyselyitä, jotka tukevat tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutusta ja seuranta. Toteutumista seurataan lisäksi osana teemakohtaisia maakunnallisia foorumeita. Erityisesti maakuntaohjelman seuranta ja toteutusta palvelevat alue-ennakointi ja TKI (tutkimus, kehitys, innovaatio) -yhteistyö.

Satakunnan maakuntaohjelman ympäristövaikutusten seuranta sisällytetään osaksi edellä mainittua seurantaraporttia.

3. SATAKUNNAN ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIA 2021-2027

EU:n koheesiopolitiikan osalta kansalliset ja alueelliset viranomaiset laativat älykästä erikoistumista (Smart Specialisation Strategy, S3) koskevat tutkimus- ja innovaatiostrategiat, jotta EU:n rakennerahastojen käyttöä voidaan tehostaa ja jotta EU:n, kansallisen ja alueellisen tason toimien sekä julkisten ja yksityisten investointien välille saadaan lisää synergiaa.

Älykäs erikoistuminen tarkoittaa kunkin maan ja alueen erityisten ominaisuuksien ja varojen tunnistamista, kunkin alueen kilpailuetujen korostamista sekä alueellisten sidosryhmien tuomista tulevaisuudennäkymän tueksi. Se tarkoittaa myös alueellisten innovaatiojärjestelmien vahvistamista, tiedonkulun maksimointia ja innovoinnin etujen levittämistä alueen koko aluetalouteen.

Älykäs ja kestävä erikoistuminen (Smart Specialisation Strategy for Sustainability, S4) kattaa myös kestävät ratkaisut ja niiden vastuullisen edistämisen (quadruple ja quintuple innovation helix). Lähtökohtina ovat taloudellinen kasvu, uuden luominen ja innovaatiot, sekä pyrkimys eurooppalaisia arvoketjuja luovaan alueidenväliseen yhteistyöhön.

EU:n komission esityksen mukaisesti alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden hyvä hallinta on ns. mahdollistava edellytys, joka jäsenmaan tulee täyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakaudella 2021–2027. Älykkään erikoistumisen strategioiden lähtökohtana on aluelähtöinen toteuttaminen ja hallinta siten, että alueiden kilpailukyky vahvistuu. Alueellisen innovaatiotoiminnan valintoja ja kehittämistä koskevien maakunnallisten strategialinjausten laadinta kytkeytyy maakuntaohjelmatyöhön. Muutoksiin vastaaminen edellyttää alueiden ominaispiirteet ja vahvuusalat tunnistavaa kehittämistä. Strategian laatimisesta säädetään laissa alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta.

Kansallinen TKI-tiekartta luo viitekehyksen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittämiseksi Suomessa ja älykkään erikoistumisen strategioissa huomioidaan myös kaupunkien ekosysteemisopimukset. Tavoitteena on kansallisen ja alueellisen innovaatiotoiminnan nykyistä tiiviimpi yhteistyö ja vuoropuhelu (mm. maakuntien liitot, opetus- ja kulttuuriministeriö, ELY-keskukset ja Business Finland). Älykkään erikoistumisen alueelliset strategiat tukevat osaltaan kansallista tavoitetta nostaa TKI-investointien osuus BKT:stä 4 %:iin ja niiden tulee olla linjassa ilmastotavoitteiden ja ”do no significant harm” –periaatteen kanssa.

Satakunnan osuus maamme t&k-toiminnasta on pieni asukaslukuun nähden. Väestöosuus on 3,9 % ja viennin 6–7 %, mutta osuus yritysten t&k-toiminnan menoista on vain 1,7 %. Julkisen sektorin osuus on ainoastaan 0,2 % ja korkeakoulusektorinkin vain 1 %. Koko maan t&k-toiminnan menoista Satakunnan osuus on 1,4 %. Satakunnan t&k-menot henkeä kohden ovat murto-osa maan keskiarvosta, 429 € vs. 1215 €. Seutukunnittain Porissa lukema on 386 €, Raumalla 626 € ja Pohjois-Satakunnassa vain 16 € henkeä kohti. Sijaluvut henkeä kohti lasketuissa t&k-menoissa ovat 14 (Rauman sk), 22 (Porin sk) ja 65 (Pohjois-Satakunta) maamme 70 seutukunnan joukossa.

Suomessa älykkään erikoistumisen strategioiden valmistelu-, toimeenpano- ja arviointiprosesseja koordinoivat maakuntien liitot alueellaan. Älykkään erikoistumisen strategiat arvioivat 1) tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI-toiminta) haasteita (esimerkiksi haasteet tutkimuksen ja osaamisen muuntamisesta innovaatioiksi sekä digitalisaation hyödyntämiseen ja eri toimijoihin kytkeytyvät haasteet), 2) alueen toimialoja, jotka kohtaavat haasteita teknologisen murroksen, globalisaation ja vähähiiliseen talouteen siirtymisen vuoksi, 3) tutkimus- ja innovaatiotoimijoiden sekä yritysten yhteistyön mahdollisuuksia,

ja 4) vähähiilisyiden, sukupuolten tasa-arvon ja digitalisaation edistämistä. Älykkään erikoistumisen mukaisesti tarkastellaan kasvun lähteitä sekä elvytetään alueiden toimialoja huomioiden EU:n asetus, jonka mukaan toimista ei saa aiheutua merkittävää haittaa ympäristötavoitteille (DNSH, ”do no significant harm” – periaate.) Maakuntien liittojen tulee huolehtia siitä, että strategian valmistelu ja toimeenpanon seuranta tehdään kumppanuusperiaatteen (Entrepreneurial Discovery Process, EDP) mukaisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kansallisen tason TKI-toiminnan ja älykkään erikoistumisen yhteensovituksesta. Älykkään erikoistumisen strategioita käsitellään säännöllisesti osana aluekehittämisen ja EU:n alue - ja rakennepolitiikan toimeenpanoa aluekehittämisen poikkihallinnollisissa keskusteluissa.

Satakunnan osaamis- ja innovaatioklusterit

Satakunta-strategian laadintaprosessissa on tunnistettu maakunnan osaamis- ja innovaatioklusterit, jotka voivat yhtäältä vahvistaa maakunnan kasvua ja elinkeinoja ilmasto- ja kestävän kasvun tavoitteet huomioivalla tavalla sekä luovat kansainvälisesti kiinnostavia uusia teknologioita ja liiketoimintaa (kuva 5). Tavoitteena on maakunnan kasvualojen sekä innovaatioympäristöjen vahvistaminen ja uudistaminen ilmasto- ja kestävän kasvun tavoitteet huomioivalla tavalla.

Kestävän kasvu vahvistaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa, joka tukee alueen kansainvälistä, kansallista ja alueen sisäistä saavutettavuutta ja elinvoimaa. Keskeistä on edistää liikenteen energiatehokkuutta, tavaroiden, tiedon ja henkilöiden sujuvat yhteydet mahdollistavien älykkäiden, vähähiilisten, päästövähennyksiä edistävien liikenne-, liikkumis- ja logistiikkaratkaisujen kehittämistä, sujuvia matkaketjuja sekä vähäpäästöisten liikenteen käyttövoimalähteiden kehittämistä. Edistetään digitaalisia palveluita sekä paikkariippumatonta yritystoimintaa ja työtä tukevien tietoliikenneyhteyksien saatavuutta. Liikenne palveluna konseptissa (MaaS, Mobility as a Service, CaaS, Corridor as a Service) liikenne ajatellaan uudella tavalla palvelulähtöisesti. Kestävän kasvun vahvistamisessa keskeisiä ovat myös energiatehokkuutta edistävät toimet maankäytön, asumisen, liikenteen ja koulutuksen sekä yleisen infrastruktuurin osalta.

Osaamis- ja innovaatioklustereiden kehittämisen osalta on merkityksellistä, että tunnistetaan strategiset kumppanuudet alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Alueellisten kyvykkyyksien ja älykkään erikoistumisen kehittämisen kannalta paitsi alueen sisäistä yhteistyötä, myös alueiden välistä verkostoitumista tulee vahvistaa. Näiden vahvistaminen edellyttää toimintamallia, joka huomioi paikkaperustaisen kehittämistyön, alueen erityiset resurssit, potentiaalit ja vahvuudet, mutta myös ne heikkoudet ja kehittämisen kapeikot, joihin kehittämisspoliittisin toimin tulee tarttua.

Satakunnan maakuntalähtöisen, kumppanuuteen ja ennakkointiin perustuvan innovaatiojärjestelmän toimintamallin tavoitteena on edistää elinkeinoelämän tarpeista lähtevää TKI-toimintaa sekä koulutusorganisaatioiden ja tutkimuslaitosten profiloitumista ja yhteistyötä. Myös toisen asteen koulutuksen järjestäjien osaamisella ja yhteistyöllä yritysten kanssa on tärkeä rooli. Porin kaupungin ekosysteemisopimuksen osaamiskärjet kytkeytyvät Satakunnan älykkään erikoistumisen strategian painopisteisiin; teknologiametallit ja kiertotalous, automaatio ja robotiikka sekä SOTE-teknologia. Innovaatioekosysteemien kehittämiseen keskittyvien ekosysteemisopimusten toteutus tapahtuu EU-ohjelmakauden 2021–2027 kestävän kaupunkikehityksen resurssein.

	Teknologiametalli-, mineraali ja akkuklusteri
	Automaatio- ja robotiikkaklusteri
	Energiaklusteri
	Elintarvikeklusteri
	Bio -ja kiertotalous
	Sininen talous
	Elämystalous
	Hyvinvointitalous
	Turvallisuus ja huoltovarmuus

Kuva 5. Satakunnan älykkään erikoistumisen mukaiset innovaatioklusterit

Satakunnan älykkään erikoistumisen mukaisten innovaatioklustereiden ja kehittämissisältöjen kuvaukset alla: (tilastotarkastelu klustereittain on kuvattu liitteessä 2).

Teknologiametalli-, mineraali- ja akkuklusteri: Satakunnassa on kansanvälisesti merkittävä teknologiametallien tuotannon ja jatkojalostuksen ekosysteemi, joka kasvaa digitalisaation ja vihreään kasvuun liittyvän sähköistymisen luoman metallien kysynnän kautta. Vihreällä kasvulla tarkoitetaan vähähiilisyteen ja resurssitehokkuuteen perustuvaa, ekosysteemien toimintakyvyn turvaavaa taloudellista kasvua, joka edistää hyvinvointia ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Vihreän kasvun mahdollisuuksia on kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Vihreä kasvu voi muodostua kokonaan uudenlaisesta liiketoiminnasta ja synnyttää uusia yrityksiä, mutta mahdollisuuksia on myös perinteisessä energia- ja resurssi-intensiivisessä teollisuudessamme. Julkinen sektori toimii mahdollistajana luoden edellytyksiä kestäväälle kasvulle.

Satakunta on myös merkittävä osa maamme mineraaliklusteria metallien jalostuksen vahvan aseman ansiosta. Metalliteollisuuden kilpailukykyisen tuotannon edellytyksenä on automaattinen, digitaalinen sekä älykäs tuotanto- ja logistiikkajärjestelmä. Kasvun vauhdittamiseksi tarvitaan syvempää yhteistyötä digitalisaation hyödyntämisessä, mutta myös sähköistymisen luoman kasvun mahdollisuuksien ymmärtämisessä. Esimerkiksi akkuratkaisut ja e-mobility-järjestelmät ovat potentiaalisia kasvun mahdollisuuksia Satakunnalle. Lisäksi akkuketjun tehtaat tarvitsevat automaatio- ja robotiikkaosaamista. Eurooppaan on suunnitteilla akkutehtaita, mikä luo mahdollisuuksia myös Satakunnan automaatioklusterille.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit:

- Metalliteollisuuden kilpailukykyisen tuotannon edellytyksenä on automaattinen, digitaalinen sekä älykäs tuotanto- ja logistiikkajärjestelmä

- Akkuketjun tehtaat tarvitsevat automaatio- ja robotiikkaosaamista
- Kasvun vauhdittamiseksi tarvitaan syvempää yhteistyötä digitalisaation hyödyntämisessä sekä sähköistymisen luoman kasvun mahdollisuuksien ymmärtämisessä ja kehittämisessä kestävästi, vihreän siirtymän tavoitteet ja digitalisaation mahdollisuudet huomioiden.

Kehittämistoimet:

- metallienkierrätyksen kasvun vahvistaminen selvitys-, pilotointi ja invest-in toimilla.
- metallurgiaosaamisen vahvistaminen.
- Automaatio-osaajia metallinjalostukseen ja kierrätysliiketoimintaan.
- Kehitetään klusterin yritysten tarpeisiin soveltuvaa koulutusta ja huolehditaan, että klusteriin saadaan riittävästi osaajaresursseja.
- Kehitetään klusterin yritysten tarpeisiin soveltuvaa koulutusta ja huolehditaan, että klusteriin saadaan riittävästi osaajaresursseja.
- Vahvistetaan klusterin osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Automaatio- ja robotiikkaklusteri: Satakunnassa on vahva automatiikkaan ja robotiikkaan erikoistunut klusteri: Robocoast-verkostossa on mukana robotiikan, automatiikan, esineiden internetin ja tekoälyn parissa toimivia yrityksiä sekä myös tutkimus-, koulutus- ja kehitysorganisaatioita. Robotiikka- ja automatiikka-alalla korostuu teknologiaosaamisen ja erityisesti ohjelmisto-osaamisen merkitys. Satakunnan hyvinvointi- ja terveysteknologian sekä robotiikkaosaamisen vahvistaminen mahdollistaa sosiaalisten innovaatioiden ja uusien ratkaisujen kehittämisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, sairauksien hoitamiseen ja kuntoutumiseen. Samalla luodaan uutta liiketoimintaa ja kehittyneitä palveluja sekä sosiaalisia innovaatioita.

Robocoast-verkoston rinnalla Gamecoast-verkostossa korostuu pelillisyyden, luovan alan, tekoälyn, lisätyn todellisuuden ja virtuaalitodellisuuden tunnistaminen ja edistäminen, jotka mahdollistavat uusien koulutus- ja tuotekehitys innovaatioiden syntyminen. Pelillisyyden tuomien mahdollisuuksien edistäminen maakunnassa mahdollistaa koulutustarpeissa esimerkiksi työturvallisuuden, pelillistämisen ja pelillisyyttä hyödyntävän jatkuvan oppimisen tukemisen. Pelillisuus mahdollistaa uusien liiketoimintamallien kehittämisen ja yhteiskehittämismallien syntyminen tuotekehitykseen.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit:

- Useimmilla toimialoilla tulevaisuudessa haasteena on murros, jossa tekoälyn mahdollisuudet ovat keskeisessä roolissa ja osaamisen vahvistamisen merkitys kasvaa

Kehittämistoimet

- Kehitetään toimintaympäristöä, jossa rakenteet, osaaminen ja kehitysympäristöt tukevat Satakunnan elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja robotiikkaklusterin synergian vahvistumista. Tavoitteena edistää automaatio- ja robotiikkaklusterin ja innovatiivisten yritysten kasvumahdollisuuksia.
- Kehitetään kansainvälisiä liiketoiminta- ja tuotekehitysverkostoja sekä robotiikasta innostunutta ja tiivistä yhteistyötä tekevää kehittäjäyhteisöä. Edistetään eri toimijoiden, muun muassa yritysten, rahoittajien, kehittämisorganisaatioiden ja korkeakoulujen yhteistyötä.
- Edistetään robotiikkaan ja tekoälyn liittyvää tutkimustoimintaa ja -osaamista alueen korkeakouluissa
- Kehitetään klusterin yritysten tarpeisiin soveltuvaa koulutusta ja huolehditaan, että klusteriin saadaan riittävästi osaajaresursseja.

- Vahvistetaan automaation- ja robotiikan osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.
- Edistetään innovatiivisten yritysten kasvumahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia vastata useimmilla toimialoilla tulevaisuudessa edessä olevaan murrokseen, jossa tekoäly tulee olemaan merkittävässä roolissa.

Energiaklusteri: Satakunnassa on monipuolinen energiatuotannon keskittymä, jossa tuotetaan sähköä noin kolminkertaisesti maakunnan kulutukseen nähden ja 26 % koko Suomesta. Satakunta on maamme suurin sähköntuottaja. Maakunta tuottaa sähköä koko yhteiskunnan tarpeisiin sekä ydin- että uusiutuvien energialähteiden kautta. Satakunnan energiantuotannon vahvuutena nähdään myös mahdollisuudet hajautettuun energiantuotantoon.

Monipuolinen energiatarjonta ja -osaaminen antavat maakunnan energiantensiiviselle teollisuudelle vahvaa kilpailullista etua. Perusenergiatuotannon ohella Satakunnassa panostetaan energiamurroksen ennakkointiin ja monipuoliseen uusiutuvien energiamuotojen käyttöön. Energiamurrosta nopeutetaan tukemalla hiilidioksidipäästöjen hyödyntämistä raaka-aineena (Power to X-teknologiat) sekä vetytalouden ratkaisujen laajamittaisempaa käyttöönottoa alueilla sekä edistämällä energian varastointiin ja kestäväan akkuteknologiaan liittyvää TKI-toimintaa.

Turpeen käyttö energiantuotannossa on vähentynyt nopeasti ja johtanut turvetuotannon vähenemiseen. Satakunnassa on tärkeää huolehtia, että tästä siirtymästä johtuviin taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristöllisiin haittavaikutuksiin on mahdollista käyttää laajasti erilaisia, oikea-aikaisia ja tarpeisiin vastaavia tukimuotoja. Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismeja tulee hyödyntää laajamittaisesti siirtymästä aiheutuvien haittavaikutusten lieventämiseksi Satakunnan alueellisen JTF-suunnitelman mukaisesti.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Turvetuotannosta poistuvien alueiden ennallistaminen ja käyttötarkoituksen muuttaminen, aluetalouden uudistamisen ja vahvistamisen haaste mukaan lukien uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja työpaikkojen luominen.
- Tutkimus- ja innovaatiotoimintaan tehtävät investoinnit mukaan lukien uuden korkean teknologian ja uusien innovaatoratkaisujen kehittäminen ja siirron edistäminen
- Bioenergian lisäyspotentiaalia on mm. metsäenergiassa, kierrätyspolttoaineiden ja biokaasun hyödyntämisen lisäämisessä.
- Energiateknologian mahdollisuudet luovat uusia innovaatioita ja liiketoimintamahdollisuuksia esim. tuulivoiman, aurinkoenergian, kaasun ja metaanitalouden, vesivoiman hyödyntämiseen sekä ydinvoima-alalle.

Kehittämistoimet:

- Energiajärjestelmien, sähköistymisen ja digitalisaation osaamisen ja osaajien saatavuuden parantaminen alueella.
- Vähähiilisen autoilun infran ja järjestelmien kehittäminen alueella (sähkö/biokaasu/vety)
- Uusiutuvan energian investoinnit akkuklusterin invest in -tekijänä
- Edistetään tulevaisuuden sähkö-, vety- ja hybridivoimanlähteiden kehittämistä
- Edistetään vetytalouteen ja hiilidioksidin talteenottoon liittyvää tutkimus- ja kehitystyötä sekä paikallisia demonstraatiohankkeita.
- Vahvistetaan energia-alan osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.
- Edistetään uusiutuvan energian investointeja akkuklusterin invest in -tekijänä.

- Turvetuotannon vähenemisestä kärsivien alueiden aluetalouden monipuolistamiseen liittyvät toimet, turvetuotannosta vapautuvien alueiden ennallistamiseen tai uudelleen käyttöön tähtäävät toimet, kuten virkistys, uudet viljelykasvit, metsitys. Turpeen energiakäytön vähentyessä tulee löytää korvaavia energiaraaka-aineita ja liiketoimintamahdollisuuksia.

Elintarvikeklusteri: Satakunnan elintarviketuotannon vahvuus on sen monipuolisuus. Satakuntaan sijoittuu useita alan valtakunnallisia kärkiyrityksiä ja maakunnassa on myös pitkät perineet sopimustuotannosta, jolla turvataan tuotannon taloudellinen, ekologinen ja eettinen kestävyys. Satakunnan ruoantuotanto on oleellinen osa myös kansallista huoltovarmuutta. Meneillään oleva pandemia COVID-19 on osoittanut kotimaisen ruoantuotannon välttämättömyyden. Satakuntalaisen vastuullisesti tuotetun, turvallisen ja terveellisen ruoan kysyntä on kansainvälisillä markkinoilla hyvä. Vastuullisen, lähellä tuotetun ruuan arvostus sekä kansainvälisille markkinoille pääsy kasvattaa satakuntalaisen ruuan kysyntää ja arvonlisäystä.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Elintarvikealan työvoiman tarve Satakunnassa tulee kasvamaan lähitulevaisuudessa ja samalla vähentyy elintarvikkeiden tuonti ulkomailta. Tämä lisää ruoantuotannon omavaraisuutta sekä parantaa kansallista huoltovarmuutta.
- Alkutuotannon kannattavuuden heikkeneminen tuottavuuskehityksestä huolimatta.
- Elintarvikeklusteria kehittämällä nostetaan samalla Satakunnan elinvoimaa sekä luodaan edellytyksiä alan koulutuksen lisäämiseksi tarvelähtöisesti.

Kehittämistoimet

- Kehitetään maakunnan elintarvikeklusterin elinvoimaisuutta. Vastuullisen, lähellä tuotetun ruuan arvostus sekä kansainvälisille markkinoille pääsy kasvattaa satakuntalaisen ruuan kysyntää ja arvonlisäystä.
- Satakunnassa parannetaan osaamista alkutuotannossa ja jalostusyrityksissä, panostetaan huoltovarmuuden sekä tuotteiden jalostusarvon kasvattamiseen sekä lähiruuan käytön edistämiseen.
- Alkutuotannon aseman vahvistaminen elintarvikeketjussa.
- Julkisten hankintojen kohdistuminen lähellä tuotettuun ruokaan vahvistaa ruokaketjun kilpailukykyä. Satakunnan elintarvikealan imagoa vahvistetaan kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Kehittämistoimia suunnataan mm. innovatiivisiin ja kestäviin tuotantomenetelmiin ja – teknologioihin, ravinteiden kierrätykseen, sivuvirtojen hyödyntämiseen, vesien suojeluun, työvoiman saantiin, tehokkaampiin logistisiin ratkaisuihin ja kuluttajälähtöiseen tuotekehitykseen.
- Vahvistetaan elintarvikealan osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Bio - ja kiertotalous: Satakunnassa on biotalouden kasvulle kilpailukykyinen toimintaympäristö. Keskeisiä biopääoman luonnonvaroja Satakunnassa ovat metsien, maaperän, peltojen, vesistöjen ja meren biomassa eli eloperäinen aines. Satakunnan teolliset symbioosit luovat mahdollisuuksia energia- ja materiaalitehokkaalle sekä vähähiiliselle kiertotalouden toimintatavalle. Robotiikka, automaatio sekä data-analytiikka ovat esimerkkejä teknologioista, jotka mahdollistavat uusia liiketoimintamalleja.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Kiertotalous on kriittisten raaka-aineiden riittävyyden, kestävyys- ja hyväksyttävyyden kannalta äärimmäisen tärkeää teknologiametalliklusterille. Satakunnassa on valmis infra ja ekosysteemi uusille metallienkierrätys-investoinneille.
- Kasvun edistämiseksi systemaattisia soveltuvuus selvitys-, pilotointi ja invest-in toimia.
- Luonnonvarojen vastuullisella ja innovatiivisella käyttämisellä voidaan vahvistaa alue- ja paikallistaloutta, luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä työpaikkoja.
- Kiertotalouden edistämiseksi tulee kehittää logistiikka- ja liikkumisratkaisuja mm. digitalisaatiota hyödyntäen sekä ottaa käyttöön uusia toimintatapoja ja teknologioita.
- Alkutuotannon sivuvirtoja hyödyntämällä voidaan tuottaa bioenergiaa, uusia tuotteita ja innovaatioita
- Metsästä saatavien luonnontuotteiden hyödyntäminen ja jatkojalostaminen sekä niihin liittyvä liiketoimintapotentiaali.

Kehittämistoimet

- Tavoitteena on kehittää Satakunnan sekä luoda uutta monialaista yrittäjyyttä ja työpaikkoja sekä uusia ekosysteemejä ja pitkälle jalostettuja korkean arvonlisäyksen biopohjaisia tuotteita ja palveluja kehittämistoimien ja rohkeden kokeilujen kautta.
- Oppilaitosten, tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden sekä yritysten toimialat ylittävä yhteistyö sekä osaamisen hyödyntäminen ja kehittäminen on välttämätöntä uusien biopohjaisten liiketoimintamahdollisuuksien ja ratkaisujen kehittämiselle.
- Vahvistetaan bio- ja kiertotalouden osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Sininen talous: Sinisen talouden vahvuudet Satakunnassa kytkeytyvät veteen liittyvään TKI-toimintaan, meriteollisuuteen, meriklusteriin, vesiosaamisen kehittämisen, pohjavesiin, vesien suojeluun, kalatalouteen virkistykseen, hyvinvointipalveluihin ja vesistömatkailuun kaikissa vesistöissä. Merialuesuunnittelu tukee merialueen pitkäjänteistä kehittämistä ja edistää sinistä kasvua sekä ympäristön- ja luonnonsuojelua sovittamalla alueellisesti näiden tarpeita ja tavoitteita yhteen. Veteen liittyvää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa, vesiensuojelua ja sen ympärillä tehtävää yhteistyötä vahvistetaan edelleen, myös kansainvälisten verkostojen avulla.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Edistetään merialuesuunnittelun tavoitteiden toteutumista
- Vahvistetaan meriklusteriin ja satakuntalaiseen meriteknologiaan liittyvää osaamista sinisen kasvun perustana.
- Edistetään uusien teknologioiden, digitalisaation ja robotiikan käyttöönottoa ja pilotointia meriklusterissa.
- Vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Kehittämistoimet

- Kehitetään luonnon ja vesistöjen kestäväan käyttöön perustuvaa liiketoimintaa esim. matkailu-, virkistys- ja hyvinvointipalveluja.
- Huolehditaan pohjavesivarojen kunnosta ja kestävästä käytöstä.
- Vahvistetaan elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksiä kotimaisen kalan saatavuuden turvaamiseksi.
- Vähennetään hajakuormitusta valuma-alueilla, parannetaan sisävesien ja merialueen vesien laatua.
- Vahvistetaan sinistä kasvua tukevaa osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Elämystalous: Satakunnassa on tarjolla vastuullisesti tuotettuja vetovoimaisia matkailupalveluja sekä laadukkaita kulttuuripalveluja ja maakunnassa järjestetään tasokkaita, kansainvälisellä tasolla, tunnettuja tapahtumia, joiden merkitys alueen taloudelle on tärkeä. Satakunnassa hyödynnetään kulttuuriympäristöä asukkaiden viihtyvyyden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Elämystalouteen panostaminen vaikuttaa positiivisesti läpi yhteiskunnan luoden maakunnassa asuville elämyksiä ja hyvinvointia sekä tarjoten erilaisia vapaa-ajanviettopaikoja. Maakunnan matkailun kehittäminen vahvistaa maakunnan imagoa ja brändiä sekä toimii osaltaan myös houkuttelevana elementtinä kansainvälisten osaajien houkuttelussa ja heidän asettautumisessaan maakuntaan. Merellisyys, monipuolinen luonto ja kulttuuriympäristöt, kulttuuri ja taide, kulttuuriperintö, kansallispuistot, Geopark ja UNESCO:n maailmanperintökohteet ovat maakuntamme vahvuuksia.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Matkailupalvelujen ja tapahtumatuotannon elpymisen edellytyksinä osaamisen ja tuotekehitystyön vahvistaminen

Kehittämistoimet:

- Edistetään luovan talouden toimintaa muun muassa tukemalla luovien alojen verkostojen toimintaa, tuomalla esille luovan talouden tuotteita ja palveluita, hyödyntämällä digitalisaation mahdollisuuksia esimerkiksi tapahtumatuotannossa.
- Kehitetään matkailu- ja kulttuuripalvelujen sekä tapahtumien vastuullista ja kestävää kehittämistä ja tuottamista, saavutettavuutta, turvallisuutta ja laatua, digitalisaatiota sekä osaamista ja kansainvälistymisvalmiuksia. Edistetään kilpailukykyisen, laadukkaan, ympärivuotisen kotimaan ja kansainvälisen kysynnän tarpeita vastaavaa palvelu- ja tuotetarjontaa sekä matkailu- ja tapahtumateollisuuden klusterien vahvistumista, yhteistyötä sekä osaamisen yhdistämistä toimialarajat ylittäen.
- Vahvistetaan matkailu-, kulttuuri-, taide-, liikunta- ja hyvinvointialojen osaamista, tutkimus- sekä innovaatiotoimintaa ja kytkeytymistä laajemmin maakunnan elinvoiman ja kasvun edistämiseen.

Hyvinvointitalous: Satakuntalaisen hyvinvointiteknologiaosaamisen tuella on mahdollistaa kehittää ratkaisuja, joiden avulla elämänlaatu paranee ja hyvinvointi lisääntyy ja jokainen yksilö pystyy selviämään arjesta omien tavoitteiden mukaisesti ja merkityksellisesti koko elämänsä ajan. Vastaavasti terveysteknologialla haetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuottajille suunnattuja ratkaisuja, joita käytetään sairauksien ennaltaehkäisyssä, sairauksien hoidossa ja terveyden ylläpitämisessä. Samalla luodaan uutta liiketoimintaa ja kehittyneitä palveluja sekä sosiaalisia innovaatioita

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Hyvinvointiteknologian osaamisen vahvistamiseksi ja hyödyntämiseksi tulee edistää mm. toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen tiivistä yhteistyötä.
- Tunnistetaan luonnon ja kulttuurin merkitys sekä mahdollisuudet hyvinvoinnin edistämässä ja osallisuuden vahvistamisessa.
- Tunnistetaan kolmannen sektorin rooli ja merkityksellisyys hyvinvoinnin ja osallisuuden tuottamisen resurssina.

- Hyvinvointi- ja kulttuurialan yhteistyön kehittäminen julkisten toimijoiden, kolmannen sektorin ja pk-yritysten kesken.

Kehittämistoimet:

- Hyvinvointitalouden kehittämiseksi edistetään toimialarajat ylittävää yhteistyötä kuntien, elinkeinoelämän, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden, järjestöjen sekä muun toimijakentän välillä.
- Hyvinvointiteknologiaan ja terveysteknologiaan sekä hyvinvointipalveluihin ja –matkailuun, ikääntyvien palveluihin sekä sosiaali- ja terveystieteisiin liittyviä innovaatioita ja niiden tuotteistamista, osaamista ja yrittäjyyttä.
- Edistetään julkisten palvelujen rinnalla yritysten, kolmannen ja neljännen sektorin toimijoiden aktiivista mukanaoloa ja kumppanuutta. Tuetaan rakenteita ja työkaluja monialaisen yhteistyön edistämiseen.
- Edistetään toimia, joilla tuetaan hyvinvointia ja terveyttä sekä vähennetään eri palvelujen tarvetta.
- Vahvistetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävää aktiivista elämäntapaa ja yhteisöllisyyttä sekä ylläpidetään laadukkaita kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluja ja -rakenteita.
- Kehitetään ratkaisuja eriarvoistumiskehityksen katkaisemiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi sekä kotoutumisen edistämiseksi.

Turvallisuus ja huoltovarmuus nousee tärkeäksi teemaksi vientivetoisessa maakunnassa. Satakuntalaisessa toimintaympäristössä teollisuuteen, energiantuotantoon, ruuantuotantoon ja maa- ja merikuljetuksiin liittyvät turvallisuuskysymykset ovat keskeisiä myös kansallisen huoltovarmuuden osalta. Kyber- ja tietoturvallisuus on osa erilaisten organisaatioiden turvallisuutta ja tämä ulottuvuus korostuu automaation ja robotiikan osaamisen maakunnassa. Maakunnallisen yhteistyön vahvistaminen turvallisuuden ylläpitämiseksi ja turvallisuusriskien ennakointikyvykkyyden vahvistamiseksi on keskeistä, sillä ilmastonmuutos ja sen seurauksena esim. vaihtelevat sääolosuhteet lisäävät konkreettisia arjen riskejä samoin kuin ennakoimattomat pandemiat.

Turvallisuuden ulottuvuuksia ovat mm. asukkaiden turvallisuus, yritysturvallisuus sekä ympäristön turvallisuus ja puhtaus. Turvallisuuteen liittyy myös ympäristöonnettomuuksiin ja -vahinkoihin varautuminen ja torjuntavalmiuden ylläpito. Sekä merellisten että maalla tapahtuvien ympäristövahinkotilanteiden varautumissuunnittelu ja viranomaisyhteistyön jatkuva kehittäminen on osa maakunnan kokonaisturvallisuutta.

Liikennejärjestelmän tulee mahdollistaa turvalliset ja sujuvat yhteydet elämiselle ja yritystoiminnalle koko maakunnassa.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Maakunnan turvallisuuskulttuuriin liittyvän viranomaisyhteistyön toimintakäytännöt ovat toimivia ja lisäävät arjen turvallisuutta.
- Länsi-Suomen pelastusharjoitusalue tarjoaa kattavat puitteet pelastustoimen ja turvallisuuden testaukseen ja pilotointiin
- Tieyhteyksien laatu ja turvallisuus, sillä maantiekuljetusten rooli on maakunnassa suuri.

Kehittämistoimet:

- Vahvistetaan maakunnallista yhteistyötä arjen turvallisuuden ylläpitämiseksi
- Vahvistetaan riskienhallintaosaamista ja turvallisuusalan suunnittelua, pilotointia ja koulutusta
- Edistetään asukkaiden, järjestöjen ja yhteisöjen turvallisuusriskien ennaltaehkäisyä turvallisuussuunnittelulla

- Vahvistetaan maakunnan turvallisuuden ja varautumisen toimintaympäristöä tiivistämällä yhteistyötä elinkeinoelämän, viranomaisten ja maakunnan välillä
- Vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä

Sidosryhmäyhteistyö ja kumppanuudet

Älykkäässä erikoistumisessa sidosryhmäyhteistyön toimivuutta edistetään yrittäjämäisen etsimisen prosessin (Entrepreneurial discovery process, EDP) mukaisesti. Strategian valmistelun, toimeenpanon ja arvioinnin eri vaiheissa varmistetaan elinkeinoelämän, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden julkisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan osallistuminen älykkään erikoistumisen teemojen ja toimintamallin valmisteluun sekä toteutukseen.

Strategioissa määritellään tutkimus- ja innovaatiotoimijoiden sekä yritysten yliaalueellisen, kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet ja toimenpiteet valituilla teema- tai painopistealoilla ja toimet alueellisten sidosryhmien (mm. pk-yritykset, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot) sitouttamiseksi kansainvälisten arvoketjujen luomiseen.

Älykkään erikoistumisen vahvistaminen edellyttää toimintamallia, joka huomioi paikkaperustaisen kehittämistyön, alueen erityiset resurssit, potentiaalit ja vahvuudet, mutta myös ne heikkoudet ja kehittämisen kapeikot, joihin kehittämisspoliittisin toimin tulee tarttua. tutkimus-, osaamis- ja innovaatiokeskittymien kehittämisen osalta on merkityksellistä, että tunnistetaan strategiset kumppanuudet alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Oppivilla alueilla alueen resurssit pystytään hyödyntämään mahdollisimman hyvin ja ne kytkeytyvät tunnistettuihin, lisäarvoa tuottaviin strategisiin kumppanuuksiin. Oppivan maakunnan aluekehittäminen ja innovaatiotoiminta on jatkuvaa kehittämistä ja uudistamista, yhteiskunnallisia ilmiöitä seurataan ja niihin reagoidaan proaktiivisesti sekä poikkihallinnollisesti. Kokeilukulttuurin edistäminen on keskeistä.

Satakunnan maakuntalähtöisen, kumppanuuteen ja ennakkointiin perustuvan innovaatiojärjestelmän toimintamallin tavoitteena on edistää elinkeinoelämän tarpeista lähtevää TKI-toimintaa sekä koulutusorganisaatioiden ja tutkimuslaitosten profiloitumista ja yhteistyötä. Myös toisen asteen koulutuksen järjestäjien osaamisella ja yhteistyöllä yritysten kanssa on tärkeä rooli. Porin kaupungin ekosysteemisopimuksen osaamiskärjet kytkeytyvät Satakunnan älykkään erikoistumisen strategian painopisteisiin; teknologiametallit ja kiertotalous, automaatio ja robotiikka sekä SOTE-teknologia. Innovaatioekosysteemien kehittämiseen keskittyvien ekosysteemisopimusten toteutus tapahtuu EU-ohjelmakauden 2021–2027 kestäväen kaupunkikehityksen resurssein.

Alueellisten kyvykkyysien ja älykkään erikoistumisen vahvistamiseksi edistetään alueen sisäistä yhteistyötä, alueiden välistä verkostoitumista EDP-lähestymistavan mukaisesti (Quadruple, quintuple innovation helix). Satakunnan toimintamalliin sisältyy säännöllinen uusien kumppanuuksien ja painopisteiden tunnistaminen sekä yhteistyön kehittäminen kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Alueellisten kyvykkyysien, osaamisen ja älykkään erikoistumisen vahvistamisen kannalta on keskeistä edistää maakunnan sisäistä yhteistyötä, alueiden välistä sekä kansainvälistä verkostoitumista.

Toimenpiteet ja seuranta

Älykkään erikoistumisen tavoitteena on ohjata rakennerahastorahoituksen kohdistumista ja synergiaa

vaikuttavalla tavalla. Maakunnan yhteistyöryhmällä on tärkeä rooli älykkään erikoistumisen ohjauksessa ja seurannassa. Strategiaa seurataan ja arvioidaan osana maakuntaohjelman ja rakennerahastotoiminnan toimeenpanoa seurantaan maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön toimesta ohjelmaa toteuttavien viranomaisten kanssa.

Strategian seuranta- ja arviointivälineet, joilla arvioidaan strategisten tavoitteiden toteutumista kytkeytyvät maakuntaohjelman seurantaindikaattoreihin. Älykkään erikoistumisen toimeenpanon onnistuneisuutta ja vaikuttavuutta mitataan seuraamalla TKI-toiminnan ja elinkeinojen kehitystä sekä hanketoiminnan vaikuttavuutta. Satakuntaliiton tilastotietopalvelut sekä alue-ennakoinnin maakunnallinen yhteistyö toimivat alustana älykkään erikoistumisen kärkein seurannassa.

LIITTEET

LIITE 1: Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 ympäristöselostus

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005) ja sitä täydentävä asetus (347/2005), ns. SOVA-laki ja -asetus, edellyttävät että maakuntaohjelman valmisteluun tulee liittää sen ympäristövaikutusten arviointi. Lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä, parantaa yleisön tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia sekä edistää kestävästä kehitystä. SOVA-asetuksen 4 §:ssä on määritelty mitä ympäristöselostuksessa on tarpeellisessa määrin esitettävä. Ympäristöselostuksessa on kuvattava muun muassa:

- ympäristön nykytila ja ympäristön ominaispiirteet sellaisilla alueilla, joihin todennäköisesti kohdistuu merkittäviä vaikutuksia
- suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat, mukaan lukien ongelmat, jotka koskevat alueita, joilla on erityistä merkitystä ympäristön tai luonnonsuojelun kannalta, kuten Natura 2000-verkoston kuuluvat alueet
- vaikutukset ja suunnitellut toimenpiteet, joilla aiotaan ehkäistä, vähentää tai poistaa mahdollisimman kattavasti suunnitelman tai ohjelman toteuttamisesta ympäristölle merkittävät haitalliset vaikutukset
- seuranta
- yleistajuinen yhteenvedo

Ympäristön nykytila ja ominaispiirteet

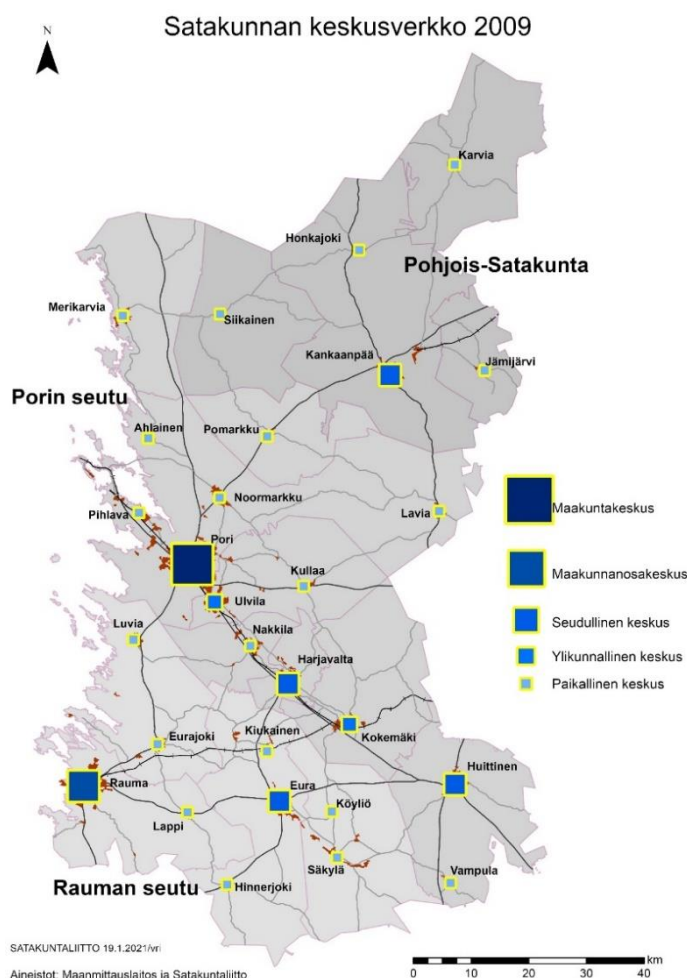
Satakunnan alue- ja yhdyskuntarakenne on monipuolinen

Satakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteen ja saavutettavuuden perustekijät ovat maakunnan sijainti Pohjanlahden rannalla, hyödynnettävissä olevat meri- ja lentoyhteydet muuhun Eurooppaan, suurten vesistöjen jokilaaksot taajamineen sekä monipuolinen maaliikennejärjestelmä. Keskeisen osan liikenneverkosta muodostavat rannikon kaupunkien sekä niiden suurten satamien ja sisämaan väliset tavara- ja henkilöliikenteen kuljetusketjut. Aluerakenteen keskusverkon muodostavat palveluja tarjoavat kaupungit ja muut seudulliset keskukset, joiden välillä on toiminnallisesti yhtenäinen vuorovaikutus ja saavutettavuuden turvaavat liikenneyhteydet (kuva 1). Satakunnan aluerakenne tarjoaa monipuoliset edellytykset yhdistää asuminen, työ, palvelu- ja luontohakuisuus tavoilla, jotka ilmentävät ja toteuttavat erilaisia elämäntyyliä.

Yleinen palvelujen saavutettavuus ja kattavuus ovat Porin ja Rauman seutukunnissa pääosin hyvät osin selvästi koko maan keskiarvoa suuremman väestötiheyden ja kuntien välisten suhteellisen lyhyiden etäisyyksien ansiosta. Sen sijaan Pohjois-Satakunnassa väestötiheys on maan keskiarvoa matalampi ja etäisyydet suuriin keskuksiin pidempiä, jolloin palvelujen saatavuus on ainakin joiltain osin muuta Satakuntaa heikompi. Digitalisaatio on yksi ratkaisukeino palvelujen saatavuuden ja kattavuuden parantamiseen myös harvaan asutuilla alueilla. Lisäksi uusien toimintamallien kehittäminen voi tuoda kohennusta palveluihin.

Porin ja Rauman seuduilla saavutettavuus on lähellä maan kärkitasoa, sillä Helsingin, Tampereen ja Turun seudut sijaitsevat melko lähellä. Se lisää palvelujen saatavuutta ja edistää yritysten toimintaedellytyksiä esim.

alihankinnassa ja asiakassuhteissa. Myös pendelöinti tapahtuu valtaosin maakunnan sisällä, koska satakuntalaisista työllisistä 93 % työskentelee maakunnassa. Joukkoliikenteen taso on viime vuosina heikentynyt ja korona-aikana ainakin väliaikaisesti suorastaan romahtanut.

Joukkoliikenteen tilaan on reagoitu sekä kuntien että joukkoliikenneviranomaisten (ELY-keskus, Pori ja Rauma) taholta ja saatu tilannetta hieman parannettua. Henkilöjunaliikennettä pyritään kohentamaan turvaamalla nykyiset yhteydet, lisäämällä vuorovälejä ja käynnistämällä Pori-Kokemäki-Tampere -yhteyden liitännäiseksi Rauma-Kokemäki henkilöjunayhteys.

Satakunnan suurimmat väestö- ja työpaikkakeskittymät sijaitsevat Selkämeren rannikkoalueella sekä Kokemäenjoen laaksossa. Suurimmat kaupungit ovat Pori ja Rauma, joissa asuu hieman yli puolet koko maakunnan väestöstä. Kaikkiaan rannikon kunnissa asuu Satakunnan väestöstä noin 63 %. Loma-asutus on keskittynyt voimakkaasti rannikolle. Lisäksi suurimpien järvien rannoilla sijaitsee paljon kesämökkejä. Kuntakohtaiset kesämökkien määrät on lueteltu taulukossa 1.

Kuva 1. Satakunnan keskusverkko 2009

Taulukko 1. Kesämökit satakunnassa 2019 (Tilastokeskus)

Kesämökit Satakunnassa 2019			
Pori	5 266	Kankaanpää	780
Eurajoki	2 521	Huittinen	516
Rauma	2 341	Ulvila	432
Merikarvia	1 757	Karvia	384
Eura	1 346	Jämijärvi	370
Kokemäki	1 328	Honkajoki	212
Säkylä	1 142	Nakkila	70
Siikainen	1 066	Harjavalta	54
Pomarkku	886	Satakunta yhteensä	20 471

Liikenteen tunnuslukuja

Liikennejärjestelmällä on suuri merkitys yhteiskunnan toimivuudelle. Liikenne, erityisesti moottoriliikenne, aiheuttaa yhteiskunnallisen merkityksen ohella myös monenlaisia vaikutuksia ympäristöön. Liikenteestä aiheutuvien ilmastovaikutusten ja meluhaittojen lisäksi väylien ja liikennevälineiden rakentaminen kuluttaa luonnonvaroja, vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen, viheryhteyksiin jne. Liikennejärjestelmän kehittäminen on olennaista muun muassa alueiden käytön, alueiden kehittämisen, elinkeinoelämän

kilpailukyvyyn, ilmastonmuutoksen torjunnan, kansalaisten hyvän arjen sekä huoltovarmuuden kannalta. Liikennejärjestelmän kehittämisessä huomioidaan myös varautumisen, valmiuden ja poikkeusolojen asettamat vaatimukset. Liikenteen tunnusluvut ovat tärkeä osa Satakunnassa tapahtuvan liikenteen ja liikkumisen kokonaisuutta myös ympäristövaikutusten näkökulmasta.

Joukkoliikenteen katsotaan olevan taloudellisesti kannattavaa alueilla, joilla väestötiheys on vähintään 20 asukasta/hehtaari. Satakunnassa tällaisia alueita ovat Porin ja Rauman keskustat sekä eräät niiden reuna-alueet. Porin seutukunnalla pystytään järjestämään joukkoliikennettä valtion tukena. Muilla alueilla joukkoliikenteen tilanne on merkittävästi vaikeutunut vuosien 2019–2020 aikana.

Älyliikenne voi tulevaisuudessa parantaa julkisen liikenteen edellytyksiä myös muualla kuin vain varsinaiselle joukkoliikenteelle soveltuvalla alueella, kun käyttöön saadaan mahdollisesti kustannustehokkaita ja toimivia vaihtoehtoja yksilöllisen liikenteen ja varsinaisen joukkoliikenteen väliin. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi kutsupohjainen joukkoliikenne, jakeluliikenteen ja henkilöliikenteen yhdistäminen ja erilaiset jakamistalouteen liittyvät ratkaisut. Osa näistä ratkaisuista toimii oman auton omistamisen vaihtoehtona myös tiiviimmin asutuilla alueilla. Osa älykkään liikenteen palveluista, kuten yhteiskäyttöautot edellyttävät joukkoliikenteen tapaan riittävää väestöpohjaa ja riittävän sekoittunutta kaupunkirakennetta. Porin kaupungin alueella on aloitettu Kyyti likel -sovelluksen käyttö, joka pohjautuu mobiilisovelluksen kautta tilattavien lippujen käyttöön.

Toimivat matkaketjut ovat avain joukkoliikenteen käytön lisäämiseen. Fyysiset solmupisteet, joissa kulkuneuvon ja kulkutavan vaihto onnistuu helposti ovat tärkeitä joukkoliikenteen kehittämisen kannalta. Porin matkakeskus rautatieaseman yhteydessä on esimerkki solmupisteestä. Keskeisiä ovat myös autojen ja pyörien liityntäpysäköintipaikat ja Porin matkakeskusta pienemmät solmut: rautatie- ja linja-autoasemat. Tarpeen on myös ajantasainen ja helposti saatavilla oleva informaatio ja yhteensopivat lipputuotteet.

Satakunnan liikenteen ja liikkumisen kehitystä koskevan katsauksen mukaan Satakunnan liikenteen tunnusluvut, kuten kulkutapajakauma tai matkojen keskipituudet ovat melko lähellä koko maan keskiarvoa (Linea Konsultit Oy 2020). Matkoista noin 66 % tehdään henkilöautolla. Satakunnassa liikutaan koko maahan verrattuna keskimääräistä enemmän henkilöautoilla (Henkilöliikennetutkimus 2016, Liikennevirasto). Mikäli pyörämatkojen kulkutapaosuutta verrataan Satakunnassa koko Suomen vastaavaan osuuteen, on Satakunnan arvo keskimääräistä suurempi, mutta kävelymatkojen kulkutapaosuus on sen sijaan keskimääräistä pienempi. Joukkoliikenteen osuus kokonaisliikenteestä jää parin prosentin tuntumaan, kun keskimääräinen valtakunnallinen osuus on 7 %. Autolla tehtyjen matkojen kilometrisuorite/henkilö on keskimääräinen. Kestävien kulkutapojen osuus Satakunnassa on kasvanut välillä 2010–2016, mutta em. osuuden muutos on vähäisempää kuin Suomessa keskimäärin (Valtakunnallinen henkilöliikennetutkimus, Liikennevirasto). Koronatilanne on muuttanut liikenteen kokonaismääriä merkittävästi vähentämällä henkilöautoliikennettä ja romahduttamalla joukkoliikenteen volyymit ainakin väliaikaisesti, mutta vaikutukset voivat kestää useita vuosia ja muutoksia voi olla myös pitkällä aikavälillä. Positiivinen rakennemuutos tulee lisäämään tavara- ja henkilöliikennettä erityisesti valtatiellä 8. Porin ja Rauman kaupunkialueet ja Kokemäenjokilaakson nauhataajama ovat potentiaalisia alueita joukkoliikenteelle. Kävelyn ja pyöräilyn määrän kasvattamiseksi on parhaat edellytykset suurimmissa kaupungeissa sekä palveluiden ja työpaikkojen läheisyydessä.

Rautatieliikenteessä oli selkeä kasvukehitys vuosina 2017–2019 ja Porin ja Tampereen välisen radan vuosittaiset matkustajaluvut asettuivat noin 350 000 matkustajaan. Kasvukehityksen jatkuminen tulevina

vuosina on jossain määrin epävarmaa, etätyön ja -kokousten mahdollisesti jäädessä käytännöksi. Rautateiden käyttö on asukasluvuun nähden vähäisempää kuin muualla Suomessa, mikä aiheutuu suppeasta rataverkosta ja matka-aikojen pituudesta suhteessa henkilöautoiluun. Turun suunnan ratayhteyden puute heikentää henkilömatkustamisen tarjontaa ja kysyntää, joten sen suunnan joukkoliikenne perustuu linja-autoliikenteen varaan. Mikäli Rauman radalla saadaan henkilöjunaliikenne tulevaisuudessa käynnistettyä, parantaa se osaltaan koko maakunnan henkilöjunaliikenteen vakautta, alueen tavoitettavuutta ja vähentää hiilioksidipäästöjä. Koronatilanne on vähentänyt myös rautatieliikenteen matkustajamääriä, mutta pandemian päätyttyä odotetaan tilanteen normalisoituvan. Pori/Rauma-Tampere ratayhteyden digitalisointi, joka on Väyläviraston investointilistalla suunniteltu vuosille 2025–2026, parantaa rataosuuden kapasiteettiongelmia ja lisää mahdollisuuksia uusille junayhteyksille.

Rautateiden tavaraliikenteen tonnimäärissä on varsinkin Porin sataman osalta ollut suuria vaihteluja. Transitokuljetukset lisäsivät Porin sataman rautatiekuljetuksia merkittävästi, mutta kuljetusten volyymit vaihtelevat materiaalien maailmanmarkkinahintojen heilahtelujen takia suuresti. Porin sataman läheisyydessä on suunniteltu tehdasinvestointeja, joilla olisi positiivisia vaikutuksia sekä sataman, että rautatien kuljetusmääriin. Rauman sataman tavaraliikenteen määrät ovat olleet merkittäviä ja vakaita, mutta väliaikaisia heilahteluja on tapahtunut asiakasmuutosten takia 2020–2021. Odotettavissa on kuitenkin paluu tavanomaisiin kuljetusmääriin, kun Rauman sahainvestointi valmistuu.

Meriliikenteen sujuvuudella on erityinen merkitys Suomelle – Suomen viennistä 90 % ja tuonnista 80 % hoidetaan meriteitse. Meriliikenteessä korostuu erityisesti teknologian ja kestäväen kehityksen osaaminen. Satamien ja satamaoperaation kehittäminen (mm. väylien syventäminen, digitalisaatio) nähdään tärkeänä teollisuuden toimintaedellytysten parantamisen näkökulmasta.

Satakunnan rannikkoalueelle sijoittuu kaksi valtakunnallisesti merkittävää rahtisatamaa, Porin ja Rauman satamat, joiden kautta kulkee säännöllistä tavaraliikennettä vuoden ympäri. Mäntyluodon satama (12 m väylä) ja Tahkoluodon syvä- (15,3 m väylä) ja kemikaalisatama muodostavat Porin sataman. Porin satama on erikoistunut kuiva- ja nestebulk-tuotteisiin, suuriin ja raskaisiin projektilasteihin sekä sahatavaraan. Porin sataman tuonti kasvoi vuonna 2020 lähes 23 %, mutta kokonaisliikennemäärä (3,1 milj. tonnia) putosi n 12 % verrattuna vuoteen 2019. Laivoja kävi vuonna 2020 476 kpl. Porin sataman pitkäaikainen kokonaisliikennemäärä on pysynyt suhteellisen vakaana. Satamasta voidaan liikennöidä myös kovina jäätälvinä. Rauman satama on merkittävä metsäteollisuuden ja viljan vientisatama ja länsirannikon suurin konttisatama (12 m meriväylä). Rauman satama on Suomen viidenneksi suurin satama, jonka kokonaisliikennemäärä koronavuonna 2020 oli 5,0 milj. tonnia ja laivoja 901 kpl. Normaali vuosina Rauman sataman kokonaisliikenne on yli 6 milj. tonnia ja laivojen kappalemäärä yli 1000 kpl.

Lentoliikenteen matkustajamäärät ovat vaihdelleet rajusti vuorolentojen vaikeuksien takia. Vuosien 2015–2019 välillä matkustajamäärät vaihtelivat 9.000–23.000 kpl (Traficomien tilastot matkustajista lentoasemittain 1998–2019). Koronatilanne katkaisi lupaavasti alkaneen lentomäärien nousun Porissa ja reittiliikenne jouduttiin katkaisemaan useaksi kuukaudeksi, mikä romahdutti matkustajaliikennemäärät. Porin kaupungin ja toimittajan välinen sopimus ulottuu vuoden 2022 loppuun saakka. Tulevina vuosina on parannettava Porin lentokentän reittiliikenteen mahdollisuuksia, selvitettävä sähköisen lentoliikenteen edellytykset ja täydennettävä Porin lentoliikenteen rahoituksesta vastaavia tahoja.

Liikenneturvallisuudessa pidemmän ajan trendi on koko Suomen tavoin ollut tasaisesti paraneva. Kuolleiden lukumäärä on kokonaisuudessaan pitkällä aikavälillä laskenut, mutta jalankulku- ja polkupyöräonnettomuuksissa ovat määrät kuitenkin nousseet, ja niissä on viime vuosina ollut aaltomaista vaihtelua. Moottorijoneuvojen kolareissa ovat kohtaamisonnettomuudet vähentyneet.

Alemman asteisen tieverkon kunnossapito on merkittävää henkilöliikenteen ohella erityisesti maakunnan maaseutuelinkeinojen sekä elintarvike- ja metsä-biotalous kannalta. Väylänpidossa on tarpeen varautua ilmastonmuutoksen aiheuttamiin vaikutuksiin kuten tulvien ja myrskyjen lisääntymiseen ja talvien leudontumiseen.

Ilmastonmuutos vaikuttaa Selkämeren suurimpien satamien toimintaan ja merenkulkuun. Jääpeitteen laajuus ja paksuus pienenevät merkittävästi mikä helpottaa merenkulkua ja kaupankäyntiä muun muassa alusten aikataulutuksen helpottumisen ja polttoainekustannusten vähenemisen myötä. Vientikuljetusten uskotaan lisääntyvän ja aluskoon kasvamisen myötä Porin syväsatamasta voi tulla kilpailuvaltti. Toisaalta tuulisuuden, sateisuuden ja sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen aiheuttavat tulvariskin satama-alueilla, sekä saattavat haitata Rauman sataman paperi- ja sellupainotteisen tavarantoiminnan lastausta ja purkua.

Satakunnan aluerakenteellisten erityispiirteiden vuoksi myös viestintäverkon kehittäminen ja digitalisaation edistäminen on alueelle hyvin tärkeää.

Elinvoimainen maaseutu korostuu alueluokituksessa

Suomen ympäristökeskus julkaisi vuonna 2013 ensimmäisen kaupunki-maaseutu-alueluokituksen, jonka päivitys julkaistiin 2020. Päivitetyssä aineistossa on samat seitsemän alueluokkaa kuin alkuperäisessä luokituksessa, ja luokituksen kriteerit on säilytetty mahdollisimman muuttumattomina.

Päivitetty alueluokitus on esitetty Satakunnan osalta **liitteen 2 kuvassa 4**. Kuva sisältää myös taulukon väkiluvun jakaantumisesta eri alueluokkiin Satakunnan ja koko maan osalta. Suomalaisista 37 % asuu tiivistä ja yhtenäistä kaupunkialuetta kuvaavalla sisemmällä kaupunkialueella. Satakunnassa kaupunkikeskusten merkitys väestökeskittymänä ei ole yhtä suuri. Maakunnan väestöstä noin 23 % asuu sisemmällä kaupunkialueella, ja kun huomioi myös ulomman kaupunkialueen niin satakuntalaisista asuu kaupunkialueilla 46,5 %. Koko maan asukkaista kaupunkialueilla asuu noin 61 %.

Tiiviisti asuttujen kaupunkikeskusten sijaan luokituksessa korostuu Satakunnan osalta kaupunkien kytkeytyvä maaseutumainen taajamarakenne sekä intensiivisen maankäytön ja monipuolisen elinkeinorakenteen maaseutu. Meri-Porista Kokemäelle ulottuva nauhamainen taajama-alue sekä Rauman Eurajoelle ulottuva vaikutusalue nostavat kaupungin kehysalueella asuvien osuuden Satakunnassa yli 20 %:n. Satakunnan koillis- ja kaakkoisosissa on laajat ydinmaanseudun alueet, joilla sijaitsee kolme maaseudun paikalliskeskusta, Eura, Huittinen ja Kankaanpää. Yhteensä ydinmaaseudulla ja maaseudun paikalliskeskuksissa asuu noin 25 % maakunnan väestöstä, kun koko maan osalta luku on 15 %.

Monimuotoinen elinympäristö

Satakunnan maiseman peruselementtejä ovat pelto, metsä ja vesi. Peltomaisemat hallitsevat Satakunnan eteläosia, metsät ja suot pohjoista ja vesi rannikkoa. Pinnanmuodoiltaan Satakunnan maakunta on matalaa ja loivapiirteistä. Maanpinta kohoaa melko loivasti rannikolta sisämaahan päin siirryttäessä siten, että Pohjois-Satakunnassa maanpinta on korkeimmillaan. Pääosin luode-kaakko-suuntaiset harjujaksot tuovat

vaihtelua peltojen ja metsien tasaiseen olemukseen. Maakunnan korkein kohta löytyy Hämeenkankaalta, jossa Soininharju nousee 180 metriä merenpinnan yläpuolelle. Kokemäenjokilaakso on alueen alavinta seutua. Suuret vesistöt, Kokemäenjoki ja Selkämeri sekä Pyhäjärvi ja muut isot järvet, ovat satakuntalaisen maiseman tärkeitä elementtejä. Monimuotoinen luonto ja rikas kulttuuriympäristö ovat keskeisiä maakunnan elinympäristön vahvuustekijöitä. Pellot ja metsät ovat hyväkasvuisia ja tuottavat raaka-ainetta maakunnan elintarvike- ja metsäteollisuudelle ja energiantuotantoon.

Selkämeren eteläosalle leimallista on alava ja maisemakuvaltaan pienipiirteinen rannikkovyöhyke, kapea ja karuhko saaristovyöhyke, sekä avoin ulkomeri. Saaret ovat kooltaan yleensä melko pieniä ja saaristoa ympäröivät vedet matalia. Selkämerellä saaristovyöhyke on kapea ja pääosin alle 10 kilometrin etäisyydellä mantereesta. Selkämeren avoimuuden vuoksi meri vaikuttaa voimakkaasti rannikolla ja pitkälti sisämaahan saakka. Ilmaston muuttuessa esimerkiksi laajat merelle ja maalle päin avoimet, laiduntamista ja usein ruovikoiden poistoa edellyttävät merenrantaniityt ovat tärkeitä uhanalaiselle pesimälajistolle, muuttaville linnuille ja etelästä Suomeen päin siirtyvälle lintulajistolle.

Satakunta jaetaan Suomen yleisessä maisemamaakuntajaossa maisemakokonaisuuksien perusteella osiin, jotka poikkeavat niin geologialtaan, luonnonolosuhteiltaan kuin ihmistoiminnaltaan toisistaan. Eri puolilla Satakuntaa on useita valtakunnallisesti ja jopa kansainvälisesti arvokkaita luonto- ja maisemakokonaisuuksia sekä kulttuuriympäristöjä ja niitä hyödynnetään muun muassa luontomatkailun kehittämisessä. Esimerkki tällaisesta kohteesta on Pohjois-Satakunnan, Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan rajaseuduilla sijaitseva suhteellinen Lauhanvuori - Hämeen kangas UNESCO Global Geopark. Nämä maisemakokonaisuudet ja Satakunnan elinympäristön merkittävimmät vetovoimatekijät on esitetty kuvassa 2. Porin kansallinen kaupunkipuisto kertoo yhden Suomen merkittävimmän joen ja suomalaisten asutuksen kehittymisen vaiheista. Kaupunkipuiston pohjoisreunalla levittäytyy Pohjoismaiden laajin jokisuisto, jonka luontoarvot ovat kansainvälisestikin tunnustettuja.

Satakunnan kansallispuistot (Kauhaneva-Pohjankangas, Puurijärvi-Isosuo, Selkämeri ja pinta-alaltaan noin 30 hehtaarin kokoinen alue Lauhanvuoren kansallispuistossa) turvaavat omalta osaltaan Satakunnan luonnon monimuotoisuutta ja ne ovat samalla Satakunnan luontomatkailun kärkikohteita ja merkittäviä ihmisen hyvinvoinnin lähteitä. Kansallispuistojen suosio on Satakunnassakin kasvanut huomattavasti vuonna 2020 vuoteen 2019 verrattuna. Esimerkiksi Puurijärvi-Isosuo ja Kauhaneva-Pohjankankaan kansallispuistojen käyntimäärät vuonna 2020 kasvoivat lähes 50 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Kauhaneva-Pohjankankaan ja Lauhanvuoren kansallispuistot sijaitsevat Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geoparkin alueella. Kauhaneva-Pohjankankaan kansallispuistossa käyntimäärä tuplaantui ja oli 29 300. Lauhanvuori - Hämeen kangas UNESCO Global Geoparkin alueen geologia on kansainvälisesti arvokasta ja UNESCO:n hallintoneuvosto hyväksyi alueen osaksi UNESCO Global Geoparks -verkostoa 7.7.2020. Suot erilaisissa muodoissaan ja niihin liittyvä kulttuurihistoria ovat tärkeä osa Geoparkin tarinaa.

Satakunnassa on terveellinen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristö, yleisesti ottaen hyvä ilmanlaatu, riittävästi käyttökelpoista raakavettä sekä monipuolisia käyttömahdollisuuksia tarjoavat maa- ja vesialueet. Ympäristön kannalta vaikeimmat ongelmat liittyvät ilmastomuutokseen, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, vesistöjen rehevöitymiskehityksen jatkumiseen sekä rakennusperinnön hoitoon liittyviin haasteisiin. Ilmastomuutoksen vaikutukset näkyvät erityisesti sään ja vesiolojen vaihteluina sekä ääri-ilmiöiden lisääntymisenä, mikä voi kasvattaa myös tulvavahinkoja tulevaisuudessa. Ympäristön kemikalisoituminen sekä paikallinen maaperän ja pohjavesien pilaantuminen ovat esimerkkejä muista ympäristöongelmista.

Ilmastonmuutoksen keskeisiksi merkittäviksi vaikutuksiksi merellä katsotaan vedenpinnan nousu ja rehevöityminen. Ennustetut lämpötilan nousu, lisääntyvät sateet ja mantereelta tulevat ravinnehuuhtoumat saattavat muuttaa lajiston elinolosuhteita merellä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset Itämereen vaikuttavat myös rannikko- ja merialueen ihmistoimintaan kuten merenkulkuun, kalastukseen ja virkistyskäyttöön. Ympäristöonnettomuudet ovat myös riski, johon on syytä varautua. Mikromuoveihin ja lääkejäämiin liittyviin vesistöriskeihin on havahduttu vasta viime aikoina. Mikromuovit ovat alle 5 mm:n kokoisia muovihiekkasia. Mikromuovit kulkeutuvat vesistöihin mm. yhdyskuntajätevesien mukana ja pitkäikäisyytensä vuoksi vesistöihin päätyvät mikromuovit voivat olla terveys- ja ympäristöriski.

Kuva 2. Satakunnan ympäristön merkittäviä vetovoimatekijöitä.

Kulttuuriympäristöjen ja rakennusperinnön hoitoon liittyy haasteita

Kulttuuriympäristöt ovat keskeisiä omaleimaisuutta, identiteettiä ja viihtyvyyttä luovia tekijöitä, jotka kertovat kulttuurin eri vaiheista sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Satakunnassa on ajallisesti monikerroksinen kulttuuriympäristö esihistoriallisen ajan muinaisjäännöksistä modernin arkkitehtuurin merkkiteoksiin kuten Alvar Aallon suunnittelemat Villa Mairea ja Kauttuan Terassitalo sekä Arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasan suunnittelema kauppakeskus BePOP Porissa. Suomen seitsemästä Unescon maailmanperintökohteesta kaksi, Sammallahdenmäen pronssikautinen röykkiöalue ja Vanha-Rauma, sijaitsee Satakunnassa.

Satakunnan maakunta on yksi Suomen keskiaikaisten linnaläänien mukaan määritellyistä historiallisista maakunnista, jossa oli jo keskiajalla kaksi kaupunkia: Ulvila ja Rauma. Satakunnan alueen asutus on saanut alkunsa varhaisella kivikaudella ja monet Kokemäenjokilaakson pelloista ovat olleet viljelyksessä rautakaudelta alkaen. Säskylän Köyliönjärvelle sijoittuva Pyhän Henrikin legenda on Suomen vanhin kirjallinen teos. Jokilaaksojen avarat viljelymaisemat ja hyvin säilynyt talonpoikainen rakennusperintö kuuluvat Satakunnan kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin. Kokemäenjoen varrella on myös edustavia historiallisia teollisuusympäristöjä ja voimalaitoksia. Kauttuan, Leineperin ja Noormarkun ruukkialueet ovat valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä.

Satakunnan rannikkoseutu on maisemaltaan pienipiirteisempää ja sille on ominaista merellisten elinkeinojen luoma rakennettu ympäristö. Saaristossa on vanhoja kalastajataloja ja majakkayhdyskuntia. Satakunnan rannikkoa myötäilevä Pohjanlahden rantatie on keskiajalta periytyvä postitie, joka yhdisti toisiinsa Turun ja Korsholman linnahallinnon. Tie on hyväksytty valtakunnalliseksi matkailutieksi. Satakuntaan sijoittuu myös kaksi muuta valtakunnallista matkailutietä. ”Kammista Skantziin – Taidereitti” sai hyväksymispäätöksen vuoden 2021 alussa Väylävirastolta. Taikayöntie on 50 kilometriä pitkä valtakunnallinen matkailutie, joka halkoo Huittisten, Punkalaitumen ja Urjalan avaria ja vaihtelevia maisemia. Satakuntaan ulottuu myös kaksi luonto- ja kulttuurimatkailun kannalta merkittävää pyhiinvaellusreittiä. Turusta alkava Pyhän Henrikin pyhiinvaellusreitti myötäilee Säskylässä keskiajalta periytyvää Huovintietä ja johtaa Köyliön Kirkkokarin kautta Kokemäen Pyhän Henrikin kappelille. Pyhän Olavin pyhiinvaellusreitti yhdistää Ulvilan kirkon muihin Pyhän Olavin kirkkoihin ja kohteisiin Pohjoismaissa.

Kulttuuriympäristöjen ja rakennusperinnön ylläpitoon ja hoitoon liittyy ilmastonmuutoksen, väestökehityksen ja kiristyvän kuntatalouden vuoksi Satakunnassakin mittavia haasteita. Ilmastonmuutos tulee lisäämään kulttuuriympäristön hoidon tarvetta. Avoimen kulttuurimaiseman hoito vaatii tiheämmin toistuvaa niittoa ja raivausta, ja rakennusten ylläpitohuoltoon on kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota. Kuntien tyhjilleen jääville kiinteistöille tulisi purkamisen sijaan etsiä uutta käyttöä, jotta ajallisesti monikerroksinen kulttuuriympäristö säilyy. Olemassa olevan rakennuskannan hyödyntäminen on myös ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta uudisrakentamista parempi vaihtoehto.

Luonnon monimuotoisuuden ylläpito vaatii toimia

Luontotyyppien uhanalaisuus arvioitiin Suomessa toista kertaa vuonna 2018. Vajaasta 400 luontotyyppistä noin puolet (48 %) arvioitiin uhanalaisiksi koko maassa. Etelä-Suomessa uhanalaisten luontotyyppien osuus (59 %) on selvästi suurempi kuin Pohjois-Suomessa (32 %). Kaikki perinnebiotoopit arvioitiin uhanalaisiksi,

ja niistä valtaosa jopa äärimmäisen uhanalaisiksi. Erittäin uhanalaisia (EN) ja vaarantuneita (VU) luontotyypppejä on eniten soiden, metsien ja Itämeren rannikon luontotyyppiryhmässä. Tärkeimmiksi luontotyyppien uhanalaistumisen syiksi arvioitiin metsien uudistamis- ja hoitotoimet, ojitus, pellonraivaus sekä rakentaminen ja vesien rehevöityminen. Arvioinnissa esitettyjen toimenpide-ehdotuksien mukaan luontotyyppien suojelua, hoitoa ja ennallistamista on tehostettava, ja myös uusia keinoja kuten ekologistia kompensaatioita on syytä kehittää. Ilmastonmuutos lisää entisestään luontotyyppien tilaa parantavien toimien käynnistämisen ja tehostamisen tarvetta, koska se vahvistaa monien uhkien, kuten rehevöitymisen haitallisia vaikutuksia. Satakunnassa luonnonvarojen käyttö on ollut intensiivistä jo pitkään, joten useimpien Etelä-Suomessa uhanalaisten luontotyyppien voidaan arvioida olevan uhanalaisia myös Satakunnassa. Satakunnassa soiden ojitusaste on yli 75 % ja ojitus sekä turvetuotanto ovat vaikuttaneet suoluontotyyppien uhanalaistumiseen. Satakunnassa oli vuonna 2019 ympäristöluvan omaavia turvetuotantoalueita yhteensä noin 5300 hehtaaria (n. 70 ympäristölupaa). Lisäksi Satakunnassa sijaitsee alle 10 hehtaarin turvetuotantoalueita noin 80 kappaletta (Varsinais-Suomen ELY-keskukselta saatu tieto 2020). Luonnontilaisilla soilla on suuri merkitys myös hiilivarastona ja tulvien tasaajina. Soiden ennallistaminen ja viherrakenteen ylläpito ovat tärkeitä toimia maakunnan luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa.

Uusin, viidettä kertaa tehty Suomen lajien uhanalaisuusarviointi julkaistiin vuoden 2019 alussa. Arvioinnin mukaan joka yhdeksäs Suomen kaikista arvioiduista lajeista on uhanalainen. Uhanalaisia eliölajeja on kaikissa lajiryhmissä, suhteellisen eniten linnuissa ja sammalissa. Uhanalaisista lajeista suurin osa elää ensisijaisesti metsissä (31,2 %) sekä perinneympäristöissä ja muissa ihmisen muuttamissa ympäristöissä (24,4 %). Metsissä ja perinneympäristöissä elää kaiken kaikkiaan eniten lajeja, mikä osaltaan selittää uhanalaisten lajien suurta määrää. Suurin syy lajien uhanalaistumiseen on lajien elinympäristöjen väheneminen ja laadullinen heikkeneminen. Nämä edellä esitetyt uhanalaisuusarvioinnissa todetut tulokset ilmentävät uhanalaislajiston tilannetta myös Satakunnassa.

Uusin uhanalaisuusarviointi kattoi ensimmäistä kertaa lähes koko Suomen rannikolla esiintyvän levälajiston. Tämä ensimmäinen kattava arvio Suomen levien uhanalaisuudesta kertoi tietopuutteista, mutta myös levien uhanalaisuudesta. Uhanalaisuusarvio nosti esiin rehevöitymisestä kärsivät näkinpartaislevät ja kalliopohjien kookkaat punalevät ja ruskeat levät. Rehevöityneissä olosuhteissa vesi on sameaa ja valon määrä ja laatu muuttuvat, jolloin monivuotisten levien elintila kapenee kalliorannoilla ja matalissa merenlahdissa. Rehevöitymisen seurauksena kalliopinnoille kertyy orgaanista ainesta, joka estää levien kiinnittymisen. Tämän lisäksi nopeakasvuiset, usein yksivuotiset rihmalevät hyötyvät ravinnerikkaasta vedestä, runsastuvat ja valtaavat kasvupinnat nopeasti keväällä estäen hidaskasvuisten lajien leviämistä ja kasvua.

Luontotyypppejä ja lajeja koskevat uhanalaisuusarviointien tulokset ovat keskeinen tietopohja jatkotyölle, kun tarkastellaan mihin lajeihin, lajiryhmiin tai elinympäristöihin olisi jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta Suomen lajiston monimuotoisuus ja erityispiirteet voidaan säilyttää.

Satakunnan maakunnan pinta-alasta (782 000 ha) metsätalousmaata on 561 000 hehtaaria ja metsämaata 522 000 hehtaaria. Puuston tilavuus metsä- ja kitumaalla on 77 milj. m³ ja keskitilavuus metsämaalla 146 m³/ha. Satakunnan alueella on 3,1 % koko maan metsien puustosta. Puuston vuotuinen kasvu Satakunnassa on 3,3 milj. m³ ja vuotuinen poistuma (2015–2019) oli 3,0 milj. m³. Satakunnan puuntuotannon metsämaan alasta 57 % on varttuneita kasvatusmetsiä ja uudistuskypsiä metsiä, joten metsien uudistamismahdollisuuksia on runsaasti. (Luonnonvarakeskus, VMI vv.2015–2019).

Metsäympäristöt kattavat noin 68 % Satakunnan maa-alueista (ml. manneralue ja yli 50 ha suuruiset saaret) ja ne muodostavat yhdessä suo- ja kosteikkoalueiden kanssa rungon Satakunnan ekologiselle verkostolle.

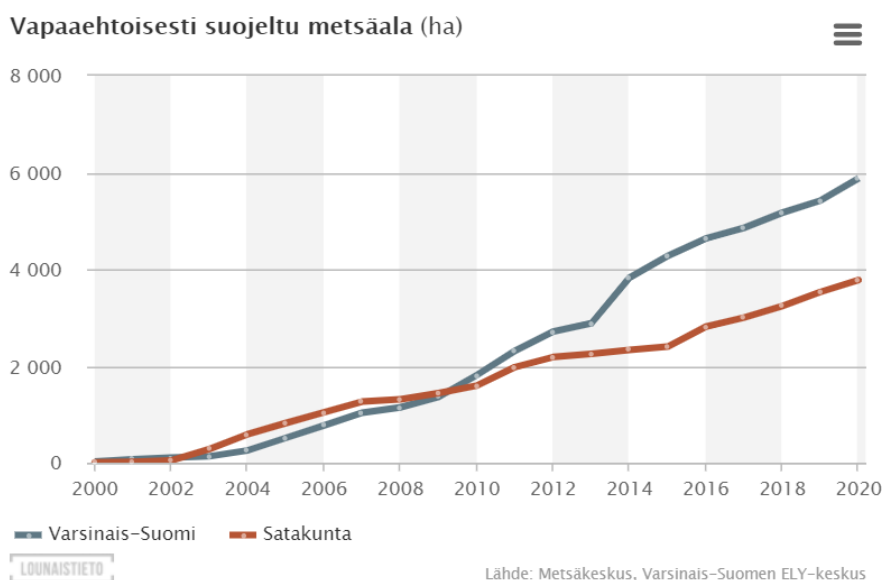
Yhtenäisimpiä luonnonympäristöt ovat maakunnan pohjoisosissa. Vanhoja metsiä (iältään yli 100-vuotiaita) on Satakunnassa vähän jäljellä, ja ne ovat pirstoutuneet pienialaisiksi kuvioiksi maakunnan eri osiin.

Lounais-Suomen metsäohjelman 2021–2025 mukaan useat käynnissä olevat ja suunnitellut investoinnit lisäävät puun kysyntää merkittävästi Lounais-Suomessa. Ekologisen kestävyiden kannalta Lounais-Suomen talousmetsien suurimmat rakenteelliset puutteet ovat lahoppuun ja palaneen puun vähyys sekä luonnontilaisen kaltaisten vanhojen metsien, pienvesien ja rehevien soiden vähäisyys. Kuollutta puuta on Satakunnassa keskimäärin 3,2 kuutiota hehtaarilla ja vastaavasti Varsinais-Suomessa 4,6 kuutiota hehtaarilla. Lounais-Suomen laajimmat luonnontilaisen kaltaiset metsät sijaitsevat nykyisin suojelualueilla. Luonnonvarakeskuksen vuoden 2019 metsätilastojen mukaan lakisääteisiä suojelualueita on metsä- ja kitumaan pinta-alasta Satakunnassa 4,7 % ja vastaavasti Varsinais-Suomessa 5,4 %. Metsiä voidaan kasvattaa tasaikäisinä tai jatkuvan kasvatuksen menetelmin.

Tasaikäisrakenteisen metsän kasvatusta on ollut valtamenetelmänä Suomessa koko koneellisen puunkorjuun ajan. Jatkuvassa kasvatuksessa metsä uudistetaan pienaukkojen, yläharvennuksen sekä muilla luontaisen uudistamisen keinoilla. Jatkuvapeitteisiä hakkuita (poiminta- ja pienaukkohakkuita) tehtiin vuonna 2019 Satakunnassa 260 hehtaarilla. Lounais-Suomen metsäohjelman tavoitetilä vuodelle 2025 on pysäyttää metsäluonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2014–2025 eli METSO-ohjelma tarjoaa maanomistajille mahdollisuuden vapaaehtoiseen suojeluun ja luonnonhoitoon (kuva 3). Suojelu voi olla pysyvää tai määräaikaista. Vapaaehtoisella suojelulla pyritään turvaamaan arvokkaimpien luontokohteiden säilyminen ja samalla metsänomistaja saa tuloja suojelusta. Maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvan Helmi-elinympäristöohjelman 2021–2030 kautta puolestaan suojellaan ja ennallistetaan soita, kunnostetaan lintuvesiä ja kosteikoita ranta-alueineen, hoidetaan perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä hoidetaan ja kunnostetaan ranta- ja vesiluontoa.

Kuva 3. Satakunnassa vapaaehtoisesti suojellun metsäalan määrä (ha) vuonna 2020 oli lähes 3800 ha ja Varsinais-Suomessa lähes 5900 ha.

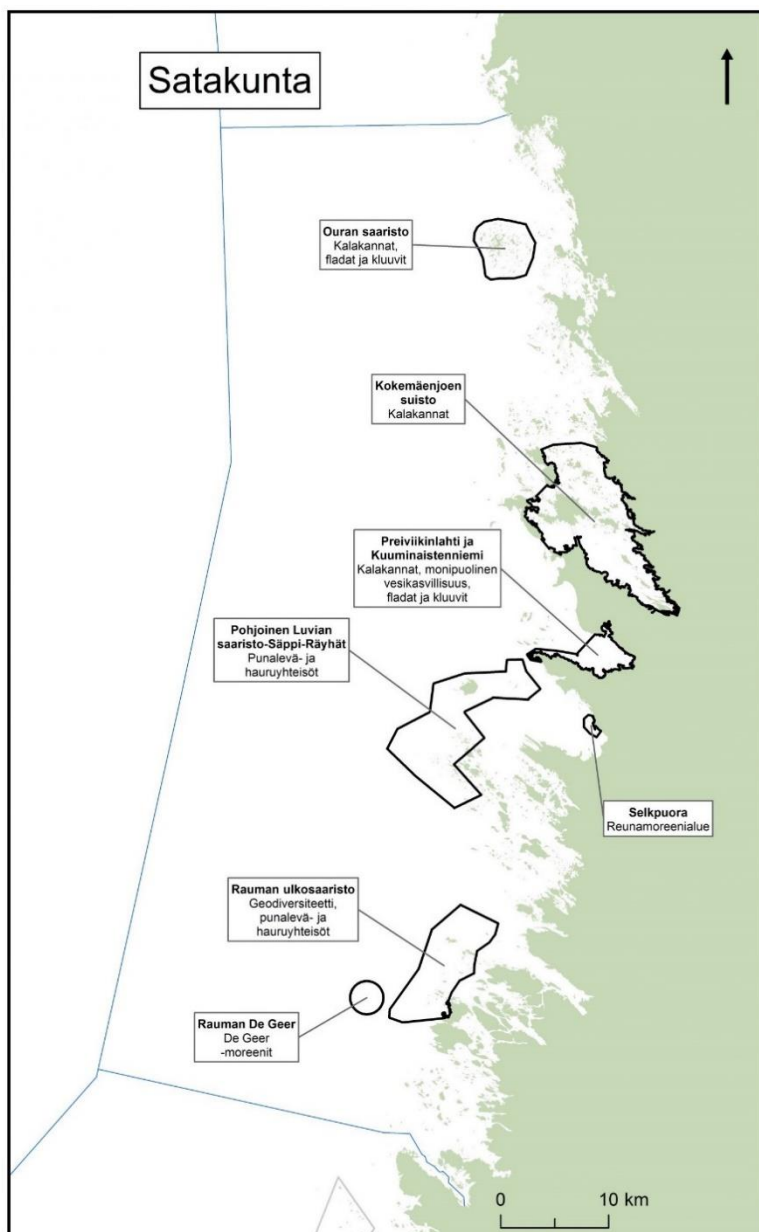
(<https://www.lounaistieto.fi/tilastot/ymparisto/>)

Maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvan Helmi-elinympäristöohjelman 2021–2030 kautta puolestaan suojellaan ja ennallistetaan soita, kunnostetaan lintuvesiä ja kosteikoita ranta-alueineen, hoidetaan perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä hoidetaan ja kunnostetaan ranta- ja vesiluontoa.

Satakunnan manner- ja merialueelle sekä rannikon merenlahdille sijoittuu useita kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä suojelualueita. Lisäksi Satakunnan merialueen vedenalaista luontoa on kartoitettu 2000-luvun aikana osana valtakunnallista Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmaa (VELMU), jonka tavoitteena on kartoittaa vedenalaisten luontotyyppien ja eliöyhteisöjen esiintymistä Suomen merialueilla sekä edistää tällä tavoin Itämeren vedenalaisen luonnon suojelua ja alueen kestävästä käyttöä. Selkämeren Satakunnan edustalle sijoittuvalta merialueelta on tunnistettu vedenalaisen luonnon kannalta kuusi merkittävää luontoarvoaluetta (Suomen ekologisesti merkittävät meriluontoalueet, EMMA), jotka on otettu huomioon merialuesuunnittelussa (Kuva 4). Alueet sisältävät mm. merkittäviä kalojen lisääntymisalueita, monipuolisesti eri meriluontotyypppejä, geologisesti monimuotoisia alueita ja monimuotoisia makroleväyhteisöjä. EMMA-alueiksi on määritelty sellaisia alueita, joilta on ollut käytettävissä riittävästi kartoitustietoa. Merkittäviä luontoarvoja sijaitsee myös niiden ulkopuolella. Tulevaisuudessa tiedon lisääntyessä merkittäviä alueita voidaan tunnistaa lisää.

Viherverkon ylläpito ja vahvistaminen, soiden ennallistaminen, pienvesien ja ranta-alueiden suojelu ja -ennallistamistoimet sekä perinnebiotooppien hoito ovat tulevaisuuden tärkeimpiä toimia maakunnan luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa. Maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvat Metso-ohjelma ja Helmi-elinympäristöohjelma ovat avainasemassa edellä mainitussa työssä.

Alueellisen esiintymä- ja tilatiedon keruu Satakunnan luonnosta niin manner- kuin merialueelta on tärkeää. Erityisesti vedenalaisten luontoarvojen kartoittamista on tärkeä jatkaa ja ottaa huomioon myös muilla kuin merialuesuunnitelmassa tunnistetuilla alueilla. Myös vieraslajien havainnointiin ja torjuntaan niin maalla kuin vesillä tulee kiinnittää huomiota enenevässä määrin.

Kuva 4. Merkittävät vedenalaiset luontoarvoalueet Selkämeren eteläosan alueella (Suomen ekologisesti merkittävät meriluontoalueet, EMMA). Suomen Ympäristökeskus 8/2020.

Kalliokiviaineksia otetaan enemmän kuin soraa

Maa-aineslain mukainen kallio- ja sora-aineksen ottamistoiminta on vuoden 2019 lupatietojen perusteella muuttunut vuoteen 2000 verrattuna siten, että kalliokiviaineksen ottomäärät ovat kaksinkertaistuneet ja vastaavasti soraa on maa-ainestenottolupien perusteella otettu lähes kaksi kertaa vähemmän. Vuonna 2019 otetun kalliokiviaineksen määrä oli noin 822 000 k-m³ ja otetun soran määrä noin 604 289 k-m³. Vastaavat ottomäärät vuodelta 2020 ovat 948 355 k-m³ ja 571 057 k-m³ (Maa-ainestenottoluvat ja kiviainesvarannot - karttapalvelu).

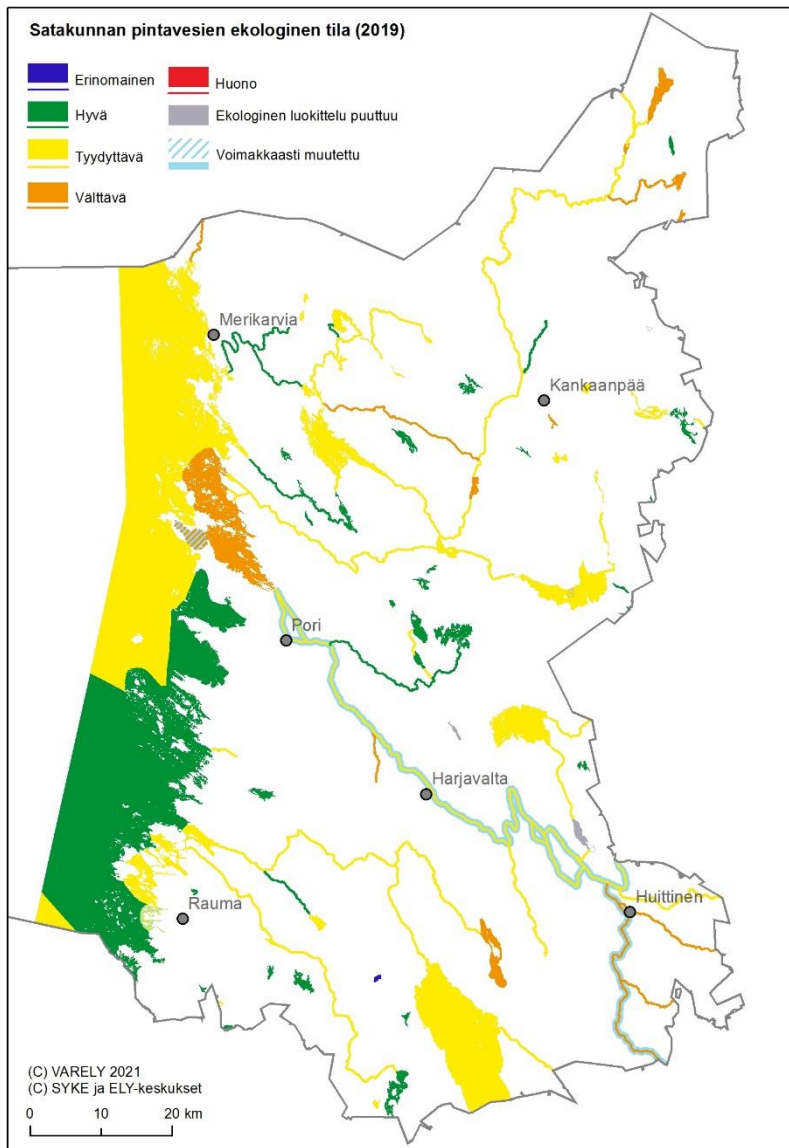
Satakunnassa oli vuonna 2019 ympäristöluvan omaavia turvetuotantoalueita yhteensä noin 5300 hehtaaria (n. 70 ympäristölupaa). Lisäksi Satakunnassa sijaitsee alle 10 hehtaarin turvetuotantoalueita noin 80 kappaletta. Näille pienille, pääosin Pohjois-Satakunnassa sijaitseville tuotannossa

oleville turvetuotantoalueille tuli hakea ympäristölupa 1.9.2020 mennessä. Määräaikaan mennessä pienistä tuotantoalueista osa on lopettanut toiminnan, osa on hakenut ympäristölupaa ja osa on jättänyt ilmoituksen turpeen kotitarveotosta. (Varsinais-Suomen ELY-keskukselta saatu tieto 2020).

Vesien rehevöityminen edelleen ongelma ja Selkämeren tila heikentynyt

Pintavesien ekologinen tila on Satakunnassa keskimääräistä huonompi muuhun maahan verrattuna. Suurin ongelma on vesien rehevöityminen, joka johtuu liiallisesta ravinnekuormituksesta. Vesien tilan parantamiseksi tähtäävien toimien vaikutukset näkyvät viiveellä. Myönteistä kehitystä hidastavat vesialtaiden pohjaan varastoituneet ravinteet, jotka esimerkiksi hapettomissa oloissa palaavat takaisin kierto. Jokien tilaa heikentävät edelleen myös vanhojen perkausten ja patojen aiheuttamat muutokset. Pistemäiset fosfori- ja typpipäästöt ovat vähentyneet vuosien kuluessa. Tähän on vaikuttanut mm. pienten puhdistamojen toiminnan loppuminen ja niiden vesien johtaminen isompiin yksiköihin.

Uusin arvio Satakunnan pintavesien ekologisesta tilasta on esitetty kuvassa 5. Luokittelu perustuu vuosien 2012–2017 seuranta-aineistoihin, ja valtioneuvosto vahvistaa luokittelun vesienhoitosuunnitelmien yhteydessä vuoden 2021 lopussa. Vesienhoidon tavoitteena on kaikkien pintavesien hyvä ekologinen tila. Satakunnan luokitelluista joista enemmistö on tyydyttävässä ekologisessa tilassa. Hyvään tilaan luokiteltuja jokia ovat mm. Merikarvianjoki, Pohjajoki ja Harjunpäänjoki. Järvistä pääosa on hyvässä tai tyydyttävässä tilassa suurimpien järvien kuuluessa tyydyttävään tilaluokkaan. Lounais-Suomen suurimman järven, Säkylän Pyhjärven, ekologinen tila on pitkään ollut hyvän ja tyydyttävän rajalla, ja se on nyt luokiteltu tyydyttäväksi. Pyhjärven vesiensuojelu on ollut pitkään intensiivistä, ja järvi tarvitsee edelleen voimakkaita hoitotoimia, jotta tila saadaan hyväksi ja se säilyy hyvänä.

Selkämeren eteläosan uloimpien rannikkovesien tila on heikentynyt selvästi viime vuosien aikana Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimialueella Uudestakaupungista Merikarvialle. Selkämeren

uloimmista rannikkovesistä suurin osa on nyt tyydyttävässä tilassa, kun ne edellisessä luokituksessa oli kokonaisuudessaan luokiteltu hyvään tilaan. Luokan heikkeneminen johtuu a-klorofyllin ja ravinteiden pitoisuuden kasvusta. Vain Luvian-Rauman avomerialue on nyt hyvässä tilassa, ja sielläkin hyvä tila on vaarantunut. Selkämeren sisemmät rannikkovedet ovat pääosin tyydyttävässä tai hyvässä luokassa. Kokemäenjoen suistossa sijaitseva Pihlavanlahti ja sen läheinen merialue ovat välttävässä tilassa. Varsinais-Suomen ELY-keskus on päivittänyt pohjavesien tilan luokittelua kolmannen vesienhoitokauden 2022–2027 toimenpiteiden suunnittelua varten.

Kuva 5. Satakunnan pintavesien ekologinen tila vuonna 2019. Luokittelu perustuu vuosien 2012–2017 seuranta-aineistoon.

Vuonna 2020 valmistuneen pintavesien kemiallista tilaa koskevan luokittelun mukaan kemiallinen tila ei ole hyvä yhdessäkään Suomen vesimuodostumassa. Tämä koskee myös Satakuntaa. Tilan heikentyminen edelliseen luokitteluun verrattuna ei johdu pitoisuustasojen noususta vaan palonestoaineena käytettyjen polybromattujen difenyylietterien (PBDE) tiukentuneesta ympäristölaatunormista, joka ylittyy kaikissa

vesimuodostumissa koko EU:n alueella. Lisäksi kalojen elohopeapitoisuudet ylittävät laatunormin edellisen luokittelun tapaan kaikissa humuspitoisissa järvissä ja joissa johtuen ilman kautta tulevasta laskeumasta, joka kulkeutuu vesistöihin huuhtoumien mukana. Kokemäenjoen kalojen elohopeapitoisuudet ovat puolestaan peräisin joen pohjan sedimenteistä, jonne sitä on kertynyt alueella aikoinaan toimineesta teollisuudesta. Satakunnan jokivesien kemiallista tilaa heikentää paikoin myös happamista sulfaattimaista johtuva raskasmetallien (kadmium, nikkeli) huuhtoutuminen vesistöihin.

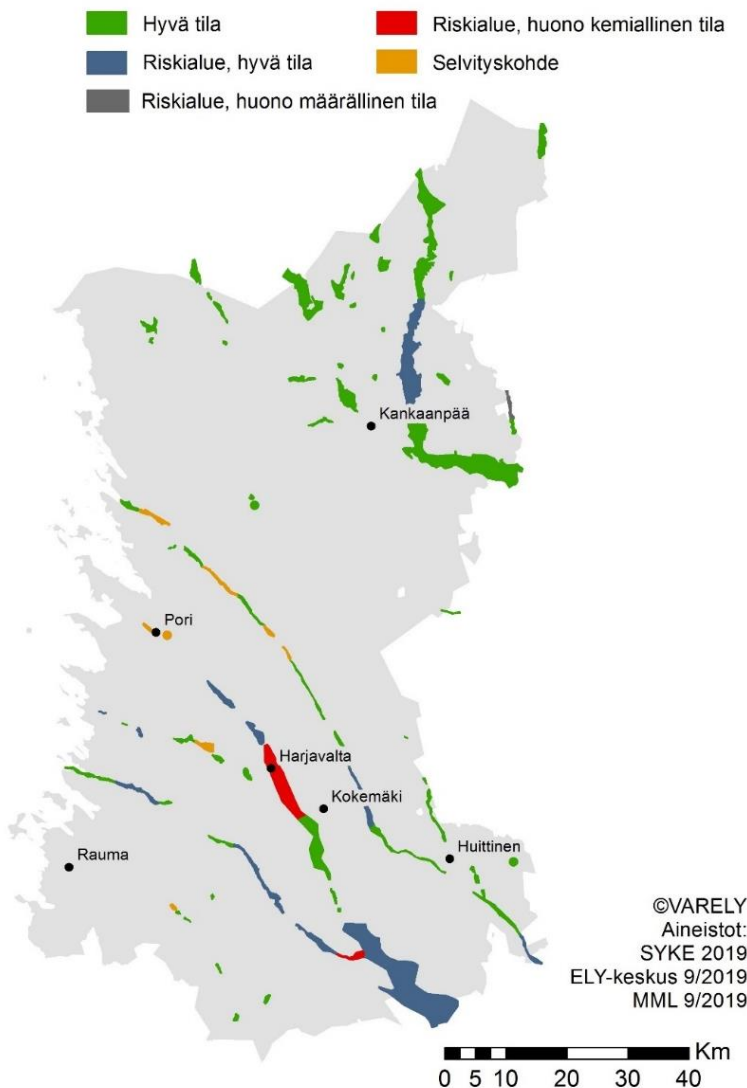
Pohjavedet muodostavat Satakunnassa merkittävän alueellisen luonnonvaran. Satakunnan runsaimmat pohjavesien esiintymisalueet sijaitsevat Hämeen- ja Pohjankankaalla Pohjois-Satakunnassa sekä Säkylänharjun-Virtaankankaan alueilla Kakkois-Satakunnassa. Hiekka- ja sora-alueiden pohjavettä voidaan lähes ongelmitta käyttää yhdyskuntien ja teollisuuden tarpeisiin.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on päivittänyt pohjavesien tilan luokittelua kolmannen vesienhoitokauden 2022–2027 toimenpiteiden suunnittelua varten (Kuva 6).

Satakunnassa on 89 luokiteltua pohjavesialuetta, joista riskialueeksi on nimetty 16 aluetta. Riskialueiden määrä on pysynyt samalla tasolla edelliseen tila-arvioon (v. 2013) verrattuna.

Kuva 6. Satakunnan pohjavesien tila ja riskialueet 2019

Satakunnan pohjavesien tila ja riskialueet 2019

Uusia riskialueita on luokiteltu 3 kpl lisääntyneen seurantatiedon perusteella. Toisaalta kolmella pohjavesialueella haitallisten aineiden pitoisuudet olivat laskeneet niin, ettei niitä luokitella enää riskialueiksi. Pohjavesialue on nimetty riskialueeksi silloin, kun vedessä on todettu ihmistoiminnasta peräisin olevia haitallisia aineita, joiden pitoisuus voi kasvaa ja vaarantaa pohjaveden tilaa ilman suojelutoimia. Pohjavesialue on voitu nimetä riskialueeksi myös vedenoton tai muun pohjaveden pinnankorkeuteen vaikuttavan toiminnan perusteella. Riskialueeksi luokittelun syynä on pääasiassa ollut liukkauden torjunnasta johtuva korkea kloridipitoisuus, raskasmetallit tai pohjavedestä löytyneet liuotinaineet. Pohjavedestä on

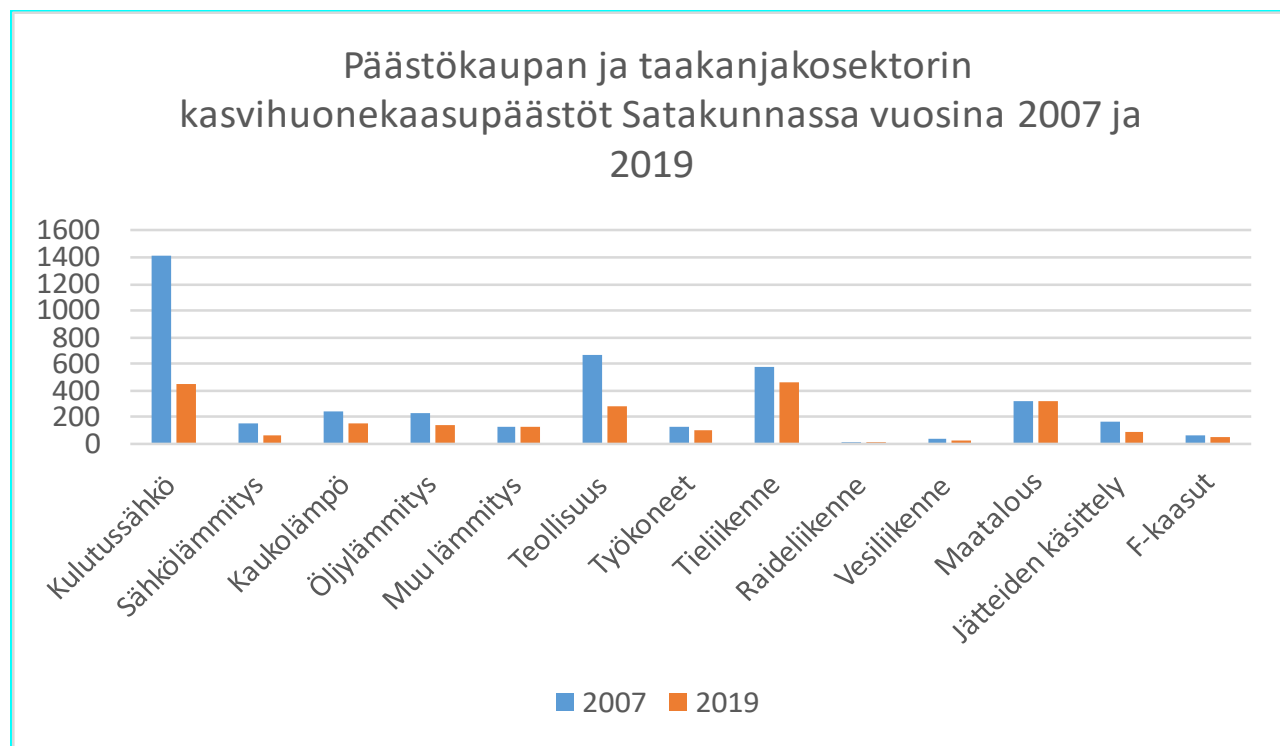
löytynyt lisäksi öljyhiilivetyjä ja räjähdeainejäämiä. Osalla alueista pohjavesi on pilaantunut useamman toiminnan takia.

Satakunnan kasvihuonepäästöt vähentyneet

Suomen ympäristökeskus (SYKE) on laskenut kaikille Suomen kunnille ja maakunnille kasvihuonekaasupäästöjen määrän ja kehityksen vuosille 2005–2018 käyttöperusteisella Alueellinen laskenta (ALas 1.1) -mallilla. Päästöt lasketaan jatkossa vuosittain. Keväällä 2021 saadaan tiedot vuodelta 2019 sekä ennakkotiedot vuodelta 2020. ALas-mallilla on laskettu tulokset päästökauppa- ja taakanjakosektoreille sekä lisäksi ns. Hinku-laskentana. Laskennat ja niiden perusteet löytyvät hiilineutraalisuomi.fi-sivuilta. ALas 1.1 -laskenta ei sisällä lentoliikennettä, ulkomaan laivaliikennettä, jäänmurtaajia, teollisuusprosesseja eikä LULUCF-sektoria (maankäytön, maankäytön muutosten ja metsänhoidon nielut ja päästöt)

Hinku-laskenta on kuntien tavoitteiden seurantaan tarkoitettu oletuslaskentamalli. Se ei sisällä päästökauppaan kuuluvien teollisuuslaitosten polttoaineiden käyttöä, teollisuuden sähkönkulutusta, teollisuuden jätteiden käsittelyn päästöjä eikä kuorma-, paketti- ja linja-autojen läpiajoliikennettä. Alueella tuotetusta tuulisähköstä lasketaan kunnalle päästökompensaatio vuosittaisen sähkön päästökertoimen mukaisesti.

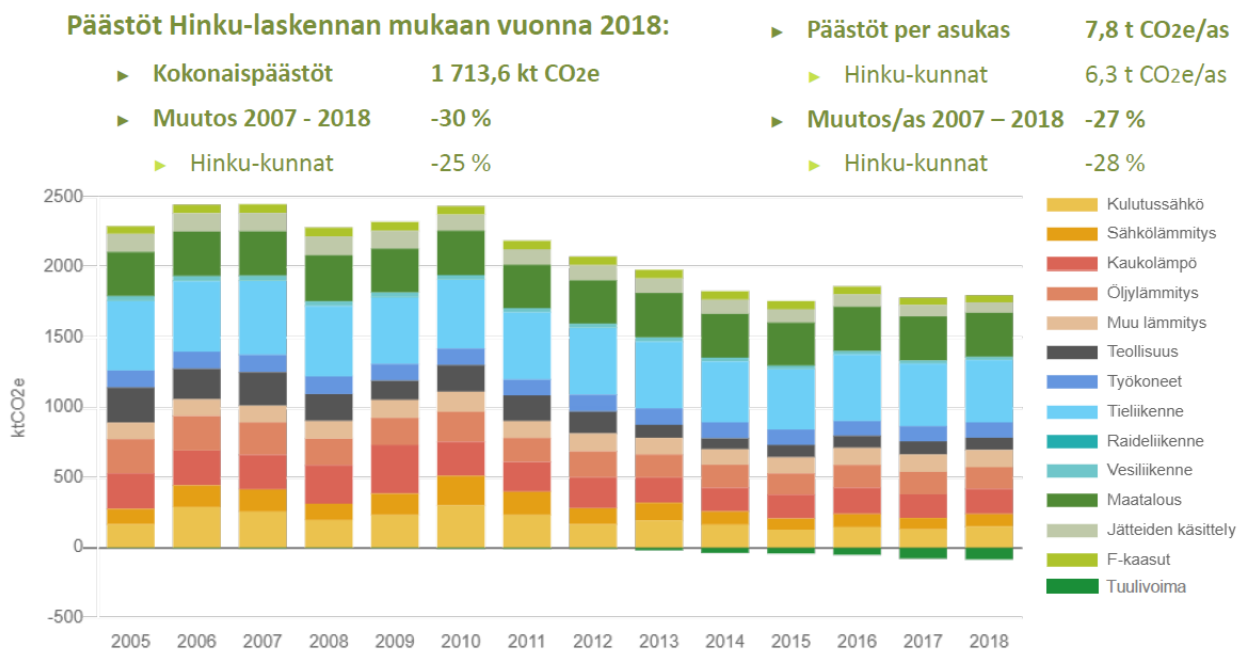
Taakanjakosektori sisältää kotimaan liikenteen, rakennusten erillislämmityksen, työkoneet ja muun ei-päästökaupparektorin energiankäytön, jätteiden käsittelyn sekä maatalouden. Kotimaan liikenteestä poikkeuksena lentoliikenne on päästökaupan piirissä ja muu liikenne kuuluu taakanjakosektorille. Taakanjakosektorin kasvihuonepäästöjen suurin aiheuttaja on tieliikenne. Taakanjakosektorilla huomioitavia päästövähennyksiä on Satakunnassa tapahtunut öljylämmityksessä, teollisuudessa, tieliikenteessä sekä jätteiden käsittelyssä.

Kuva 7. Päästökaupan ja taakanjakosektorin kasvihuonepäästöt Satakunnassa vuosina 2007–2019 (kt CO₂e) (SYKE).

Satakunnan kasvihuonepäästöjen kehitys on ollut pitkään laskeva ja kokonaispäästöjä on saatu Hinku-laskennan mukaan vähennettyä 34 % vuosien 2007–2019 aikavälillä (Kuva 7). Vähennys päästöissä johtuu muun muassa hiilen ja öljyn osuuden vähentymisestä sekä biopolttoaineiden osuuden lisääntymisestä energiantuotannossa. Hinku-laskennan mukaan Satakunnan asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt olivat yhdeksänneksi pienimmät ja absoluuttiset kasvihuonekaasupäästöt kahdeksanneksi suurimmat Suomen 18 maakunnasta vuonna 2018. Asukaskohtaisiin päästöihin vaikuttavat esimerkiksi liikkuminen (pitkät välimatkat, suhteellisesti paljon henkilöautoja, joukko liikenteen haasteet).

Taakanjakosektorin ja päästökaupan piiriin kuuluvien tahojen yhteenlasketut kokonaispäästöt ovat alentuneet Satakunnassa -44 % ja per asukas -42 % vuosina 2007–2019. Vastaavasti koko Suomen osalta kokonaispäästöt ovat vähentyneet -34 % ja per asukas -37 % edellä mainitulla aikavälillä 2007–2019. Edellä olevat luvut sisältävät Suomen kasvihuonekaasuinventaarion päästöt lukuun ottamatta teollisuuden prosessipäästöjä, kotimaan lentoliikennettä, jäänmurtajia ja maankäyttösektoria. Hinku-laskennasta poiketen mukana ovat kaikki teollisuuden päästöt ja läpiajoliikenne (ei sisällä päästökompensatioita). Kulutussähkön määrässä on saatu vuosien aikana suuri päästövähennys. Myös teollisuuden päästöt ovat laskeneet huomattavasti (Kuva 8). Verrattaessa Satakunnan yhteenlaskettuja kokonaispäästöjä vuodelta 2007 (taakanjakosektori ja päästökauppa) vuoden 2020 ennakkotietoihin Satakunnan kokonaispäästöt ovat laskeneet -49 % ja päästöt per asukas -47 %. Koko Suomen osalta vastaavat luvut ovat -40 % ja -42 %.

Kuva 8. Satakunnan kasvihuonepäästöt sektoreittain vuoden 2018 tiedoilla (SYKE 2020, LIFE IP Canemure). Hinku-laskenta on kuntien ilmastotavoitteiden seurantaan tarkoitettu oletuslaskentamalli. Kuntien ja alueiden ajankohtaisiin kasvihuonepäästötietoihin on mahdollista tutustua hiilineutaalisuomi.fi-sivustolla.

Satakunnassa on vuonna 2021 neljä Hinku-kuntaa: Pori, Rauma, Eurajoki ja Harjavalta. Hinku-kunnat ovat sitoutuvat vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Hinku-kunnat pyrkivät vähentämään ilmastopäästöjään lisäämällä uusiutuvan energian käyttöä ja parantamalla energiatehokkuutta. Lisäksi edellä mainitut kunnat kannustavat myös paikallisia yrityksiä ja asukkaita ilmastotekoihin. Kuntien ilmastotyötä edistää myös kunta-alan energiatehokkuussopimus, joka on työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton välinen sopimus energian tehokkaammasta

käytöstä kunta-alalla vuosina 2017–2025. Tähän sopimukseen ovat Satakunnasta liittyneet Kankaanpää, Pori, Rauma, Säkylä ja Satakunnan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. Kunta-alan energiatehokkuussopimukseen liittyneet kunnat sitoutuvat tavoittelemaan 7,5 % energiansäästötavoitetta 2025 vuoteen mennessä.

Myös maakunnan on mahdollista hakea Hinku-maakunnan statusta Suomen ympäristökeskuksesta. Hinku-kuntien asukasmäärän tulee kattaa vähintään 80 prosenttia maakunnan asukasmäärästä ja maakunnan on sitouduttava yhdessä Hinku-kuntien kanssa koko maakunnan päästövähennystavoitteeseen. Maakunnat ovat voineet hakea Hinku-verkoston marraskuusta 2019 lähtien. Hinku-maakunnaksi ryhtyminen edellyttää Suomen ympäristökeskuksen laatimien Hinku-kriteerien täyttymistä. Hinku-verkostossa on mukana viisi maakuntaa: Etelä-Karjala, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Pohjois-Karjala ja Päijät-Häme. Satakunnan neljän Hinku-kunnan asukasmäärä kattaa noin 64 % maakunnan asukasmäärästä.

Kiertotalous on yksi tärkeä osa ilmastotoimia ja tarjoaa keinoja hillitä myös muita globaaleja ongelmia, kuten luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä sekä luonnonvarojen ylikulutusta. Kiertotaloudessa tuotteet suunnitellaan siten, että ne ovat uudelleen käytettävissä ja kierrätettävissä, suositaan uusiutuvia luonnonvaroja, tuotteita korvataan palveluilla ja energia tuotetaan uusiutuvilla energialähteillä. Toteutuakseen kiertotalous vaatii merkittäviä muutoksia niin yhteiskunnallisella tasolla kuin yksityisten kansalaisten ja kuluttajien valinnoissakin. Valtioneuvoston selonteossa kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 linjataan, että materiaalien hukkaaminen ja jätteen syntyminen minimoidaan tehostamalla resurssien ja materiaalien käyttöä niin, että raaka-aineet ja niiden arvo säilyvät kierrossa.

Honkajoella, nykyisen Kankaanpään kaupungin alueella, sijaitseva Kirkkokallio on esimerkki siitä, miten paikallisesti voidaan edistää yhteisten ilmastotavoitteiden toteutumista, vähentää hiilidioksidipäästöjä ja saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteita. Teollisten symbioosien muodostamisen tukeminen edistää omalta osaltaan raaka-aineiden ja niiden arvon säilymistä kierrossa ja tähän pyritään esimerkiksi Harjavallassa edistämällä sähköautojen akkujen sisältämien raaka-aineiden kierrättämistä. Satakunnan Bio- ja kiertotalouden kasvuohjelmassa kuvataan maakunnan biokiertotalouden tilannekuva sekä tavoitteet vuodelle 2030 ja määritellään toimenpiteitä, joilla tavoitteita pyritään saavuttamaan. Satakunnan metsätalouden kasvuohjelmassa on puolestaan selvitetty metsätalouden ja -teollisuuden sivuvirtoja Satakunnassa. Kasvuohjelman kehittämisteemoissa on tuotu esille toimenpide-ehdotuksia, joilla nähdään tähän kasvuohjelmaan laadittujen selvitysten ja muun tausta-aineiston valossa olevan mahdollista edistää metsätalouden ja -teollisuuden sivutuotteiden mahdollisimman kattavaa, kannattavaa ja optimoitua hyödyntämistä Satakunnassa.

Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) on partnerina Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia-nimisessä (CANEMURE) hankkeessa, jota rahoitetaan EU:n LifeIP-ohjelmasta. Tässä SYKEN koordinoimassa hankkeessa toteutetaan käytännön ilmastotoimia, edistetään alueellista ilmastotyötä sekä tuetaan edelläkävijäverkostoja ja käytännön toimia asiantuntijoiden avulla. Vuonna 2012 valmistuneen Satakunnan ilmasto- ja energiastrategian 2020 päivittäminen uudeksi maakunnallisen suunnittelun tausta-aineistoksi on osa tätä työtä. Valmistuneen asiakirjan visio 2030 on: ”Satakunta on vuonna 2030 ilmastoystävällinen, kestävien energiaratkaisuiden maakunta”. Visiota tavoitellaan kolmen eri teeman kautta: Kestävien energiaratkaisujen Satakunta, hiilineutraali Satakunta ja ilmastoviisas Satakunta. Satakunnassa tehtävä ilmastotyö etenee eri tahojen yhteistyönä ja tavoitteena on, että eri tahot voivat poimia ideoita ja itselleen sopivia toimenpiteitä toteutettavaksi laadittavana olevasta ilmastoteemaan keskittyvästä tiekartasta.

Ilmastonmuutoksella on laaja-alaisia vaikutuksia

Ilmastonmuutos vaikuttaa Satakunnassa erityisesti lämpötilan, veden kiertokulun ja tuulisuuden muuttumiseen. Muutokset vaikuttavat suoraan sekä luontoon, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonilmiöihin että maa- ja metsätalouden sekä monien elinkeinojen ja mm. tienpidon toimintaedellytyksiin. Seuraava teksti perustuu Canemure-hankkeessa valmistuneeseen ilmasto- ja energiastrategiaan.

Ennusteiden mukaan vuotuiset sademäärät lisääntyvät, sateet ovat entistä rankempia ja tulvia voi esiintyä lähes mihin vuodenaikaan hyvänsä sisävesillä, rannikkoalueilla ja taajamissa. Alueellisesti tulvat voivat olla hyvinkin paikallisia, mutta niiden vaikutukset voivat kohdistua suuriin ihmismääriin. Erityisesti taajama-alueilla on tärkeää varautua rankkasadetulviin. Porissa elokuussa 2007 tapahtunut hulevesitulva aiheutti arviolta 20 miljoonan euron taloudelliset vahingot. Tielle tulviva vesi saattaa rajoittaa liikennettä. Tulvat aiheuttavat riskiä Satakunnan vesihuollolle juomaveden kontaminoituessa tai jäteveden puhdistuskapasiteetin ylittyessä. Lisäksi uimavesi voi kontaminoitua mikrobeilla. Kokemäenjoen vesistöalueella Pori ja Huittinen on nimetty merkittäviksi tulvariskialueiksi vuosiksi 2018–2024. Kokemäenjoella sijaitsee Satakunnan kaksi merkittävää tulvariskikohdetta; Suomen merkittävin tulvariskikohde Pori ja joen alavalla keskiosalla sijaitseva Huittinen.

Ilmastonmuutos lisää tuulisuutta ja tuulien voimakkuutta. Myrskyt ja kovat tuulet vaikuttavat sähkön toimitusvarmuuteen. Satakunnassakin sähköyhtiöt ovat tehneet maakaapelointeja sähkönjakelun varmistamiseksi. Myrskyjen tielle kaatamat puut voivat vaikuttaa maantieliikenteeseen ja esimerkiksi estää pelastustoimen saapumiseen kohteeseen. Myrskyt keskeyttävät tai hidastavat meriliikennettä ja lisäävät onnettomuusriskiä. Myös raideliikenne voi kärsiä katkoksista sähkökatkon, raiteille kaatuvan puun tai muun esteen vuoksi. Sähkökatkosten vaikutus tietoliikenneyhteyksiin on myös huomioitava, koska niiden katkeaminen ja pitkittyvät katkokset lamauttavat yhteiskunnan toiminnan ja aiheuttavat vaaratilanteita. Myrskyt voivat tehdä laajaa tuhoa metsissä ja viljelyksillä.

Muutokset sadannassa ja lämpötiloissa voivat aiheuttaa maataloudelle ja ruuantuotannolle satomenetyksiä. Kuumina ja kuivina kesinä kastelua ei ehkä ole mahdollista järjestää tarvittavalla laajuudella ja toisaalta leuto sateinen talvi voi vaikuttaa tulevan kasvukauden satoon ja aiheuttaa ravinnehuuhtoutumia pelloilta. Muutokset sadannassa vaikuttavat vastaavasti myös metsiin. Kuiva ja kuuma kesä voi haitata luontaista taimettumista ja istutettujen taimien kasvua. Runsaat talviaikaiset sateet aiheuttavat ravinnehuuhtoutumia hakkuualueilta ja ojitetuilta metsäalueilta vesistöihin. Talvihakkuista ei päästä tekemään pehmeillä ja märillä metsäalueilla. Kuivat kaudet lisäävät metsäpalojen riskiä. Sekä maa- että metsätaloudelle kohdistuu riskiä uusista tuholaisista, jotka hyötyvät lämpenevästä ilmastosta tai pääsevät iskemään muuttuneiden olosuhteiden vuoksi heikentyneeseen viljelyskasvillisuuteen tai puustoon.

Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 ympäristövaikutusten arviointi

Satakuntakunta-strategia koostuu Satakunnan maakuntasuunnitelmasta 2050 ja Satakunnan maakuntaohjelmasta 2022–2025 sekä älykkään erikoistumisen strategiasta vuosille 2021–2027. Satakunta-strategia on määrä hyväksyä maakuntavaltuustossa syksyllä 2021.

Satakunta-strategia laadittiin kaksivaiheisesti niin, että ohjelmasta tuotettiin kaksi luonnosta, joista ensimmäinen asetettiin julkisena kuulutuksena nähtäville Satakuntaliiton sähköiselle ilmoitustaululle 21.5.-

9.8.2021 ja toinen luonnosversio lähetettiin Satakuntaliiton maakuntahallituksen 13.9.2021 käsittelyn jälkeen lausuntokierrokselle 29.10.2021 asti viranomaisille ja muille sidosryhmille. Kaksivaiheisuus oli tarkoituksenmukaista, koska sekä aluekehityslainsäädäntö samoin kuin EU:n ohjelmakausi olivat valmisteilla samaan aikaan. Lisäksi kaksivaiheisuus edisti yleisön, viranomaisten ja muiden sidosryhmien mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa Satakuntastrategian ja siihen sisältyvän maakuntaohjelman sisältöön. Satakuntastrategiaan sisältyvän Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 vaikutusten arviointia tehtiin samanaikaisesti osana koko Satakunta-strategian laadintaa.

Satakunnan maakuntasuunnitelman 2050 skenaarioprosessin toteuttaminen ja Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 laadintaprosessin kulku, vuorovaikutus ja osallistumismahdollisuudet kuvataan kummankin osion alussa, joten niitä ei toisteta ympäristöselostuksessa.

Satakunta-strategiassa kuvattua Satakunnan maakuntasuunnitelman 2050 mukaista tulevaisuuskuvaava tavoitellaan maakuntaohjelmaston strategisilla kehittämislinjauksilla vuosina 2022–2025. Maakuntaohjelman tavoitteena on antaa kattava kuva maakunnan strategisesta aluekehittämisestä ja kehittämistavoitteista siten, että maakuntaohjelmassa keskitytään neljän vuoden aikana toteutettaviin strategiaan kehittämiskokonaisuuksiin, joihin voidaan yleisellä tasolla kytkeä rahoitus- ja muut resurssit.

Satakunnan maakuntaohjelman ympäristöselostuksessa SOVA-lain 2 §:n mukaisten ympäristövaikutusten arviointi on laajennettu kestävän kehityksen ulottuvuudet huomioonottavaksi, jotta arvioinnista tulee riittävän kattava ja kokonaisvaltainen. Arvioinnissa mahdollisina näkökulmina on huomioitu taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ekologiset vaikutukset. Keskeisiksi arvioituja vaikutuksia on nostettu tekstissä esille toimintalinjoittain ja toimenpidekokonaisuuksittain laadittu arviointitaulukko esitetään tekstin lopussa. Tätä samaa arviointiperiaatetta on käytetty myös edellisen, Satakunnan maakuntaohjelman 2018–2021 vaikutusten arvioinnissa.

Jo ensimmäinen Satakunta-strategian luonnos sisälsi Satakunnan tilannekuvan sekä maakunnan pitkän aikavälin tahtotilan. Lisäksi luonnoksessa kuvattiin maakuntaohjelman laadinnan lähtökohdat ja älykkään erikoistumisen alustavat sisällöt. Strategialuonnoksessa kuvattiin myös aluekehittämisen alustavat toimintalinjat, joilla tähdätään maakunnan kilpailukyvyyn ja elinvoiman vahvistamiseen maakuntaohjelmakaudella 2022–2025. Kommentointi- ja lausuntokierroksen jälkeen strategia-asiakirjan sisältöä täsmennettiin ja muokattiin saadun palautteen perusteella. Satakunnan maakuntaohjelman mukaisen kehittämisen kautta tavoitellaan Satakunta-strategian tulevaisuuskuvaava 2050 elinvoimaisesta, energisestä ja uudistuvasta, hyvinvoivasta ja vetovoimaisesta sekä vastuullisesta ja osaavasta maakunnasta. SOVA-lain mukaisen ympäristöselostuksen ensimmäinen osa, Ympäristön nykytila ja ominaispiirteet, on ollut käytettävissä maakuntaohjelman ensimmäisiä sisältöjä luotaessa.

Maakunnan yhteistyöryhmä toimii ympäristövaikutusten arvioinnin ns. SOVA-ryhmänä ja Satakunnan maakuntaohjelman ympäristöselostuksen alkuosa, Ympäristön nykytila ja ominaispiirteet, oli luonnoksena kommentoitavana maakunnan yhteistyöryhmässä maaliskuussa 2021 ennen ohjelman sisältöluonnoksen käsittelyä ja valmistumista. Maakuntaohjelman laadintaa koskevaan sidosryhmätyöhön sekä kyselyihin on osallistunut useiden tahojen ja ryhmien lisäksi muun muassa Satakunnan aluesuunnittelun yhteistyöryhmän jäseniä. Satakunta-strategian vaikutusten arvioinnista järjestettiin osallistumis- ja arviointisuunnitelman laadintavaiheessa Satakunnan ja Varsinais-Suomen ELY-keskusten ja Satakuntaliiton välinen neuvottelu. Satakunnan tilannekuva, Satakunnan ympäristön nykytilaa ja ominaispiirteitä koskevaa kuvausta hyödynnetään kestävän kehityksen ulottuvuuksia ja maaseutuvaikutuksia koskevassa arvioinnissa. Varsinais-

Suomen ELY-keskus on antanut SOVA-lain mukaisen lausunnon Satakunta-strategian 2050 sisältämän maakuntaohjelman ympäristöarvioinnista ja laaditusta ympäristöselostuksesta 25.10.2021.

Ympäristöselostuksen laadinta on edennyt Satakunta-strategian ja strategiaan sisältyvän maakuntaohjelman valmisteluprosessin etenemisvaiheiden mukaan. Satakunnan maakuntaohjelman ympäristöselostuksen arviointiosasta saatu palaute on ollut positiivista. Varsinais-Suomen ELY-keskus totesi SOVA-lain mukaisessa lausunnossaan, että Satakunta-strategian maakuntaohjelman ympäristöselostuksen esitystapa ja toimenpiteiden vaikutusten arviointi täyttävät kokonaisuutena laadukkaan SOVA-lain mukaisen vaikutusten arvioinnin kriteerit. Lisäksi ELY-keskus esitti, että SOVA-lain nojalla laadittua Satakunnan maakuntaohjelman ympäristöselostusta tulee täydentää ympäristövaikutusten seurantasuunnitelmalla. Ympäristövaikutusten arviointiselostusta täydennetään ELY-keskuksen esittämällä tavalla koskien seurantasuunnitelmaa.

Myönteisten ympäristövaikutusten näkökulmasta on merkillepantavaa, että ympäristöarvojen kunnioittaminen ja vastuullisuus on nähty muun muassa laadintaprosessin aikaisissa keskusteluissa luonnollisena osana kehittämistä ja koettu tärkeänä elinkeinoelämän ja yritystoiminnan menestymisen kannalta.

Lähtökohtana Satakunta-strategian mukaiselle kehittämistoiminnalle ovat vastuullinen toimintatapa sekä ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen huomiointi. Kehittämistoimissa huomioidaan myös EU:n asetus, jonka mukaan toimista ei saa aiheutua merkittävää haittaa ympäristötavoitteille (DNSH, do no significant harm –periaate.) Läpileikkaavia sisältöjä ovat digitalisaatio, turvallisuus, kansainvälisyys, saavutettavuus ja resurssiviisaus. **Toimintalinjoja** on kaksi ja ne ovat TL 1, Kestävän kasvun Satakunta ja TL 2, Hyvinvoivan väestön ja ympäristön Satakunta.

Strategista kehittämistä ohjaavat periaatteet – vastuullisen toimintatavan sekä ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen huomiointi korostavat kestävän kehityksen ulottuvuuksiin liittyviä näkökulmia, jotka ovat perustana maakuntaohjelman tavoitteille ja toimenpiteille. ”Vastuullinen Satakunta huolehtii luonnonarvoista, asukkaiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden hyvinvoinnista ja osallisuudesta, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimintatavoista sekä huomioi hyvän elämän tulevaisuuden mahdollisuudet. Vastuullinen tuotanto ja yhteisö ovat Satakunnan kilpailuetuja niin elinkeinoelämän kuin asukkaiden näkökulmasta. Vastuullisuus ja kumppanuus ovat lähtökohtia kaikessa toiminnassa, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Satakunta koetaan turvallisena toiminta- ja asuinympäristönä. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä, ekologista kestävyyttä, luonnon monimuotoisuutta sekä ekosysteemien elpymistä.”

Ilmastonmuutos on tunnistettu vastuullisuuden ohella toiseksi strategian kehittämistä ohjaavaksi periaatteeksi. ”Satakunta-strategialla halutaan edistää ympäristöllisesti kestävästä uudistumista, ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymiseen liittyviä toimia, joilla lisätään kilpailukykyä, vähennetään päästöjä, kasvatetaan hiilinieluja tai edistetään luonnonvarojen kestävästä käyttöä. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen ja sopeutuminen edellyttää alueen toimijoilta ennakoivaa toimintaa; riskienhallintaa ja varautumista ennalta kokemattomiin muutoksiin. Kansainväliset tavoitteet velvoittavat Suomea hillitsemään ilmaston lämpenemistä. Toimia tarvitaan monilta eri tahoilta – valtiolta, kunnilta, yrityksiltä ja kansalaisilta.

Ilmastonmuutoksen hillinnän ohella on varauduttava ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen tulee olla keskeisenä lähtökohtana yhdyskuntien suunnittelussa. Ilmastonmuutoksen

vaikutuksesta esimerkiksi sään ääriolot, kuten rankkasateet, tulvat, kuivuus ja hellekaudet yleistyvät. Lisäksi tulee varautua hitaammin tapahtuviin muutoksiin, kuten sadannan ja maaperän kosteusolojen muutoksiin, joilla on vaikutuksia mm. biotalouden toimintaedellytyksiin. Ilmastonmuutoksella voi olla vaikutuksia myös asukkaiden hyvinvointiin sekä terveyteen. Ilmastonmuutokseen sisältyy myös riskejä alueellisten ja väestöryhmien välisen eriarvoisuuden lisääntymiseen sekä riskejä, jotka liittyvät yhteiskunnallisesti tärkeän infrastruktuurin esim. energia- ja vesihuollon toimivuuteen. Ilmastonmuutoksen vaikutukset, riskien analysointi ja vaikutusten ennakointi tulee ottaa huomioon aluekehittämistoimien suunnittelussa ja niihin liittyvässä päätöksenteossa. Ilmastokestävään talouteen siirtyminen on välttämätöntä, muutokseen tarvitaan meitä kaikkia.”

Yhdessä nämä Satakunta-strategian mukaiset kehittämisen toimintaperiaatteet, vastuullisuus ja ilmastonmuutos, muodostavat vahvan kestävän kehityksen mukaisen perustan ohjelman tavoitteille ja toimenpiteille. Samalla toimintaperiaatteiden kautta korostuvat välillisesti myönteiset vaikutukset SOVA-lain 2 §:n mukaisiin ympäristövaikutuksiin. Ilmastonmuutos on yksi merkittävimmistä ihmiskuntaa koskettavista ympäristöongelmista. Se kytkeytyy luonnonvarojen globaaliin riittävyyteen, luonnon monimuotoisuuden köyhtymiseen sekä kestäättömiin kulutus- ja tuotantotapoihin. Kansainväliset tavoitteet velvoittavat Suomea hillitsemään ilmaston lämpenemistä. Toimia tarvitaan monilta eri tahoilta – valtiolta, kunnilta, yritysiltä ja kansalaisilta. Ilmastonmuutoksen hillinnän ohella ilmastonmuutoksen osalta on tunnistettu myös tarve ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumiseen sekä sopeutumiseen. Ohjelman läpileikkaavat sisällöt tukevat Satakunta-strategian kehittämisestä koskevia toimintaperiaatteita.

Maakuntaohjelma on luonteeltaan yleispiirteinen ohjelma, mikä vaikuttaa luonnollisesti vaikutusten arvioinnin tarkkuuteen. Yksityiskohtainen vaikutusten arviointi tehdään esimerkiksi hankkeiden suunnittelun ja toteuttamisen yhteydessä tai esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa alueidenkäytön suunnittelussa. Vastuu ympäristövaikutusten arvioinnista ja ympäristöarvojen huomioon ottamisesta kuuluu hankkeen toteuttajalle voimassa olevan ympäristölainsäädännön mukaisesti. Hankkeiden osalta rahoittajan vastuulla on arvioida hakemuksessa esitetyn ympäristövaikutusten arvioinnin riittävyys ja pyytää hakijalta tarvittaessa lisäselvityksiä.

Niin ympäristö- kuin muidenkin vaikutusten kannalta on tärkeää, että maakuntaohjelmaa toteuttavien tavoitteiden ja hankkeiden vaikutukset, tehtyjen arviointien riittävyys mukaan lukien hankkeen toteuttamisen edellytykset (luvat, kaavat jne.) otetaan hyvissä ajoin huomioon mm. kehittämishankkeissa ja esimerkiksi ennen lopullisen investointipäätöksen tekoa. Sama periaate korostuu erilaisten suunnitelmien laadinnassa. Ympäristön tilaan haitallisesti vaikuttavat hankkeet ja toteuttamistoimet tulee suunnitella siten, että mahdolliset haitalliset vaikutukset ympäristöön jäisivät mahdollisimman vähäiseksi. Hankkeiden mahdollisten haitallisten ja ristikkäisten ympäristövaikutusten ennakkoinnissa, hallinnassa ja lieventämistoimenpiteissä tarvitaan yhteistyötä niin hankkeiden toteuttajien kuin eri viranomaisten ja sidosryhmienkin kesken.

Toimintalinjassa 1, Kestävän kasvun Satakunta, päätavoitteena on Satakunnan elinvoiman ja uudistumisen edistäminen, kasvualojen ja osaamiskeskittymien vahvistaminen, elinkeinoelämän menestys. Maakunnan osaamiskeskittymien elinvoiman ja kasvun turvaamiseksi on tärkeää kehittää toimintaympäristöä kestävästi, vihreän siirtymän tavoitteet ja digitalisaation mahdollisuudet huomioiden.

Toimintalinjan päätavoitetta kuvaavassa osiossa on lähtökohtaisesti nostettu esille myös toimintalinjan tavoitteelliset vaikutukset. Kehittämisteemakohtaisen vaikutusten arvioinnin perusteella toimintalinjaa

toteuttavat kehittämislinjaukset edistävät myönteisellä tavalla kestävän kehityksen eri ulottuvuuksien toteuttamista.

Alla esimerkkejä toimintalinjakohtaisen vaikutusten arvioinnin perusteella esille nousseista keskeisiksi arvioituista toimintalinjan vaikutuksista:

- edistää edellytyksien luontia uusille ympäristöinnovaatioille, jotka vaikuttavat esimerkiksi päästöjen vähentämiseen ja lisäävät kiertotalousratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön edistäjinä
- yhteistyö koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa vahvistaa elinkeinoelämän kilpailu- ja uusiutumiskykyä ja mahdollisuutta vastata muun muassa ilmastonmuutoksen hillinnän, kulutustottumusten muutosten sekä ympäristö- ja muun lainsäädännön tuomiin haasteisiin
- tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit vaikuttavat välillisesti uusien yritysten syntyymiseen sekä luovat mahdollisuuksia uusille liiketoiminnoille
- vesien hyvä tila on sinisen biotalouden perusta ja sen saavuttaminen sekä ylläpitäminen tukevat sinisen biotalouden kehittymistä
- joustava ja uusia toteuttamismahdollisuuksia hyödyntävä koulutus edesauttaa osaamisen kehittämistä uusilla kasvualoilla
- parantaa välillisesti taloudellisia edellytyksiä kehittää mm. hyvinvointipalveluita sekä ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä
- osaamisen kehittämisellä on mahdollista kasvattaa tietoisuutta ympäristöstä ja ihmisen vaikutuksesta ilmastonmuutokseen ja luontokatoon
- Satakunnan vahvan elintarvikeklusterin tuella ja yhteisillä kumppanuussopimuksilla alkutuottajien kanssa on mahdollista pyrkiä kohti maataloussektorin ilmastotavoitteita
- yrittäjyyden ja työllisyyden kehittyminen parantavat välillisesti taloudellisia edellytyksiä kehittää muun muassa hyvinvointipalveluita sekä ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä
- aktivointiprojektit voivat sisältää luonnon ja kulttuuriympäristön konkreettisia hoitotoimenpiteitä
- ihmisten elinolot, elinympäristön laatu ja luonnonarvot voivat heikentyä, jos erilaisia toimien kehittämisessä ja yhteensovittamisessa (mm. elinkeinotoiminta tai energiantuotanto) ei oteta riittävästi huomioon ympäristövaikutuksia.

Toimintalinjassa 2, Hyvinvoivan väestön ja ympäristön Satakunta päätavoitteena on, että Satakunta on sujuvan arjen ja laadukkaan ympäristön maakunta, jossa huolehditaan asukkaiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Kannamme vastuuta sosiaalisesta, ekologisesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta kestävydestä ja yhteisestä tulevaisuudesta. Hyvä elämä Satakunnassa on kantava ajatus toimintalinjan kehittämisteemoissa.

Myös toimintalinjan 2 päätavoitetta kuvaavassa osiossa on lähtökohtaisesti nostettu esille toimintalinjan tavoitteelliset vaikutukset, jotka ovat linjassa kehittämisteemakohtaisen vaikutusten arvioinnin tulosten kanssa.

Alla esimerkkejä toimintalinjakohtaisen vaikutusten arvioinnin perusteella esille nousseista keskeisiksi arvioituista vaikutuksista:

- väestön hyvinvointiin panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä
- vahvat verkostot ja kumppanuudet edistävät yritystoimintojen kehittymistä ja väestön hyvinvointia

- tietopohja ja ymmärrys luontoon, vesistöihin, kulttuuriympäristöihin sekä kulttuurituotantoon liittyvistä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista lisääntyy ja edesauttaa ko. arvojen vaalimista
- rannikkomaakunnan logistisen aseman kehittämishankkeet (tiet, rautatiet, väylät) parantavat sijaintiin liittyvien vahvuuksien hyödyntämistä vaikuttaen muun muassa alueellisen kilpailukykyyn paranemiseen
- kestävä liikkuminen ja vähäpäästöinen liikenne vaikuttavat positiivisesti ilmastonmuutoksen hillitsemiseen
- ratayhteyksien kehittämisellä on myönteisiä ilmastovaikutuksia
- maankäytön suunnittelun merkitys korostuu osana monikeskuksista, verkostomaista yhdyskuntarakennetta
- luonto- ja kulttuuriympäristöhankkeet edesauttavat luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä ja luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä vaikuttavat Satakunnan vetovoimaan viihtyisänä asuin- ja matkailualueena
- virkistyskäyttöön sopivien luontoalueiden vähäisyys tai kulkua ohjaavien rakenteiden puute voi johtaa herkkien alueiden kulumiseen ja jopa elinympäristöjen tuhoutumiseen

Yhteisvaikutuksista

Yhteisvaikutusten osalta on hyvä huomioida, että peruslähtökohdiltaan Satakunnan maakuntaohjelman tavoitteena on myönteisten vaikutusten saavuttaminen ja toisaalta kielteisten vaikutusten minimointi riippumatta siitä mitä kestävän kehityksen ulottuvuutta tarkastellaan.

Maakunnan elinvoiman vahvistuminen, palvelujen turvaaminen ja hyvinvoinnin kasvu edesauttavat omalta osaltaan huomion kiinnittämistä elinympäristön viihtyisyyteen ja ympäristön tilasta huolehtimiseen. Vastuullisuus, ilmastonmuutoksen hillintä, ilmastonmuutokseen varautuminen, luonnonvarojen kestävä käyttö ja kiertotalous, vesien tila sekä luonnon monimuotoisuudesta ja kulttuuriympäristöistä huolehtiminen korostuvat ohjelmassa aiempia ohjelmia enemmän ja ovat perusteltuja valintoja myös myönteisten ympäristövaikutusten kannalta. Monimuotoinen ja laadukkaan ympäristön Satakunta on nostettu selkeästi osaksi vetovoimaista Satakuntaa. Vihreän siirtymän mahdollisuudet ja digitalisaatio nousevat ohjelmassa vahvasti esille. Digitaalisten ratkaisujen osalta on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi digitaalisten palvelujen saavutettavuuteen ja mahdollisiin syrjäytymisuhkiin.

Ohjelman toteuttamisella on mahdollisuus vaikuttaa myönteisesti Satakunnan ympäristön tilaan ja kehittymiseen sekä yleensäkin edistää ympäristöarvojen huomioonottamista osana erilaisia kehittämistoimenpiteitä. Toisaalta on syytä huomata, että ohjelman taloudelliseen kasvuun tai biotalouden edistämiseen liittyvillä tavoitteilla voi olla ristiriitaisia vaikutuksia luonnonympäristöön, etenkin luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvarojen käyttöön riippuen siitä, miten ja millä tavalla tavoitteita ja toimenpiteitä lähdetään toteuttamaan, jos ympäristövaikutusten arviointiin ja huomioon ottamiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota. Ilmastonmuutoksen hillintää ja luontokadon pysäyttämistä koskevia toimia kohtaan voidaan myös tuntea muutosvastarintaa, joka hidastaa ennakointia, uusien kehittämistoimenpiteiden käyttöönottoa ja vaikuttaa myös ympäristöön kohdistuvien vaikutusten tunnistamiseen.

Ohjelman toteuttamisessa on pyrittävä tasavertaisesti huomioimaan ympäristön, ihmisen ja yhteiskunnan sekä kestävän talouskasvun kannalta tärkeät näkökulmat. Ohjelman myönteisten vaikutusten edistämisen kannalta käytettävissä olevat resurssit asettavat omat haasteensa ja mm. osaamisen vahvistamisen ja

yhteistyön merkitys korostuvat toimintalinjojen toteuttamisessa. Myös ympäristökasvatuksen rooli ja tiedon merkitys korostuvat osana hankkeiden toteutusta ja ympäristövaikutusten hallintaa.

Maaseutuvaikutusten arviointi toteutetaan erikseen Satakunta-strategian hyväksymisen jälkeen.

Kehittämisteemakohtainen vaikutusten arviointi toimintalinjoittain

TOIMINTALINJA 1: KESTÄVÄN KASVUN SATAKUNTA		
TL1.1. Älykäs Satakunta		
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset
+ tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit vaikuttavat välillisesti uusien yritysten syntymiseen sekä luovat mahdollisuuksia uusille liiketoiminnoille + kasvattaa aluetalousvaikutuksia + maakunnan elinvoima vahvistuu + elinkeinoelämän toimintaympäristön kehittäminen ja verkostoituminen edistävät mm. teollisuuden ja elintarviketuotannon kilpailukykyä Satakunnassa + vahvistaa Satakunnan asemaa monipuolisena energiantuotantomaakuntana + sininen kasvu on vahva kasvusektori, merkittäviä kasvun mahdollisuuksia Satakunnassa + vesien hyvä tila on sinisen biotalouden perusta. Sen saavuttaminen ja ylläpitäminen tukee sinisen biotalouden kehittymistä	+ uusilla innovaatioilla, osaamisen vahvistumisella ja verkostoitumisella on välillisiä myönteisiä vaikutuksia mm. terveyteen ja viihtyisyyteen vaikuttaviin tekijöihin sekä hyvinvointipalvelujen kehittämiseen + parantaa välillisesti taloudellisia edellytyksiä kehittää mm. hyvinvointipalveluita sekä ihmisten elinoloihin ja viihtyisyyteen vaikuttavia tekijöitä + edesauttaa hajautettujen ja yksilöllisten hyvinvointia edistävien palvelujen ja energiantuotantoratkaisujen kehittämistä - digitaaliset ratkaisut, robotiikka ja usko teknologian mahdollisuuksiin voi heikentää palvelujen saatavuutta ja aiheuttaa syrjäytymistä - energiantuotantoratkaisuilla voi olla vaikutuksia elinympäristön viihtyisyyteen etenkin paikallisesti	+ edellytyksiä uusille ympäristöinnovaatioille, esim. päästöjen vähentäminen, kiertotalousratkaisut luonnonvarojen kestävän käytön edistäjinä + yhteistyö koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa vahvistaa elinkeinoelämän kilpailu- ja uusiutumiskykyä ja mahdollisuutta vastata mm. ilmastomuutoksen hillinnän, kulutustottumusten muutosten sekä ympäristö- ja muun lainsäädännön tuomiin haasteisiin + kulttuuriin ja luontoon tukeutuva yritystoiminta voi vahvistaa kulttuuria ja edistää luonnonarvojen säilymistä + yrittäjyyden ympäristötietoinen kehittäminen edistää vähähiilisyttä + työllisyyden kasvu voi vaikuttaa välillisesti myönteisesti mm. kulttuuriteollisuuden kasvuun ja kulttuurin arvostukseen elämysten lähteenä sekä elinympäristön viihtyisyyden kehittämiseen + alueidenkäytön suunnittelulla luodaan edellytyksiä elinkeino- ja yritystoiminnan sekä energiantuotannon kehittämiseksi ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset huomioiden - vaarana luonnon monimuotoisuutta ja maisemaa koskevien arvojen sivuuttaminen edistettäessä taloudellista kasvua ja uusiutuvan energian käyttöä - kulutuksen kasvaessa energian käyttö lisääntyy, mikä lisää energian tuotantotarvetta ja paineita luonto- ja maisemaa muuttaviin ratkaisuihin - ihmisten elinolot, elinympäristön laatu ja luonnonarvot voivat heikentyä, jos erilaisia toimien kehittämisessä ja yhteensovittamisessa (mm. elinkeinotoiminta tai energiantuotanto) ei oteta riittävästi huomioon ympäristövaikutuksia. - tekniikan pettäminen, onnettomuudet ja osaamattomuus voivat aiheuttaa kielteisiä ympäristövaikutuksia.

TL1.2. Osaava Satakunta		
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset
+ joustava ja uusia toteuttamismahdollisuuksia hyödyntävä koulutus edesauttaa osaamisen kehittämistä uusilla kasvualoilla + nuorten osallistuminen koulutukseen ja pääsy työmarkkinoille kasvattaa pitkällä tähtäimellä verotuloa ja vähentää yhteiskunnan kustannuksia - koulutukseen ja työmarkkinoille johtamaton koulutus ja aktivointitoiminta vie suuria julkisen talouden panostuksia	+ joustava ja uusia toteuttamismahdollisuuksia hyödyntävä koulutus lisää koulutuksen saavutettavuutta ja tuo mukaan uusia ryhmiä + osallistuminen koulutukseen ja työmarkkinoille lisää yleensä yksilön ja lähipiirin hyvinvointia + vaihtoehtoiset opintopolut lisäävät eri ryhmien mahdollisuuksia ammattitutkintoon ja työllistymiseen - tuloksiin johtamaton aktivointi lisää turhautumista ja epäsosiaalista käytöstä - teknologisen kehityksen nopeus ja tarve jatkuvaan oppimiseen voi aiheuttaa ahdistuneisuutta ja syrjäytymisen vaaraa	+ osaamisen kehittämisellä on mahdollista kasvattaa tietoisuutta ympäristöstä ja ihmisen vaikutuksesta ilmastomuutokseen ja luontokatoon + Satakunnassa on vahva elintarvikeklusteri, jonka tuella ja yhteisillä kumppanuussopimuksilla alkutuottajien kanssa on mahdollista pyrkiä kohti maataloussektorin ilmastotavoitteita.
TL1.3. Yrittäjyyden ja työllisyyden Satakunta		
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset
+ maakunnan elinvoima vahvistuu + lisääntyvä yritystoiminta ja liiketoimintaympäristöjen kehittäminen kasvattaa alueen verotuloa tai kompensoi teollisten työpaikkojen menetyksestä johtuvaa verotulojen vähenemää + yritysten toimintaympäristön kehittäminen ja verkostoituminen edistävät mm. teollisuuden ja elintarviketuotannon kilpailukykyä Satakunnassa - hallitsematon riskinotto ja epärealistiset kasvuodotukset saattavat johtaa aluetalouden heikkenemiseen	+ parantaa välillisesti taloudellisia edellytyksiä kehittää mm. hyvinvointipalveluita sekä ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä + yrittäjyyskasvatus parantaa nuorten osallisuutta ja itsetuntoa + joustava ja reagointikykyinen aikuis- ja täydennyskoulutus edistää eri-ikäisten työllistymismahdollisuuksia ja hyvinvointia + verkostojen muodostuminen tarjoaa sosiaalista vertaistukea - työpaikkojen mahdollinen keskittyminen kaupunki- ja kuntakeskuksiin lisää muuttoa syrjäisiltä maaseutualueilta keskuksiin aiheuttaen mm. palvelutason heikkenemistä maaseutualueilla	+ yrittäjyyden ympäristötietoinen kehittäminen edistää vähähiilisyyttä ja luontokadon huomioonottamista + kulttuuriin ja luontoon tukeutuva yritystoiminta voi vahvistaa kulttuuria ja edistää luonnonarvojen säilymistä + työllisyyden kasvu voi vaikuttaa välillisesti myönteisesti mm. kulttuuri-teollisuuden kasvuun ja kulttuurin arvostukseen elämysten lähteenä sekä elinympäristön viihtyvyyden kehittämiseen + aktivointiprojektit voivat sisältää luonnon ja kulttuuriympäristön konkreettisia hoitotoimenpiteitä - ihmisten elinolot, elinympäristön laatu ja luonnonarvot voivat heikentyä, jos yritystoiminnan yhteensovittamisessa muun ympäristön kanssa ei oteta huomioon yritystoiminnan ympäristövaikutuksia. - tekniikan pettäminen, onnettomuudet ja osaamattomuus voivat aiheuttaa kielteisiä ympäristövaikutuksia.
TOIMINTALINJA 2: HYVINVOIVAN VÄESTÖN JA YMPÄRISTÖN SATAKUNTA		
TL2.1. Hyvinvoivat satakuntalaiset		
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset
+ väestön hyvinvointiin panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä + hyvinvointipalveluiden kehittäminen edistää kustannustehokkuutta	+ edistää väestön sosiaalista hyvinvointia + vahvat verkostot ja kumppanuudet edistävät yritystoimintojen kehittymistä ja väestön hyvinvointia + toimiva asukasvaikuttamisen kanava lisää asukasvihtyvyyttä ja vahvistaa identiteettiä ja luottamusta	+ hyvinvointipalvelujen kehittäminen edistää kustannustehokkuutta ja vähentää välillisesti mm. luonnonvarojen käyttöä + tietopohja ja ymmärrys luontoon, vesistöihin, kulttuuriympäristöihin sekä kulttuurituotantoon liittyvistä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista lisääntyy ja edesauttaa ko. arvojen vaalimista

TL2.2. Sujuvan arjen Satakunta		
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset
+ rannikkomaakunnan logistisen aseman kehittämishankkeet (tiet, rautatiet, väylät) parantavat sijaintiin liittyvien vahvuuksien hyödyntämistä vaikuttaen mm. alueellisen kilpailukykyyn paranemiseen + tietoliikenneyhteyksien parantaminen vähentää liikkumisen kustannuksia + väestön turvallisuuteen panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä + tulvasuojeluhankkeiden toteuttaminen vähentää taloudellisten vahinkojen riskiä	+ hyvät yhteydet parantavat maakunnan imagoa + hyvät yhteydet parantavat ihmisten mahdollisuuksia pitää yllä sosiaalisia suhteitaan ja hakea palveluita + tieto- ja henkilöliikenneyhteydet parantavat monimuotoisen ja monipaikkaisen työnteon mahdollisuuksia + turvallisuuden ja varautumisen toimenpiteet vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin - liikenneyhteyksien nopeutuminen saattaa vähentää turvallisuutta ja lisätä kiireen tunnetta - uudet teknologiaa tai tietoliikennettä hyödyntävät palvelut saattavat syrjäyttää ihmisryhmiä palvelujen ulkopuolelle	+ tietoliikenneyhteyksien kehittyminen vähentää fyysisen liikkumisen tarvetta + turvallisuussuunnittelu ja ennakointi vähentää ympäristövahinkoja riskitilanteissa + ratayhteyksien kehittämisellä on myönteisiä ilmastovaikutuksia + maankäytön suunnittelun merkitys korostuu osana monikeskuksista, verkostomaista yhdyskuntarakennetta + kestävä liikkuminen ja vähäpäästöinen liikenne vaikuttavat positiivisesti ilmastomuutoksen kehitykseen - liikenneverkon kehittämisellä voi olla kielteisiä vaikutuksia luonnon- ja kulttuuriympäristön säilymiseen - tulvasuojeluhankkeiden toteuttaminen muuttaa maisemakuvaa
TL2.3. Vetovoimainen, monimuotoisen ja laadukkaan ympäristön Satakunta		
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset
+ kulttuuri- ja luonnonympäristön tunnistaminen ja arvostus lisäävät kuntien ja yritysten kilpailukykyä + luonto- ja hyvinvointimatkailun ja palvelujen kehittämisellä on aluetaloudsvaikutuksia + vetovoiman lisääntyminen vahvistaa väestö- ja yrityspohjaa, jolla on vaikutusta aluetalouteen + matkailijat ja tapahtumavieraat jättävät maakuntaan rahaa + puhdas ja monimuotoinen luonnonympäristö ja helposti saavutettava lähiluonto parantavat asukkaiden elinympäristöä ja tukevat elinkeinojen, mm. matkailun kehittämismahdollisuuksia - yritysten, asukkaiden ja matkailijoiden houkuttelu mm. markkinoinnilla vie resursseja ja tulokset ovat usein heikosti todennettavissa lyhyellä aikajänteellä - kulttuuriympäristöjen säilyttäminen edellyttää jatkuvaa ylläpitoa. Ylläpito aiheuttaa kustannuksia.	+ maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen sekä ympäristötietoisuuden lisääntyminen vahvistavat ihmisen ympäristösuhdetta ja identiteettiä vaikuttaen mm. elinoloihin ja viihtyvyyteen + hoidettu ympäristö ja esim. Lauhanvuori-Hämeenkanas UNESCO Global Geoparkin, maailmanperintökohteiden tai Selkämeren kansallispuiston tunnettuus vaikuttavat maakunnan imagoon ja kotiseudun arvostukseen + vetovoiman kasvu vahvistaa maakunnan ja sen asukkaiden itsetuntoa + matkailijat lisäävät palvelujen kannattavuutta ja parantavat vakituisen väestön palvelutarjontaa - matkailun kasvu voi aiheuttaa haittaa alueen asukkaille ja mökkiläisille	+ luonto- ja kulttuuriympäristöhankkeet edesauttavat luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä ja luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä vaikuttavat Satakunnan vetovoimaan viihtyisänä asuin- ja matkailualueena + monimuotoinen luonto edistää lajien mahdollisuutta sopeutua ilmastomuutoksen tuomiin muutoksiin + uusi maakuntaan sijoittuva yritys saattaa pelastaa arvokkaan kulttuurihistoriallisen kohteen - väestön ja matkailijoiden liikkuminen lisää henkilöliikennettä - suuret tapahtumat kuormittavat ympäristöä ja infraa - yritysten houkuttelu ja yritystonttien harkitsematon sijoittelu voi aiheuttaa luonto- ja kulttuuriympäristöhaittaa - virkistyskäyttöön sopivien luontoalueiden vähäisyys tai kulkua ohjaavien rakenteiden puute voi johtaa herkkien alueiden kulumiseen ja elinympäristöjen tuhoutumiseen

Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 ympäristövaikutusten seuranta

Maakuntaohjelmassa kuvataan maakunnan lähivuosien kehitystarpeita maakuntasuunnitelman käytännön toteuttamiseksi. Maakuntaohjelma ja maakuntakaava toteuttavat maakuntasuunnitelmaa ja ovat toisiaan täydentäviä.

Satakunta-strategian ja maakuntaohjelman toteutumisesta laaditaan vuosittain seurantaraportti Satakuntaliiton maakuntavaltuustolle. Satakunnan maakuntaohjelman ympäristövaikutusten seuranta sisällytetään osaksi edellä mainittua seurantaraporttia. Tavoitteena on nostaa tiivistetysti esiin maakuntaohjelman ympäristöselostuksen ympäristön nykytilaan ja ominaispiirteisiin liittyviä seurantatietoja.

Satakuntastrategian ja maakuntaohjelman toteuttamiseen linkittyviä ajankohtaisia ympäristöuutisia, tietoa ympäristön tilasta sekä ympäristöön vaikuttavista tekijöistä ja vaikutusmahdollisuuksista kootaan yhteen Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ylläpitämälle Lounais-Suomen omalle ympäristöpalvelusivustolle - Ympäristö Nyt . Tietoa kyseisen sivuston olemassaolosta ja mahdollisuuksista pyritään pitämään esillä eri yhteyksissä.

Satakuntaliitto seuraa myös Satakunnan maakuntakaavan, Satakunnan vaihemaakuntakaavan 1 ja 2 toteutuneisuutta. Satakunnan maakuntakaavan toteutumisen seurantasovellus on tavoitteena julkaista vuodenvaihteessa 2021–2022.

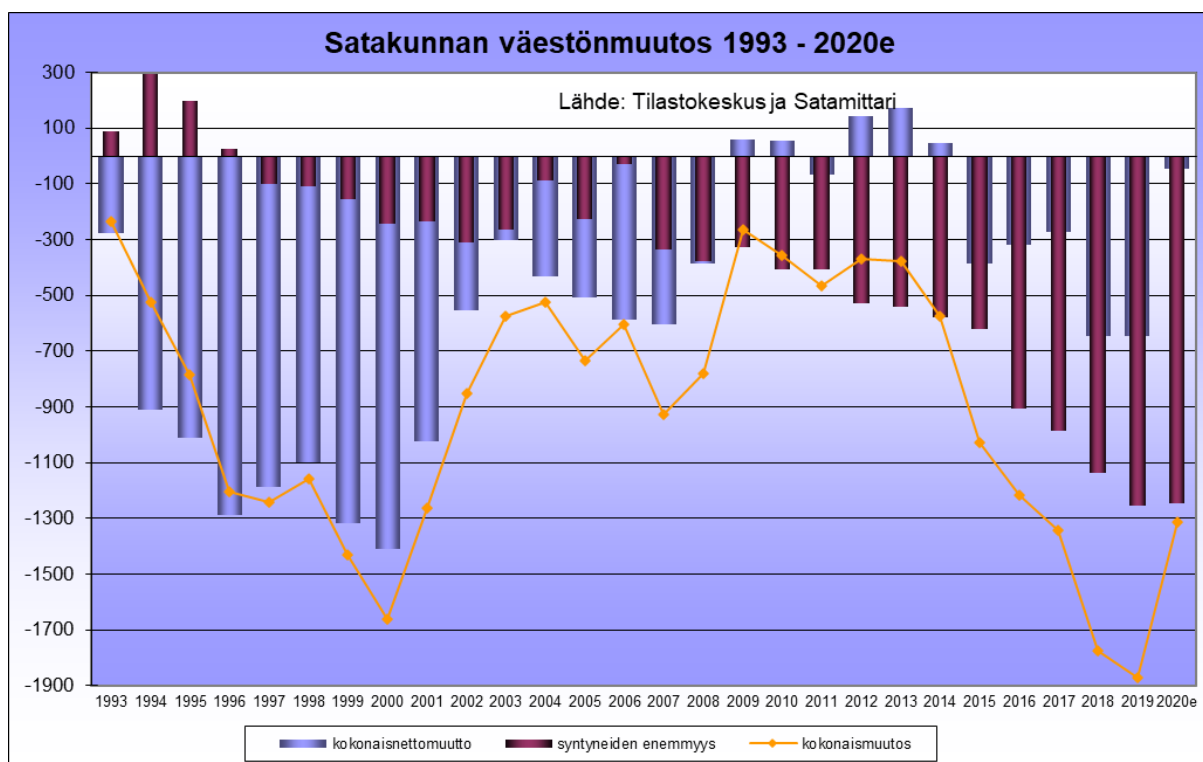
LIITE 2: Satakunnan tilannekuva

Aluekehittämisen päämääränä alueen elinvoiman ja kilpailukyvyn sekä sen asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Alueen kehittämisen strategiaan valintoihin tarvitaan vahvaa tietopohjaa, joka mahdollistaa perusteltujen ja vaikuttavien linjausten tekemisen. Tietopohja syntyy tilastoista, tutkimuksista, ennakkointitiedosta ja selvityksistä. Aluekehityksen tilannekuva vaatii tuekseen myös asiantuntijoiden, sidosryhmien ja verkostojen näkemystä ja tulkintaa alueen tilanteesta ja tulevaisuuden näkymästä.

Väestö

Satakunnassa asui vuoden 2020 lopussa 215 416 henkeä, laskua edellisvuodesta 1335 henkeä (-0,6 %). Porin seutukunnan väkiluku oli 130 623 (laskua edellisvuodesta 745 henkeä, -0,6 %), Rauman seutukunnan 66 621 (laskua edellisvuodesta 339 henkeä, -0,5 %) ja Pohjois-Satakunnan 18 172 (laskua edellisvuodesta 252 henkeä, -1,4 %). Satakunnan kunnista Eurajoen väkiluku nousi 50 henkeä (0,5 %). Suhteellisesti vähiten väki aleni Merikarvialla, Porissa ja Raumalla (n. -0,0 - -0,5 %).

Väkiluvun kehitys on Satakunnassa ollut pitkällä aikavälillä laskeva (kuva 1). Vuodesta 1993 väkiluku on tippunut 10,4 %. Väkiluvun alenevan kehityksen taustalla vaikuttaa negatiivisen nettosyntyvyyden ohella kuntien välisen muuttoliikkeen tappio. Kuntien välisen muuttoliikkeen tappio tosin kutistui merkittävästi koronan johdosta vuonna 2020. Kun kansainvälinen muuttoliikekin pysyi voitollisena, supistui kokonaismuuttotappio hyvin vähäiseksi. Väkiluvun lasku jäi siten pienemmäksi kuin muutamana aikaisempana vuotena. Kaupunki-maaseutuluokituksella tarkasteltuna Satakunnassa kaikkien aluetyyppien väestö on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana lukuun ottamatta ulompien kaupunkialueiden kasvua.

Kuva 1. Satakunnan väestönmuutoksen osa-alueet 1993–2020.

Satakunnan etuina on heikkenevästä väestökehityksestä huolimatta yhä väestötiheys, joka periaatteessa tutkimusten mukaan lisää työn tuottavuutta ja siten talouskasvua mm. tiheämpien verkostojen kautta. Satakunnan väestötiheys on 27,5 as./km² (koko Suomi 18,2, v. 2020).

Maahanmuutto on parantanut kokonaismuuton tasetta ja nettosiirtolaisuudessa on kirjattu keskimäärin maltillista nousua, joskin vuosittaiset vaihtelut ovat olleet suuria. Esimerkiksi vuonna 2006 nettomaahanmuutto oli 197 henkilöä (maahanmuuttajia yhteensä 443), kun vuonna 2016 saldo kohosi jo 762:een (maahanmuuttajia 1107), mikä on korkein lukema ainakin vuoden 1990 jälkeen. Vuoden 2020 nettomaahanmuutto oli 664 henkilöä, mikä oli hieman edellisvuotta (493) enemmän. Maahanmuuttajista osa on suomalaisia paluumuuttajia ja heistä osa on Ruotsista palaavaa eläkeikäistä väestöä. Satakunnassa vieraskielisten osuus on selvästi maan keskiarvoa alempi (3,7 % ja koko maa 7,5 %, v. 2019). Satakunnassa työskentelee runsaasti ulkomaalaisia työntekijöitä, jotka eivät ole kirjoilla Suomessa.

Väestökehityksen ongelma piilee osin suhteellisen heikossa syntyvytydessä ja tulomuutossa, sillä mm. alueella syntyneiden osuus väestöstä on maakuntien joukossa seitsemänneksi korkein, mikä viittaa suhteellisen heikkoon tulomuuttoon. Seutukuntien väliset erot väestön kehityksessä ovat yhä suuret. Pohjois-Satakunnassa väestökehitys on ollut Porin ja Rauman seutukuntia selvästi heikompaa. Pohjois-Satakunta on menettänyt väestöstään 24 % vuosina 1993–2020. Porin seutukunnan lasku on ollut suhteessa vähäisintä, -8,4 %. Rauman seutukunnassa pudotus on ollut 9,9 %. Kunnista Porin, Eurajoen ja Rauman väestökehitys on ollut pitkällä aikavälillä maakunnan suotuisinta, joskin niissäkin väkiluku on ollut loivassa laskussa.

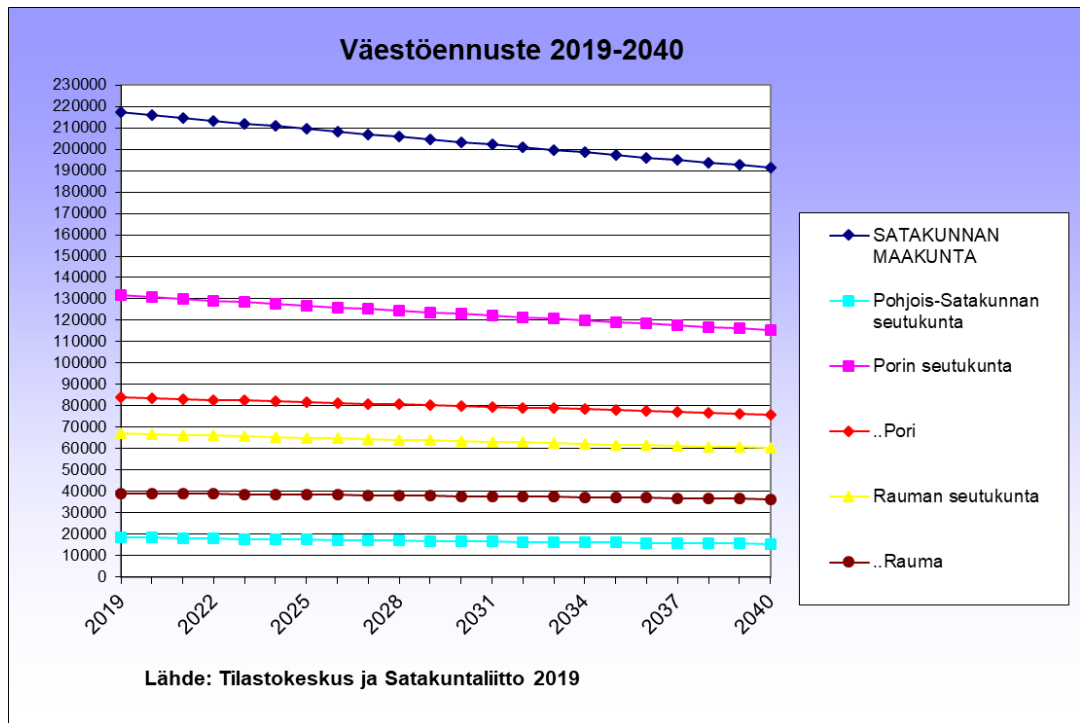
Satakunnassa yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on 4,9 prosenttiyksikköä valtakunnan keskitasoa korkeampi (27,2 % ja koko maa 22,3 %). Tulevaisuutta leimaa Tilastokeskuksen viimeisimmän väestöennusteen perusteella työikäisen väestön osuuden pieneneminen ja yli 65-vuotiaiden osuuden kasvu, joka tosin tasaantuu 2030-luvun alussa. Satakunnassa on jo nyt maan viidenneksi korkein yli 65-vuotiaiden osuus. Vastaavasti työikäisten ja erityisesti alle 15-vuotiaiden osuudet ovat matalampia kuin valtakunnallisesti. Yli 65-vuotiaiden osuus on suurin Pohjois-Satakunnassa, 29,3 %. Porin seutukunnassa osuus on 27,1 % ja Rauman seutukunnassa matalin, 26,7 %.

Satakunnan väestö on keskittynyt Kokemäenjokilaaksoon ja Rauman seudulle sekä muutamien paikalliskeskusten ympärille. Väestötiheys on Porin ja Rauman seutukunnissa selvästi maan keskiarvoa korkeampi, Pohjois-Satakunnassa taas matalampi. Satakunnan asumisväljyys on selvästi maan keskiarvoa korkeampi. Satakunnan asuntojen pinta-ala henkeä kohden on Manner-Suomen korkein (v. 2019 Satakunta 46,0 m² henkeä kohden, maan keskiarvo 41,0 m²).

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väkiluku tulee vähenemään Satakunnassa 6,4 % vuoteen 2030 mennessä ja noin 11,9 % vuoteen 2040 mennessä vuoden 2019 tasosta. Saman ennusteen mukaan koko maan väkiluku tulee nousemaan ennustusjakson aikana vastaavasti 0,8 % ja 0 %, joten koko maassakin keskimäärin väkiluvun nousu pysähtyy vuoteen 2040 mennessä (kuva 2).

Pohjois-Satakunnassa lasku on syvin ennusteen mukaan v. 2040, 16,6 % vuoden 2019 tasosta. Rauman seutukunnassa lasku vastaava lasku on 10 % ja Porin seutukunnassa 12,2 %.

Kuva 2:
Satakunnan ja
seutukuntien
väestöennuste
2019-2040.

Satakunnassa asuu vuoden 2019 Tilastokeskuksen laatiman väestöennusteen pohjana olevan trendilaskelman mukaan noin kolmannes vähemmän peruskouluikäisiä (7–15-vuotiaita) vuonna 2030 vuoteen 2019 verrattuna. Lasku kuitenkin tasoittuu 2030-luvun aikana merkittävästi. 16–18-vuotiaiden osuus pysyy melko tasaisena 2030-luvun alkuun asti, jonka jälkeen määrä putoaa jonkin verran vuoteen 2040 mennessä.

Äkilliset kriisit, kuten koronaepidemia ja muut vastaavat muutokset asettavat väestöennusteen luotettavuuden kyseenalaiseksi, sillä kyseessä on trendilaskelma, joka perustuu aikaisempien vuosien muutosvauhtiin, jonka oletetaan laskelmassa jatkuvan sellaisenaan pitkälle tulevaisuuteen. Vuoden 2020 kehitys erosi jo selvästi ennusteesta.

Väestöllinen huoltosuhde kuvaa lasten ja vanhuseläkeläisten määrän suhdetta työikäiseen väestöön. Väestöllinen huoltosuhde on 71,5, kun koko Suomessa se on 61,4 (v. 2019), mikä johtuu pääosin vanhusväestön suhteellisen suuresta osuudesta. Pohjois-Satakunnassa huoltosuhde on heikoin, 76,3. Rauman seutukunnassa se on 71,4 ja Porin seutukunnassa 70,9.

Huoltosuhde heikkenee yhä väestöennusteen mukaan, mutta tasaantunee väestön vähenemisen tasaantumisen myötä vuoteen 2040 mennessä. Satakunnan väestöllinen huoltosuhde on v. 2040 väestöennusteen mukaan lähellä maakuntien keskitasoa, 78,5. Pohjois-Satakunnassa huoltosuhteen ennustetaan olevan v. 2040 92,9, Rauman seutukunnassa 78,7 ja Porin seutukunnassa 76,6.

Väestön laskeva määrä sekä heikkenevä huoltosuhde tarkoittavat sitä, että talouskasvun tulee jatkossa perustua entistä vahvemmin ja käytännössä täysin tuottavuuden kasvulle, eli uusia innovaatioita ja esim. digitalisaatiota tulee hyödyntää vahvasti. Samalla syrjäytymiseen on entistä vähemmän varaa ja väestön osallistumisasteen tulee olla hyvin korkea. Myös palvelurakenne pitää sopeuttaa kehitykseen, jolloin kuntataloudessa on mahdollista saada säästöjä (Perlacon 2019).

Satakunnassa oli vuoden 2019 lopussa 20 471 kesämökkiä. Kunnittain tarkasteltuna kesämökkejä on eniten merenrantakunnissa. Rannikon ohella kesämökkejä on runsaasti maakunnan järvien rannoilla. Kesämökkien

asukkailla voi kesäaikaan olla paikallisesti suuri merkitys alueen väkimäärään. Kausiasuminen ei kuitenkaan näy väestötilastoissa eikä verotustiedoissa, mutta sillä on yhteiskunnallista vaikutusta esim. aluetalouteen, joka tulee huomioida. Myös koronan myötä voimistunut etätyö ja sen jääminen ainakin osin pysyväksi ilmiöksi vaikuttaa kausiasumiseen.

Koulutus ja osaaminen

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä on Satakunnassa merkittävästi maan keskiarvoa alempi (koko maa 10,0 %, Satakunta 5,7 %, 2019). Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus Satakunnassa on puolestaan koko maan vastaavaa osuutta korkeampi. Koulutustaso on noussut hieman maan keskiarvoa nopeammin, kun tarkastellaan tutkinnon suorittaneiden osuuden kasvua 2007–2019. Tämä pätee kaikkiin maakunnan seutukuntiin. Nopeinta nousu on ollut Pohjois-Satakunnassa, jossa lähtötasokin on ollut matalin.

Korkeakoulututkinnoissa nousutahti on kuitenkin jäänyt alle valtakunnallisen tason, paitsi ylemmässä korkeakouluasteessa viime vuosikymmenellä ja koko vuosituhannekin. Alle 35-vuotiaissa on alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus vähän alempi kuin koko maassa keskimäärin (12,1 % vs. koko maan 14,3 %). Sen sijaan ylemmissä korkeakoulututkinnoissa osuus on nuorissakin ikäluokissa selvästi maan keskiarvoa alempi, alle puolet siitä (3,2 % vs. koko maa 6,7 %). Ylemissä osuus on laskenut viime vuosikymmenellä Satakunnassa. Korkein koulutustaso on Porissa ja Raumalla ja niissä on selvästi maakunnan seutukeskuksia korkeampi osuus korkeasti koulutettuja alle 35-vuotiaita. Koko väestössä seutukunnittain tarkasteltuna suurin osuus ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita on Rauman seutukunnassa, jossa osuus on hieman Porin seutukuntaa korkeampi. Sen sijaan alemmissä korkeakoulututkinnoissa Porin seutukunta on niukasti Rauman seutukuntaa edellä. Pohjois-Satakunta on selvästi jäljessä molemmissa osaluueissa, mutta osuuden kasvu on silti ollut lähellä Satakunnan keskiarvoa viime vuosikymmenellä.

Pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien 15–29-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus kaikista työttömistä on Satakunnassa samaa luokkaa kuin koko maassa keskimäärin, samoin arviot koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrästä.

Osaaminen on tuottavuuden ja siten talouskasvun ydinasia. Olennaista on tuottavuuden parantaminen esim. digitalisaation avulla, mikä voi johtaa uudelleen koulutustarpeisiin. Samalla on mahdollista kasvattaa tuotantoa vähäisemmällä työvoiman määrällä, mikä on ensiarvoisen tärkeää laskevan väestökehityksen alueilla.

Aluetalous

Satakunnan talouden peruspilarit näyttävät kärsineen vaihtelevasti koronakriisistä vuoden 2020 loppuun mennessä. Pahimmat uhkakuvat eivät kuitenkaan näyttäisi toteutuneen. Talous on supistunut hieman vähemmän kuin maassa keskimäärin. Syynä on lähinnä palvelualojen parempi veto. Myös elintärkeä vientiteollisuus on selvinnyt osin lievemmin vaurioin kuin valtakunnallisesti, sillä teknologiateollisuuden vienti kasvoi Satakunnassa edelleen kohisten ja koko ajan voimistuen loppuvuoden 2020 ajan värimetallien ja meriteollisuuden vetäminä. Sen sijaan metsäteollisuuden tila on edelleen heikko paperin kysynnän laskun myötä. Metsäteollisuustuotteiden (pl. paperi) tuotannon ja viennin odotetaan kuitenkin lähtevän kasvuun. Sellu, sahatavara ja kartonki käyvät paperia paremmin kaupaksi ja niiden vientiarvoa kasvattaa hintojen voimakas nousu. Rauman sahan käynnistymisen myötä sahatavaran tuotantomäärä kasvaa. Sahatavaran

keskihinnan ennustetaan nousevan vahvan kysynnän myötä. Hakkuiden määrä tulee jäämään alle puukaupan kasvun. Puumarkkinoilla valmistaudutaan teollisuuden tuotantokapasiteetin lisäykseen.

Satakunnan valopilkkuja olivat vuoden 2020 heinä-joulukuussa edelleen metallien jalostus sekä meriteollisuus, joiden liikevaihto kohosi, meriteollisuudessa tuntuvastikin. Myös kaupan ja luovien alojen liikevaihto ponnisti plussalle. Muissa palveluissa kirjattiin laskua, majoitus- ja ravitsemistoiminnassa roimastikin. Sen sijaan kestopienestystien, automaatio- ja robotiikkaklusterin, liikevaihto laski jyrkästi, joskin mahdollisena syynä on tilausten laskutusaikataulut. Tähän viittaa myös henkilöstömäärän hyvin lievä lasku. Myös muun teknologiateollisuuden tila on hyvin alavireinen. Maakunnan kemianteollisuuden suhdanteet piirtyvät yhä hyvin synkkinä Venatorin hiipumisen myötä. Sen sijaan elintarviketeollisuus pärjasi suhteellisen hyvin loppuvuonna, sillä liikevaihto ei laskenut kovin paljoa. Kaikkiaan teollisuuden alakohtainen vaihtelu on ollut huomattavaa ja Satakunnan kehitys poikkeaa monilta osin muusta maasta. Rakentamisen liikevaihto tippui hieman loppuvuonna.

Tilastokeskuksen tuoreimpien suhdannetietojen mukaan Satakunnan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto laski vuoden 2020 heinä-joulukuussa 3,4 % vuoden 2019 vastaavaan aikaan verrattuna. Koko maassa laskua kirjattiin vastaavasti 3,9 %. Ero selittyy palvelualojen sekä metallien jalostuksen ja todennäköisesti myös meriteollisuuden paremmalla vedolla. Näiden kahden metallialan voimistuva kasvu vaikutti koko aluetalouden liikevaihdon laskun loivenemiseen vuodenvaihdetta kohden. Kuitenkin koneiden ja laitteiden sekä metalli- ja sähkötuotteiden valmistuksessa loppuvuosi jäi hyvin heikoksi. Rakentaminen hiipui maakunnassa samaa tahtia muun maan kanssa.

Satakunnan bruttokansantuote (BKT) oli vuonna 2018 noin 8,2 miljardia euroa. Vuoden 2019 ennakkotietojen mukaan Satakunnassa reaalin arvonlisäys laski 1,2 %, mutta se kasvoi nimellisesti 1,1 % (ero johtunee suurelta osin metallien hintojen noususta). Toimialoittain tarkasteltuna reaalin arvonlisäys kohosi vuoden 2019 aikana edellisvuoteen verrattuna alkutuotannossa (4,0 %), mutta aleni jalostuksessa (-2,9 %) ja palveluissa (-0,5 %). Koko maassa vastaavat luvut ovat alkutuotannossa 1,2 %, jalostuksessa 1,6 % ja palveluissa 1,2 %. Vuonna 2020 Suomen BKT laski 2,9 %, mikä oli selvästi vähemmän kuin ennakoitiin vielä vuoden 2020 kevään ja kesän aikana koronakriisin puhjettua. Länsi-Suomeen ennakoitiin vuoden 2020 keuhällä koko EU:n suurimpiin kuuluvaa laskua BKT:hen, mutta ainakin Satakunnassa tilanne ei todennäköisesti ole näin vakava, sillä vuoden 2020 lokakuun asti ulottuvat suhdannetiedot osoittavat, että etenkin maakunnan teollisuus on laskusta huolimatta pärjännyt vähintään maan keskitason mukaisesti, keuhällä 2020 paremminkin. Kaikkien yritysten yhteenlaskettu liikevaihdon lasku jäikin vuoden 2020 toisella neljänneksellä selvästi maan keskiarvoa lievemmäksi, mutta kolmannella neljänneksellä teollisuuden laskun voimistuttua pudotus ylsi maan keskitasolle.

Vuoden 2018 aikana Satakunnan BKT kasvoi 1,6 % (käyvin hinnoin ilman inflaatiokorjausta), mutta laski reaalisesti (edellisen vuoden 2017 hinnoin) 1,4 % vuoteen 2017 verrattaessa. Koko maassa BKT kasvoi vastaavasti 3,2 % käyvin hinnoin ja 1,3 % reaalisesti. Satakunnassa kehityksen taustalla vaikuttaa etenkin jalostuksen ja kaupan nimellisen arvonlisäyksen nousu. Palveluissa arvonlisäys laski. Toimialoittainen vaihtelu oli merkittävää, sillä elintarvike-, mekaanisen metsä- ja etenkin kemianteollisuuden arvonlisäys supistui. Teknologiateollisuuden, rakentamisen ja kaupan arvonlisäys sen sijaan kasvoi.

Seutukunnittain talous kasvoi v. 2018 nopeimmin Rauman seutukunnassa, 2,4 % reaalisesti jalostuksen nousun ansiosta. Porin seutukunnassa laskua kirjattiin 2,8 %, sillä kemian- ja metsäteollisuuden kehitys heikkeni selvästi. Venatorin tehtaan tulipalon jäljet näkyvät tässä yhteydessä BKT:n laskuna, sillä siinä menetettiin runsaasti arvonlisäystä sekä tuottavia työpaikkoja. Pohjois-Satakunnassa BKT supistui 6,8 %. Arvonlisäys laski monilla päätoimialoilla.

Satakunnan BKT per capita on 10. korkein maakunnista (v. 2018). Lisäksi reaalinen (tässä tapauksessa vuoden 2010 hintatasolla mitattu) BKT per capita laski hieman vuoden 2018 aikana. Suhteellisen heikko sijoitus johtuu osaltaan – raskaasta vientiteollisuudesta huolimatta – metallien jalostuksen suuresta osuudesta (jossa arvonlisäys on suhteessa pieni tuotokseen nähden johtuen ulkomaisesta raaka-aineesta) sekä meriteollisuuden tuolloisesta laskusuhdanteesta ja kemianteollisuuden voimakkaasta supistumisesta (Venatorin tulipalo). Lisäksi asuntojen hintataso on matala ja valtion sekä korkean teknologian palveluiden työpaikkojen määrä alueella suhteellisen alhainen. Sijaluku pysyi ennallaan edellisvuoteen verrattuna. Kuitenkin Satakunnan jalostuksen (teollisuus, energia, rakentaminen) arvonlisäys capita vuonna 2019 (ennakkotieto) on Satakunnassa toiseksi korkein 19 maakunnasta (eli tavallaan BKT per capita jalostuksen, eli teollisuuden, energiantuotannon ja rakentamisen osalta). Tämä kuvaa Satakunnan vahvaa kykyä tuottaa korkean jalostusarvon tuotteita, joita menee runsaasti myös vientiin. Siten Satakunta on kokoaan suurempi hyvinvoinnin tuottaja Suomessa.

Rauman seutukunnan sijaluku BKT:ssä kohosi pari pykälää vuoden 2018 aikana sijalle 7 maamme 70 seutukunnan joukossa, sillä metsä- ja teknologiateollisuuden arvonlisäys nousi samoin kuin rakentamisen ja kaupan. Myös reaalinen BKT per capita kohosi. Porin seutukunnassa sijaluku laski vähän sijalle 34, mutta arvonlisäys kasvoi teknologiateollisuudessa, rakentamisessa ja kaupassa. Kemian- ja metsäteollisuuden kehitys heikkeni selvästi. Tässä näkyy Venatorin heikko tilanne ja se osaltaan vaikutti hienoiseen reaalisen BKT per capitin laskuun. Pohjois-Satakunnan sijoitus heikkeni kymmenen pykälää sijalle 29, sillä arvonlisäys laski yleisesti ja monilla päätoimialoilla. Myös reaalinen BKT per capita laski selvästi.

Satakunnan teollisuuden rakenne on varsin monipuolinen, mikä antaa suojaa suhdanne-, yritys- ja toimialakohtaisille vaihteluille. Toisaalta symmetrisessä shokissa, kuten koronan aiheuttamassa kriisissä, monipuolisuuden luoma resilienssivaikutus saattaa olla tavallista heikompi. Satakunnan teollisuuden työpaikkojen toimialarakenne on maamme 19 maakunnasta viidenneksi monipuolisin (v. 2018). Satakunnassa on ollut tällä vuosikymmenellä (2010–2019) useita nopeaan kasvuun kyenneitä teollisuudenhaaroja, vaikka teollisuuden keskimääräinen kehitys on ollut hyvin vaihtelevaa ja vuosiin 2015–2016 osui poikkeuksellisen vahva laskusuhdanne mm. meriteollisuuden vaikeuksien vuoksi. Teollisuuden kärjet ovat teknologiateollisuus (siinä metallien jalostus sekä koneiden ja laitteiden valmistus), meri-, metsä-, kemian- ja elintarviketeollisuus sekä automaatio ja robotiikka.

Seutukunnittain tarkasteltuna Porin seutukunta on sijalla 10, Pohjois-Satakunta sijalla 20 ja Rauman seutukunta sijalla 23 Suomen 70 seutukunnan joukossa teollisen rakenteen monipuolisuudessa, joten maakunnan kaikki seutukunnat ovat varsin monipuolisia, vaikka teollisuuden kärjet vaihtelevat. Metallien jalostus, kone- ja laitevalmistus, automaatio ja robotiikka sekä kemianteollisuus ovat Porin seutukunnan selvä vahvuus, meri-, metsä-, konepaja- ja elintarviketeollisuus taasen Rauman seudun. Pohjois-Satakunnassa vallitsee metalli-, sähkö-, muovi-, rakennusaine- ja puutuotteiden sekä elintarvikkeiden valmistus.

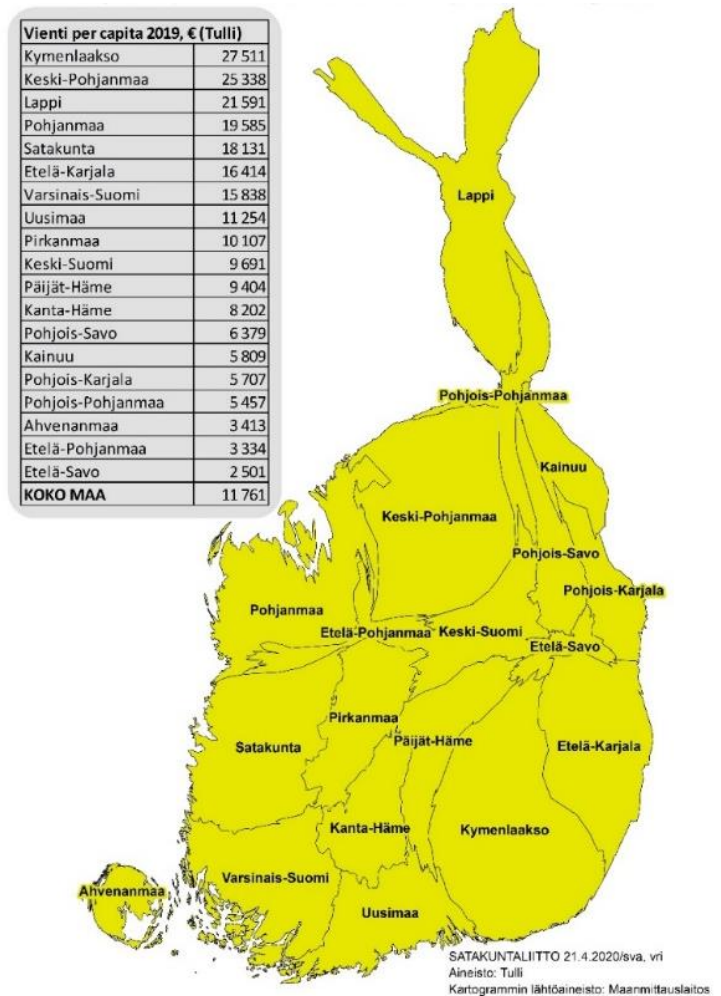
Satakunnassa on kirjattu yli 10 %:n liikevaihdon kasvua vuosina 2010–2020 SOTE-aloilla (103 %, tosin vuoteen 2019 asti), automaatio- ja robotiikkaklusteri Robocoastissa (64 %), liike-elämän palveluissa (33 %) elintarviketeollisuudessa (31 %), elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksessa (30 %, osin Robocoastin ansiosta), metallien jalostuksessa (18 %), kaupan aloilla (18 %) sekä rakentamisessa (18 %). Samaan aikaan kaikkien toimialojen liikevaihto on kohonnut 3,5 %. Teollisuuden liikevaihto on pudonnut 5 %.

Digitalisaation eräs suurimmista hyödyistä on työn tuottavuuden kasvattaminen. Se on talouskasvun keskeisin moottori. Työn tuottavuus on ajoittain jopa laskenut Satakunnassa, ainakin vuoden 2016 aikana, joten uusia keinoja tarvitaan etenkin, kun väestöennusteen mukaan maakunnan työvoima vähenee

jatkossakin. Vuosina 2017–18 työn tuottavuus kuitenkin koheni jälleen reaalisesti nousukauden myötä. Teollisuuden tuottavuus (arvonlisäys työtuntia kohden) on edelleen selvästi palvelualoja ja etenkin alkutuotantoa korkeampi. Tämän vuoksi teollisuuden rooli on merkittävä ja sen uudistamiseen tulee kiinnittää huomiota, jotta tuottavuuden kasvua saadaan aikaiseksi. Teknisen alan osaamisen ja koulutuksen merkitys korostuu tässäkin yhteydessä.

Vuoden 2020 lopussa maakunnassa oli toiminnassa 16 050 yritystä (Tilastokeskus, Alueellinen yritystoimintatilasto). Vuoden 2020 aikana Satakunnassa aloitti toimintansa 1220 uutta yritystä ml. alkutuotanto. Yrityskantaan on kertynyt kasvua vuoden 2020 aikana vuoteen 2019 verrattuna 2,7 % koronasta huolimatta. Suomessa keskimäärin yrityskanta nousi vastaavasti 3,8 %. Satakunnassa toimi vuonna 2019 kaikkiaan 16 375 yritystoimipaikkaa.

Satakunnan aluetaloudessa painottuu viennin korkea osuus (kuva 3). Teollisuuden viennin arvonsuhde kokonaistuotantoon on Suomessa 27 % ja Satakunnassa 54 % (v. 2018). Satakunnan viennin arvo oli maakunnista neljänneksi korkein v. 2020 (Tulli). Satakunnan asema viennissä kohosi vuoden 2019 viidenneistä sijasta. Samalla osuus Suomen viennistä nousi 6,9 %:iin edellisvuoden 6,0 %:sta (väestöosuus 3,9 %). Satakunnan satamien osuus Suomen viennistä tonneissa on 11,2 % ja tuonnista 6,6 % (yht. 9,0 %), kun väestöosuus on 3,9 % (v. 2019). Esim. viennissä osuus on lähes kolminkertainen väestöosuuteen nähden.

Kuva 3. Vienti per capita maakunnittain 2019 (Tulli) kartogrammi.

Maakunnan viennin osuus koko Suomesta on ollut myös suhdannekuopissa väestöosuutta selvästi korkeampi. Siten maallemme elintärkeässä ulkomaankaupassa Satakunnan asema on huomattavasti asukaslukuaan merkittävämpi ja alue on Suomen vahvimpia myös viennin suhteessa väkilukuun. Siten Satakunnan elinkeinoelämä rahoittaa oman maakunnan ohella koko Suomen hyvinvointia vahvan teollisen perustan ja sen kautta syntyvän vientilyijäämän ansiosta.

Satakunnan teollisuuden viennin arvosta 58 % syntyy teknologiateollisuudessa (2,32 mrd. €), 31 % metsäteollisuudessa (1,22 mrd. €) ja 1 % elintarviketeollisuudessa (42 milj. €) v. 2020. Lopusta 10 %:sta (440 milj. €) valtaosa muodostuu kemianteollisuudesta. Yhteensä teollisuuden viennin arvo oli 4,0 mrd. € v. 2020. Henkeä kohti laskettuna sija oli viides 19 maakunnasta.

Investoinnit

Viime vuosina Satakunnassa on käynnistynyt lukuisia merkittäviä investointeja esim. meri-, metalli-, metsä- ja elintarviketeollisuudessa. Investoinnit kertovat osaltaan elinkeinoelämän uskosta tulevaisuuteen. Satakunnan meneillään olevat ja tulevat investoinnit ovat yhteenlaskettuna miljardiluokkaa. Satakunnassa investointien arvo on kohonnut selvästi tämän vuosituhannen aikana.

Vuosien 2010–2018 välillä investoinnit kasvoivat euromääräisesti Satakunnassa 29 % ja koko maassa 38 %. Kuitenkin jalostuksen investoinnit kohosivat Satakunnassa 37 % ja koko maassa keskimäärin vain 12 %. Seutukunnittain Pohjois-Satakunnassa kasvua kertyi 50 % jalostuksen investoinneissa ja Porin seutukunnassa vastaavasti 103 %. Rauman seutukunnassa laskua kirjattiin viisi prosenttia, taustalla vaikuttanee Olkiluodon ydinvoimalan työn edistyminen.

Innovaatiotoiminta sekä keskeiset osaamis- ja innovaatioklusterit

Satakunnan t&k-toimintaan käytetyt menot ovat kasvaneet hieman vuoden 2017 jälkeen. Vuonna 2019 Satakunnan t&k-toiminnan menot kasvoivat 5,2 % julkisen ja korkeakoulu- sekä yrityssektorin panosten selvän nousun myötä. Tehdyt tutkimustyövuodet kohosivat 6,4 % julkisella puolella, mutta yrityksissä kirjattiin lievää laskua (-1,5 %). Samoin toimintaan osallistunut henkilökunta kasvoi julkissektorilla, mutta aleni yrityksissä. Koko maassa t&k-menot olivat 6,7 miljardia € v. 2019, nousua edellisvuodesta 4,3 %. Kasvua kirjattiin kaikilla sektoreilla; yrityksissä 4,3 %, julkisella sektorilla 2,6 % ja korkeakouluissa viisi prosenttia edellisvuodesta.

Satakunnassa käytettiin t&k-toimintaan v. 2019 yhteensä 92,9 milj. €. Yritysten osuus tästä on ollut noin neljä viidesosaa pitkällä aikavälillä. Porin seutukunnan osuus menoista oli hieman yli puolet, 50,7 milj. €, ja Rauman seutukunnan vajaa puolet, 41,9 milj. €. Pohjois-Satakunnassa t&k-panokset ovat hyvin vähäiset, 0,3 milj. €.

Satakunnan osuus maamme t&k-toiminnasta on pieni asukaslukuun nähden. Väestöosuus on 3,9 % ja viennin 6–7 %, mutta osuus yritysten t&k-toiminnan menoista on vain 1,7 %. Julkisen sektorin osuus on ainoastaan 0,2 % ja korkeakoulusektorinkin vain 1 %. Koko maan t&k-toiminnan menoista Satakunnan osuus on 1,4 %. Satakunnan t&k-menot henkeä kohden ovat murto-osa maan keskiarvosta, 429 € vs. 1215 €. Seutukunnittain Porissa lukema on 386 €, Raumalla 626 € ja Pohjois-Satakunnassa vain 16 € henkeä kohti. Sijaluvut henkeä kohti lasketuissa t&k-menoissa ovat 14 (Rauman sk), 22 (Porin sk) ja 65 (Pohjois-Satakunta) maamme 70 seutukunnan joukossa.

Maakunnan t&k -toiminnan vahvistamiseksi on keskeistä tunnistaa vahvuuksiin perustuvat osaamis- ja innovaatioklusterit, jotka voivat yhtäältä vahvistaa maakunnan kasvua ja elinkeinoja sekä toisaalta synnyttää kansainvälisesti kiinnostavia uusia teknologioita ja liiketoimintaa. Satakunnan innovaatiotoiminnan osalta on laadittu aluetaloudellinen tilannekuva sekä tunnistettu älykkään erikoistumisen mukaiset vahvuudet ja kasvualat (luku 3). Satakunnan osaamis- ja innovaatioklusterit esitetään alla (tilastot vuosilta 2018–19, Tilastokeskus):

Teknologiametalli-, mineraali- ja akkuklusteri: Satakunnassa on kansanvälisesti merkittävä teknologiametallien tuotannon ja jatkojalostuksen ekosysteemi, joka kasvaa digitalisaation ja vihreään

kasvuun liittyvän sähköistymisen luoman metallien kysynnän kautta. Satakunta on myös merkittävä osa maamme mineraaliklusteria metallien jalostuksen vahvan aseman ansiosta. Metalliteollisuuden kilpailukykyisen tuotannon edellytyksenä on automaattinen, digitaalinen sekä älykäs tuotanto- ja logistiikkajärjestelmää. Kasvun vauhdittamiseksi tarvitaan syvempää yhteistyötä digitalisaation hyödyntämisessä, mutta myös sähköistymisen luoman kasvun mahdollisuuksien ymmärtämisessä. Esimerkiksi akkuratkaisut ja e-mobility-järjestelmät ovat potentiaalisia kasvun mahdollisuuksia Satakunnalle. Lisäksi akkuketjun tehtaat tarvitsevat automaatio- ja robotiikkaosaamista. Eurooppaan on suunnitteilla satojen miljardien edestä akkutehtaita, mikä luo mahdollisuuksia myös Satakunnan automaatioklusterille.

Mineraali ja -akkuklusteri painottuu vahvasti Porin seutukuntaan, sillä alueella toimiva metallien jalostus on Suomenkin mittakaavassa merkittävä toimiala. Satakunnassa mineraaliklusterin eli metallien jalostuksen, kaivostoiminnan sekä kaivos- yms. toiminnan konevalmistuksen osuus maakunnan kokonaistuotoksesta kerrannaisvaikutuksineen on noin viidesosa (n. 3,3 mrd. €), arvonlisäyksestä noin kuudesosa (n. 1 mrd. €) ja työllisyydestä noin kahdeksasosa (n. 12 500 htv). Teknologiametalli-, mineraali- ja akkuklusterin ytimen muodostavan metallien jalostuksen 19 yritystoimipaikan liikevaihto on yhteensä n. 1,9 mrd. € (osuus koko maasta 15,1 %) ja suora työllisyys n. 2 000 htv (osuus 15,5 % koko maasta). Koko maakunnan teknologiateollisuuden liikevaihto on 3,5 mrd. €. Työpaikkoja on n. 8400 (osuus 9,5 % maakunnan työpaikoista ja 5,7 % koko maasta). Työn tuottavuus on korkeahko, 61,4 €/työtunti (toimialat keskimäärin 42,7 €/työtunti). Yritystoimipaikkoja on maakunnassa yhteensä 520. Alan yrityksistä 47 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019. Viennin osuus Satakunnasta 47 % (2,03 mrd. €), koko Suomesta ei ole tietoa tarjolla. Näissä luvuissa on mukana siis koko teknologiateollisuus, siis muutkin kuin suoraan teknologiametalleihin liittyvät alat. Tilastot eivät sisällä mineraali- ja akkuteollisuuden osuutta. Teknologiateollisuus on vahva koko Satakunnassa. Metallien jalostus, kone- ja laitevalmistus sekä automaatio ja robotiikka ovat Porin seutukunnan selvä vahvuus, meri- ja konepajateollisuus taas Rauman seudun. Pohjois-Satakunnassa on vahvuutena metalli- ja sähkötuotteiden valmistus.

Automaatio- ja robotiikkaklusteri: Satakunnassa on vahva automaatioon ja robotiikkaan erikoistunut klusteri. Robocoast-verkostossa on mukana robotiikan, automatiikan, esineiden internetin ja tekoälyn parissa toimivia yrityksiä sekä myös tutkimus-, koulutus- ja kehitysorganisaatioita. Robotiikka- ja automatiikka-alalla korostuu teknologiaosaamisen ja erityisesti ohjelmisto-osaamisen merkitys. Yritystoiminta painottuu vahvasti Porin seutukuntaan. Koko klusterissa on mukana yli sata organisaatiota. Liikevaihto kohosi 350 miljoonaan euroon (52 alan ydinyritystä) tarjoten 1 260 työpaikkaa (osuus n. 1,5 % maakunnan työpaikoista). Yrityskannasta 46 % kasvatti liikevaihtoaan vuoden 2020 heinä-joulukuussa. Yli 15 % kasvaneiden osuus oli 35 %. Klusterin liikevaihdon kasvu on ollut viime vuosikymmenellä (2010–20) toimialojen kärkeä, 64 %. Henkilöstö on kasvanut vastaavasti 79 %. Osaavasta henkilöstöstä on ollut pulaa kovan kasvun vuoksi. Tuottavuus lienee toimialojen keskitasoa korkeampi.

Energiaklusteri: Satakunnassa on monipuolinen energiatuotannon keskittymä, jossa tuotetaan sähköä noin kolminkertaisesti maakunnan kulutukseen nähden ja 26 % koko Suomesta. Satakunta on maamme suurin sähköntuottaja. Monipuolinen energiatarjonta ja -osaaminen antavat maakunnan energiaintensiiviselle teollisuudelle vahvaa kilpailullista etua. Perusenergiantuotannon ohella Satakunnassa panostetaan myös monipuoliseen uusiutuvien energiamuotojen käyttöön. Liikevaihto on Satakunnassa korkea vahvan ydinvoimatuotannon vuoksi, 732 milj. € (toimialaluokitus (TOL) D sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto). Tämän vuoksi Rauman seutukunta on hyvin vahva alan tuotannossa. Työpaikkoja on 1496 (osuus 1,6 % maakunnan

työpaikoista ja 12,1 % koko Suomesta). Työn tuottavuus on toimialojen korkein ydinvoiman ansiosta, 114,9 €/työtunti (v. 2018, DE, toimialat keskimäärin 42,7 €/työtunti) Yritystoimipaikkoja on 100.

Elintarvikeklusteri: Satakunnan elintarviketuotannon vahvuus on sen monipuolisuus. Satakuntaan sijoittuu useita alan valtakunnallisia kärkiyrityksiä ja maakunnassa on myös pitkät perineet sopimustuotannosta, jolla turvataan elintarviketeollisuuden raaka-aineiden saanti ja samalla tuotannon taloudellinen, ekologinen ja eettinen kestävyys. Satakunnan ruoantuotanto on oleellinen osa myös kansallista huoltovarmuutta. Meneillään oleva pandemia COVID-19 on osoittanut kotimaisen ruoantuotannon välttämättömyyden. Satakuntalaisen vastuullisesti tuotetun, turvallisen ja terveellisen ruoan kysyntä on kansainvälisillä markkinoilla hyvä. Alan tuotanto painottuu Rauman seutukuntaan, mutta myös Pohjois-Satakunnassa ala on suhteellisen vahva. Liikevaihto on 732 milj. € (vain elintarviketeollisuus), työpaikkoja on 4 541 (sekä alkutuotanto että elintarviketeollisuus; osuus 5,5 % maakunnan työpaikoista ja 5,8 % koko maasta). Satakunnan väestöosuus on 3,9 %, joten elintarvikeklusteri on mm. vientiteollisuuden ohella selvästi väestöosuutta vahvempi. Työn tuottavuus vaihtelee selvästi jalostusasteen mukaan 13,7 eurosta/työtunti (alkutuotanto) elintarviketeollisuuden 35,5 euroon/työtunti (toimialat keskimäärin 42,7 €/työtunti). Yritystoimipaikkoja on alalla runsaasti, 940 toimipaikkaa. Yrityksistä 49 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019 elintarviketeollisuudessa. Elintarviketeollisuuden viennin osuus Satakunnasta on matala, 0,6 % (27,5 milj. €), koko Suomesta ei tietoa.

Bio - ja kiertotalous: Kiertotalous on kriittisten raaka-aineiden riittävyyden, kestävyys ja hyväksyttävyyden kannalta äärimmäisen tärkeää teknologiametalliklusterille. Satakunnassa on loistava valmis infra ja ekosysteemi uusille metallienkierrätysinvestoinneille. Kasvun edistämiseen kannattaa tarttua systemaattisilla soveltuvuus selvitys-, pilotointi- ja invest-in-toimilla. Biotalous (ei sis. kiertotaloutta) liikevaihto on korkea, 2,1 mrd. €, johtuen vahvasta metsäteollisuudesta. Myös elintarviketeollisuuden liikevaihto on merkittävä. Biotalous keskittyy vahvasti Rauman seutukuntaan, mutta myös muualla Satakunnassa ala on suhteellisen merkittävä. Työpaikkoja ala tarjoaa maakunnassa runsaasti, 7290 työpaikkaa (osuus 8,3 % maakunnan työpaikoista ja 5,6 % koko maasta). Työn tuottavuus vaihtelee selvästi aloittain: 29,6 €/työtunti (maa- ja metsätalous), 35,5 €/työtunti (elintarviketeollisuus), mutta korkein tuottavuus on metsäteollisuudessa, 96,5 €/työtunti. Metsäteollisuuden lukema on hyvin korkea, sillä Satakunnan toimialojen keskimääräinen tuottavuus on 42,7 €/työtunti. Yritystoimipaikkoja on alalla paljon, 3979. Tämä on noin neljännes koko Satakunnan yritystoimipaikoista. Yrityksistä 49 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019 elintarviketeollisuudessa. Metsäteollisuudessa vastaavasti 39 % kasvatti liikevaihtoaan. Elintarvike- ja metsäteollisuuden viennin osuus on Satakunnassa merkittävä 43,3 % (1,87 mrd. €).

Satakunnan metsäbiotalouden tuotos vuonna 2018 oli 1 628 miljoonaa euroa. Metsäbiotalous työllisti 3 041 henkilöä. Metsäbiotalouden suhteellinen osuus maakunnan kokonaistuotoksesta vuonna 2018 oli 9,9 % ja osuus arvonlisästä 7,2 %. Molemmat luvut olivat noin 1,5-kertaiset maakuntien keskiarvoon verrattuna. Metsäbiotalouden tuotoksen osuus maakunnan biotalouden tuotoksesta vuonna 2018 oli 43,7 %, joka on hieman suurempi kuin maakunnissa keskimäärin. (Tapio 2021).

Sininen talous: Sinisen talouden kasvulla tarkoitetaan veteen liittyvää TKI-toimintaa, meriteollisuutta, meriklusteria, vesiosaamisen kehittämistä, pohjavesiä, vesien suojelua, kalataloutta, virkistystä, hyvinvointipalveluja ja vesistömatkailua kaikissa vesistöissä. Merialuesuunnittelu tukee merialueen pitkäjänteistä kehittämistä ja edistää sinistä kasvua sekä ympäristön- ja luonnonsuojelua sovittamalla alueellisesti näiden tarpeita ja tavoitteita yhteen. Alan kokonaistilanteesta ei ole tilastoja tarjolla.

Meriteollisuuden liikevaihto on 540 milj. € tarjoten 2257 työpaikkaa (osuus n. 2,6 % maakunnan työpaikoista). Se painottuu selvästi Rauman seutukuntaan, mutta verkostot ulottuvat myös muualle. Työn tuottavuudesta ei ole tarkkaa tietoa, mutta se on todennäköisesti keskimääräistä korkeampi teollisesta luonteesta johtuen. Yritystoimipaikkoja on 43, mutta klusterin määritelmästä riippuen luku voi olla selvästi korkeampikin. Kasvuyrityksistä ei ole tarkkaa tietoa, mutta yrityskannasta 51 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019 meriteollisuudessa.

Elämystalous: Satakunnassa on tarjolla vastuullisesti tuotettuja vetovoimaisia matkailupalveluja sekä laadukkaita kulttuuripalveluja ja maakunnassa järjestetään tasokkaita, kansainvälisellä tasolla, tunnettuja tapahtumia, joiden merkitys alueen taloudelle on tärkeä. Satakunnassa hyödynnetään kulttuuriympäristöä asukkaiden viihtyvyyden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Matkailun kokonaiskysyntä vuonna 2019 Satakunnassa oli yhteensä 244 milj. € ja työpaikkoja oli 4 450.

Luovien alojen (kulttuuri, käsityö, viihde yms.) liikevaihto on Satakunnassa 656 milj. € ja työpaikkoja on 3 713 (osuus n. 2,6 % maakunnan työpaikoista). Toimipaikkoja on melko tasaisesti koko maakunnan alueella. Työn tuottavuudesta ei ole saatavilla tarkkaa tietoa, mutta se on todennäköisesti keskimääräistä matalampi johtuen suuresta määrästä pieniä yrityksiä sekä alan käsityön tyyppisestä luonteesta. Toimipaikkoja on huomattava määrä, 1409. Kasvuyrityksistä ei tietoa, mutta yrityksistä 45 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019 luovilla aloilla.

Hyvinvointitalous: Hyvinvointitalousajattelussa hyvinvoinnin nähdään muodostuvan yksilöllisistä voimavaroista sekä osallisuudesta. Keskeinen periaate on luoda ympäristö, jossa kaikki yhteiskunnan jäsenet voivat hyödyntää omaa osaamistaan ja mahdollisuuksiaan kiinnittyä yhteiskuntaan sekä edistää hyvinvointia ja turvallisuutta. Satakuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä keskeisiä elementtejä ovat palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, monipuoliset koulutuspalvelut sekä rakennettu ympäristö ja luonnonympäristö. Sosiaali- ja terveysalan (SOTE) yritysten liikevaihto on 294 milj. €. Sekä julkisen että yksityisen sektorin työpaikkamäärä on korkea, 15 572 (osuus 17,8 % maakunnan työpaikoista ja 3,9 % Suomesta). Työn tuottavuus on matalahko, 29,3 €/työtunti. Yritystoimipaikkoja on maakunnassa 806 sisältäen myös liikelaitokset. SOTE-ala on vahva koko Satakunnassa, mutta ainoastaan Porin seutukunnassa se on suurin työllistäjä, sillä Rauman seutukunnassa ja Pohjois-Satakunnassa teollisuus on edelleen merkittävämpi työnantaja. SOTE on toisella sijalla. Työn tuottavuus on lähellä toimialojen keskiarvoa, 38,7 €/työtunti. Ala painottuu Porin seutukuntaan, jonka osuus on lähes kaksi kolmannesta maakunnan työpaikoista johtuen etenkin korkeakoulusektorin oppilaitosten sijoittumisesta ao. seudulle. Satakunnan osuus maamme koulutuksen työpaikoista (3,1 %) on selvästi alle väestöosuuden (3,9 %) johtuen ainakin korkeakoulusektorin pienyydestä.

Turvallisuus ja huoltovarmuus nousee tärkeäksi teemaksi vientivetoisessa maakunnassa, jossa on vielä merkittävää ydinvoiman tuotantoa. Myös satamien ja muun logistiikan asema korostuu tässä yhteydessä. Tieyhteyksien laatu ja turvallisuus nousevat myös esiin, sillä maantiekuljetusten rooli on maakunnassa suuri. Satakunta vahvana elintarvikemaakuntana on merkittävä osa maamme huoltovarmuutta tältä osin. Maakunnan turvallisuuskulttuuriin liittyvän viranomaisyhteistyön toimintakäytännöt ovat toimivia ja lisäävät arjen turvallisuutta.

Työpaikat ja työllisyys

Satakunnan työpaikkarakenteessa korostuu teollisuuden suuri osuus. Vastaavasti palvelusektorin osuus jää maan keskiarvoa matalammaksi. Teollisuuden merkitys korostuu etenkin Rauman seudulla, jossa joka neljäs työpaikka on valmistavassa teollisuudessa (2018). Myös Pohjois-Satakunnassa teollisuus on SOTE:a suurempi työnantaja. Sen sijaan Porin seutukunnassa SOTE on teollisuutta merkittävämpi toimiala, kuten valtaosassa maamme seutukuntia. Kokonaisuutena yhteiskunnalliset palvelut (koulutus, SOTE, julkishallinto yms.) on kuitenkin merkittävin toimialaryhmä jokaisella tarkasteltavalla alueella. Rahoitus- ja liike-elämän palveluiden rooli on maakunnassa valtakunnallista keskiarvoa vähäisempi, joskin toimiala on silti varsin suuri.

Pitkällä aikavälillä (1995–2018) työpaikkojen määrä on kasvanut Satakunnassa hieman lähinnä Rauman seutukunnan ja osin Porin seudun ansiosta, mutta kasvu on jäänyt maan keskiarvoa vaisummaksi. Toimialoittain tarkasteltuna työpaikkojen määrä on kohonnut energiatuotannossa, rakentamisessa, kaupassa sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnassa, liike-elämän palveluissa sekä yhteiskunnallisella sektorilla. Alkutuotannosta on kadonnut suhteellisesti eniten työpaikkoja. Teollisuuden laskua selittää osaltaan palveluiden ulkoistaminen, mikä kirjaa työpaikat tukitoimintojen osalta palvelualoille. Teollisuuden tuotanto on kuitenkin ollut kasvussa, mikä johtuu työn tuottavuuden noususta. Kasvava tuotanto on saatu siis aikaan pienemmillä työvoimapanoksilla.

Satakunnan työllisyysaste (15–64 v. työllisten osuus saman ikäisestä väestöstä) oli vuonna 2020 72,3 %, kun se koko maassa oli 71,6 % (Tilastokeskus). Pitkällä aikavälillä Satakunnan työllisyysaste on pysytellyt hieman maan keskiarvon alapuolella, mutta vuoden 2018 jälkeen suotuisa talouskehitys on nostanut sen lähelle valtakunnallista tasoa ja vuoden 2020 aikana ylikin. Koronakriisi ei pudottanut Satakunnassa työllisyysastetta, joten Satakunnan suhteellinen asema parani viime vuonna maan keskitasoon nähden, jossa työllisyysaste putosi.

Satakunnan työttömyysaste on vuodesta 2006 lähtien, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, pysytellyt koko maan keskimääräistä tasoa matalampana Tilastokeskuksen määritelmän mukaan. Työttömien työnhakijoiden osuus seutukuntien työvoimasta oli vuoden 2021 tammikuussa Pohjois-Satakunnassa 11,4 %, Porin seutukunnassa 13,1 % ja Rauman seutukunnassa 10,0 % (TEM:n luokituksella). Koko Satakunnan keskiarvo oli vastaavasti 12,0 %. Vuoden 2020 tammikuuhun verrattuna työttömien määrä kasvoi Satakunnassa 16 %. Rauman seutukunnassa nousu kirjattiin 25 %, Porin seutukunnassa 14 % ja Pohjois-Satakunnassa 8 %.

Satakunnassa oli vuonna 2019 työvoiman ulkopuolella hieman valtakunnallista tasoa pienempi osa 25–29-vuotiaista (19,4 %), sillä koko maan keskiarvo oli 20,0 %. Osuus kuitenkin nousi edelleen hieman edellisvuodesta, kuten vuoden 2018 aikana. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa oli vastaavasta ikäluokasta Satakunnassa (v. 2019) myös vähän keskitasoa pienempi osuus, 14,0 %, koska maan keskiarvo oli 14,3 %.

Työvoiman saatavuudessa on joillakin aloilla ja ammateissa ongelmia. Lisäksi maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu eläkkeelle lähivuosina suuri määrä työvoimaa. Eläkepoistumasta johtuen uutta työvoimaa tarvitaan myös niillä aloilla, joilla työllisten kokonaismäärä ei kasva. Tilastokeskuksen väestöennusteeseen pohjautuen poistuma on lähivuosina noin 3 000 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämään tulevien määrä on vain reilut 2 000 henkilöä.

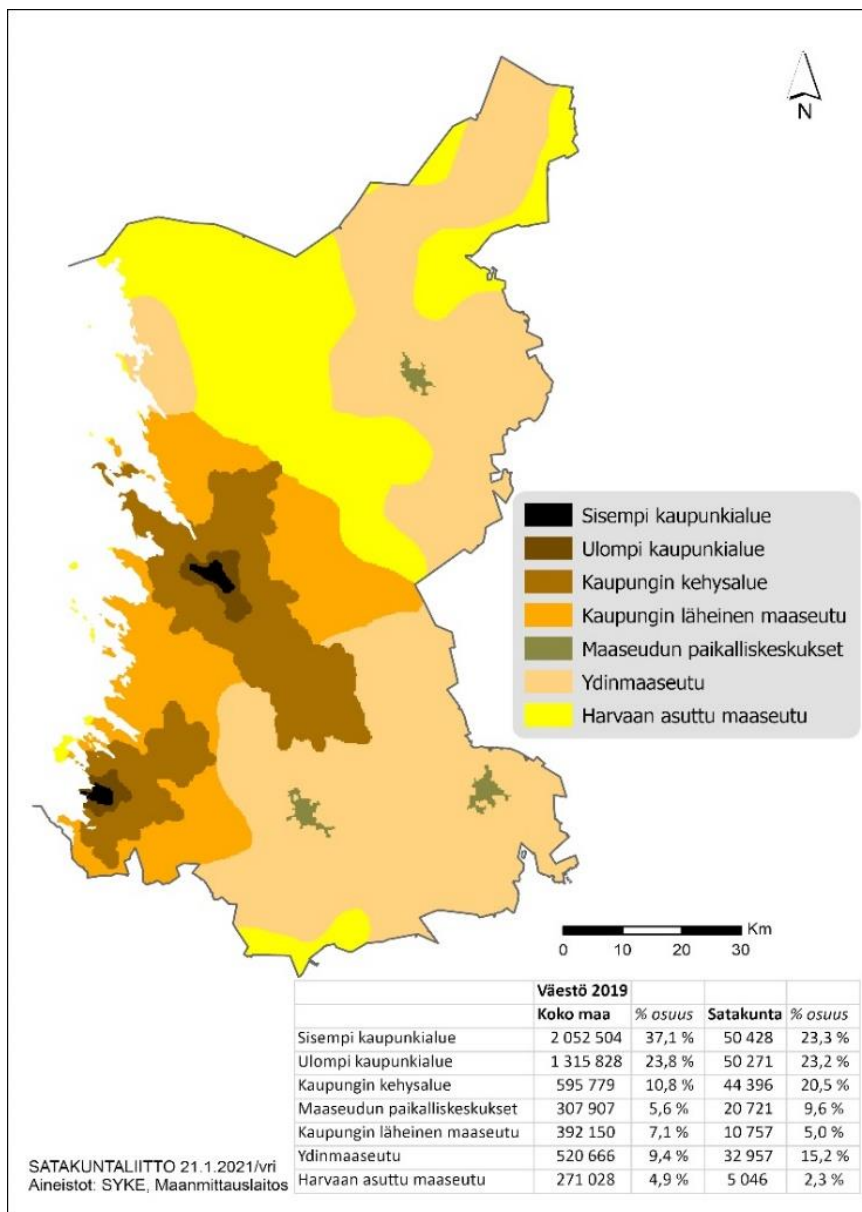
Monilla aloilla, joilla Satakunnassa on pulaa työntekijöistä, ei ole saatavilla työvoimaa muualtakaan Suomesta tai koko EU/ETA-alueelta. Satakunnan alueellista työolupalinjausta ulkomaalaisen työvoiman käytölle

muutettiin viime vuonna siten, että aiempaa useamman ammatin kohdalla työntekijän oleskelulupaa voidaan puoltaa ilman erillistä saatavuusarviointia.

Yhdyskuntakehitys ja yhteydet

Suomen ympäristökeskus julkaisi vuonna 2013 ensimmäisen kaupunki-maaseutu-alueuokituksen, jonka päivitys julkaistiin 2020. Päivitetyssä aineistossa on samat seitsemän alueuokkaa kuin alkuperäisessä luokituksessa, ja luokituksen kriteerit on säilytetty mahdollisimman muuttumattomina.

Päivitetty alueuokitus on esitetty Satakunnan osalta kuvassa 4. Kuva sisältää myös taulukon väkiluvun jakaantumisesta eri alueuokkiin Satakunnan ja koko maan osalta. Suomalaisista 37 % asuu tiivistä ja

yhtenäistä kaupunkialuetta kuvaavalla sisemmällä kaupunkialueella. Satakunnassa kaupunkikeskusten merkitys väestökeskittymänä ei ole yhtä suuri.

Maakunnan väestöstä noin 23 % asuu sisemmällä kaupunki-alueella, ja kun huomioi myös ulomman kaupunkialueen niin satakuntalaisista asuu kaupunkialueilla 46,5 %. Koko maan asukkaista kaupunkialueilla asuu noin 61 %.

Tiiviisti asuttujen kaupunkikeskusten sijaan luokituksessa korostuu Satakunnan osalta kaupunkeihin kytkeytyvä maaseutumainen taajama-rakenne sekä intensiivisen maankäytön ja monipuolisen elinkeinorakenteen maaseutu. Meri-Porista Kokemäelle ulottuva nauhamainen taajama-alue sekä Rauman Eurajoelle ulottuva vaikutusalue nostavat kaupungin kehysalueella asuvien osuuden Satakunnassa yli 20 %:n.

Kuva 4. Kaupunki-maaseutu-luokitus Satakunnan alueella

Satakunnan koillis- ja kaakkoisosissa on laajat ydinmaaseudun alueet, joilla sijaitsee kolme maaseudun paikalliskeskusta, Eura, Huittinen ja Kankaanpää. Yhteensä ydinmaaseudulla ja maaseudun paikalliskeskuksissa asuu noin 25 % maakunnan väestöstä, kun koko maan osalta luku on 15 %.

Satakunnassa liikutaan koko maahan verrattuna selvästi keskimääräistä enemmän henkilöautoilla, jalan ja pyörällä taitetaan keskimäärin 30 % matkoista ja joukkoliikenteen käyttö on vähäistä. Satakunnan liikenteen ja liikkumisen kehitystä koskevan katsauksen mukaan Satakunnan liikenteen tunnusluvut, kuten kulkutapajakauma tai matkojen keskipituudet ovat melko lähellä koko maan keskiarvoa (Linea Konsultit Oy 2020).

Koronatilanne on muuttanut liikenteen kokonaismääriä merkittävästi vähentämällä henkilöautoliikennettä ja romahduttamalla joukkoliikenteen volyymit ainakin väliaikaisesti, mutta vaikutukset voivat kestää useita vuosia ja muutoksia voi olla myös pitkällä aikavälillä. Porin ja Rauman kaupunkialueet ja Kokemäenjokilaakson nauhataajama ovat potentiaalisia alueita joukkoliikenteelle.

Satakunnan elinkeinoelämä tarvitsee kustannustehokkaita, turvallisia ja toimivia logistisia ketjuja ja liikenneyhteyksiä (kuva 5).

Kuva 5. Satakunnan merkittävimmät liikenneyhteydet

Meriväylät ja mantereen jatkoyhteydet ovat satamien kannalta keskeisiä. Meriväylät ovat Satakunnalle merkittävä reitti maailmalle. Liikennemäärät valtateilla 11, 12 ja 23 ovat viime vuosina pysyneet tasaisina. Valtatiellä 2 liikennemäärät ovat kasvussa Porin kohdalla. Valtatien 8 liikennemäärän kehityksessä näkyvät talouden syklit. Suurimmat palvelutasopuutteet ovat valtateilla 2 ja 8.

Tavaraliikenne Raumalle suuntautuvalla rataosuudella on ollut tasaista. Porin rataosuudella tavaraliikenteen määrät ovat olleet selkeästi pienempiä, mutta vuoden 2018 Venäjän hiilikuljetusten myötä määrät kaksinkertaistuivat. Rauman satama on tavaraliikenteen tonneissa mitattuna koko Suomen 5. suurin vientisatama ja Porin satama 7. suurin satama. Satakunnan satamien osuus Suomen viennistä on 10,6 % ja tuonnista 7,7 %, kun väestöosuus on 4 %. Satakunnan aluerakenteellisten erityispiirteiden vuoksi viestintäverkon kehittäminen ja digitalisaation edistäminen on alueelle hyvin tärkeää.

Ympäristön tila

Ympäristön tilasta löytyy kattava kuvaus maakuntaohjelman ympäristöselostuksesta (Satakunta-strategian luku 4.)

Hyvinvointi

Satakunnan väestön hyvinvointia voidaan kuvata mm. hyvinvoinnin jakautumisen, terveydentilan sekä koetun hyvinvoinnin ja osallisuuden avainindikaattoreilla (THL). THL:n sairastavuusindeksi (ikävakioitu) on maan keskiarvoa parempi. Vuonna 2016 Satakunnan indeksi sai arvon 99,3, kun maan keskiarvo oli 100. Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus 20–64-vuotiaista on Satakunnassa maan keskitasoa suurempi v. 2018, 31,7 %. Koko maan luku on vastaavasti 27,5 %. Satakunnassa elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus 20–64-vuotiaista on valtakunnallista tasoa matalampi 57,9 %, kun koko maassa se oli 63,5 %. Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus Satakunnassa on maan keskiarvoa korkeampi. Satakuntalaisista 20–64-vuotiaista 22,9 % ei harrastanut liikuntaa vapaa-ajallaan, kun koko maassa osuus oli 20,7 % (2018).

Alueellinen hyvinvointikertomus kokoaa alueen kuntien vahvuudet ja huolenaiheet. Satakuntalaisten hyvinvointikertomuksessa 2019 hyvinvointihaasteina nousevat esiin mm. korkea ylipainoisten osuus väestössä, liikkumattomuus ja terveyden kannalta riittävästi liikkuvien vähäinen osuus, tupakointi, päihteiden ja alkoholin käyttö, koettu terveydentila ja mielenterveyden häiriöt.

Satakunnan väestön käytettävissä olevien rahatulojen jakauma eli taloudellisen hyvinvoinnin jakautuminen on hieman maan keskiarvoa tasaisempi, sillä sitä kuvaava ginikerroin on Satakunnassa matalampi (v. 2019) Satakunta 25,3, koko maa 27,9; vaihteluväli 0–100). Vuoteen 2018 verrattuna tuloerot kasvoivat vähän Satakunnassa, mutta laskivat hieman koko maassa keskimäärin. Seutukunnittain tarkasteltuna Rauman seutukunnassa ginikerroin on 25,4, Porin seutukunnassa 25,1 ja Pohjois-Satakunnassa 24,8. Siten seutukuntien väliset erot ovat varsin vähäiset.

Kansallisen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimukseen (FinSote 2017–2018) vastanneiden mukaan, 80,8 % satakuntalaisista oli tyytyväisiä asuinalueensa olosuhteisiin (koko maa 82,4%). Satakunnan asumisväljyys on selvästi maan keskiarvoa korkeampi ja Manner-Suomen korkein (46 m² ja koko maa 41m²). Satakunnassa asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten 20–64-vuotiaiden osuus on lähellä maan keskiarvoa (v. 2015).

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälinen toiminta lisää osaamista ja avaa uusia yhteyksiä maakunnan elinkeinoelämälle sekä tutkimus- ja kehittämistyölle. Satakunnan avoimuusindeksi (vientä Tullin mukaan/BKT) on maan korkeimpia): 54 %, koko maa 27 % (v. 2018). Satakunnan viennin arvo maakunnista oli viidenneksi korkein v. 2019 (Tulli). Maakunnan osuus Suomen viennistä on 6,0 % (väestöosuus 3,9 %), v. 2018 sija oli neljä ja osuus 6,9 %. Satakunta oli tällöin maamme neljänneksi suurin vientimaakunta eli alueella luotiin vientiliikevaihtoa neljänneksi eniten koko Suomen 19 maakunnasta. Satakunta oli Keski-Pohjanmaan ohella ainoa maakunta, jossa vienti kasvoi. Teollisuuden vienti henkeä kohden oli 5. korkein Tilastokeskuksen mukaan. Satakunnan satamien osuus Suomen viennistä tonneissa on 11,2 % ja tuonnista 6,6 % (yht. 9,0 %), kun väestöosuus on 3,9 % (v. 2019). Esim. viennissä osuus on lähes kolminkertainen väestöosuuteen nähden.

LIITE 3: Maakuntasuunnitelman viisi skenaariota

Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin tammi-toukokuussa 2020 skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena on ollut hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia. Minkään skenaarion ei oleteta toteutuvan sellaisenaan, vaan tulevaisuus voi olla jonkinasteinen yhdistelmä eri skenaarioita. Skenaariot auttavat kuitenkin hahmottamaan eri tulevaisuuden vaihtoehtoja ja parhaimmillaan helpottamaan tulevaisuuteen varautumista. Tulevaisuustaulukon sekä skenaarioprosessin perusteella hahmotettiin Satakunnalle viisi erilaista skenaariovaihtoehtoa:

Vastuullista vireyttä	Navigointia syvissä vesissä	Hyvinvointi kaikkien hyppysissä	Itsekkyden esiinmarssi	Koukussa verkkoon
- Satakunnassa on vahvoja kuntarajat ylittäviä elinvoimaisia asumisen, yrittämisen ja oppimisen yhteisöjä. Eri intressiryhmien väliset konfliktit on onnistuttu torjumaan lisäämällä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen areenoita aina paikallisyhteisöistä kansalliselle tasolle. - Vastuullisuus on aidosti läpileikkaava teema kaikessa toiminnassa. Yritykset on sitoutettu puhtaaseen teknologiaan ja vastuullisen työllisyyden ohjelmiin. - Vahvat panostukset koulutukseen, kehitykseen ja tutkimukseen ovat tuottaneet tulosta. - Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on pysähtynyt, ja Satakunta on hiilineutraali maakunta. Kiertotalouden hyödyt ovat täysimittaisesti käytössä, ja maatalouden rehevöittävät päästöt ovat historiaa. - Tässä tilanteessa keskeiset toimijat ovat lisänneet aktiivisuuttaan asemanseutuja kohtaan.	- Satakunnan maakunta on väestöltään pienentynyt merkittävästi vuoteen 2050 mennessä. Väestön supistumisesta ja aluetalouden (ml. kuntatalous, elinkeinot) ongelmista on muodostunut itseään ruokkiva kierre. - Alueella toimivista yrityksistä vain osa on pysynyt mukana kiristyvillä maailmanmarkkinoilla. - Maaseutu vaikuttaa autioituneen lopullisesti, ja väestö on tiivistynyt muutamiin isoihin keskuksiin. Isot rakenteelliset muutokset ovat pakottaneet etsimään uusia toimintatapoja ja ratkaisuja, mutta sopeutuminen on ollut vaikeaa. - Kilpailu vähenevistä resursseista on johtanut poteroitumiseen, ja omista eduista pidetään tiukasti kiinni. Ääriajattelu on vakiinnuttanut paikkansa niin puoluepolitiikassa kuin keskenään kilpailevissa kansanliikkeissäkin. "Se, joka huutaa kovimmin, on oikeassa" ohjaa yhteiskunnallista toimintaa.	- Hyvinvointi ja sitä edistävät toimintamallit ovat nousseet ihmisten arkipäivän valintoja määrittäviksi tekijöiksi. Hyvinvoinnin merkitys on koko yhteiskuntaa läpileikkaavaa teema, joka näkyy niin vastuullisuuteen ja kestävään toimintaan pyrkivässä yritysmaailmassa, teknologian kehityksessä ja ihmisten vapaa-ajan valinnoissa. - Kulttuuria ja itseilmaisua arvostetaan hyvinvoinnin lähteenä. - Omasta fyysisestä ja henkisestä hyvinvoinnista pidetään huolta, ja siihen myös kannustetaan yhteiskunnan taholta. - Myös yhteisöllisyyden merkitys yhteiskunnallisen hyvinvoinnin tukijalkana on tunnistettu.	- Kaiken toiminnan lähtökohtana on oman edun tavoittelu ja nopea hyötyminen. Ihmisten ja organisaatioiden keskinäinen yhteistyö on vähentynyt. - Julkiset palvelut, avoimuus ja vastuullisuus ovat vähentyneet. Eriarvoisuus ja turvattomuus ovat lisääntyneet. Yksilöllisesti räätälöidyt tuotteet ja palvelut menestyvät. - Ympäristön tila on heikentynyt. - Teknologia on muokannut ja korvannut ihmiskontakteja, liikkumista, vapaa-aikaa ja muita elämän osa-alueita.	- Teknologinen kehitys on mahdollistanut arkipäiväisen elämän siirtymisen virtuaalitodellisuuteen. Virtuaalisuus on arkisen kanssakäymisen sekä kuluttamisen perusta. - Erilaiset teknologiset ratkaisut ovat mahdollistaneet uudenlaiset hoitomuodot ja ratkaisumallit ihmisten terveyteen ja ympäristönsuojeluun liittyvien kysymysten hoitamisessa. - Hyvinvoiva luonnonympäristö on todellinen vetovoimatekijä. - Automatisaatio, robotisaatio ja tekoälyllistyminen ovat muuttaneet myös työelämää paitsi hävittämällä vanhoja ammatteja myös synnyttämällä uusia.

Skenaarioraportti on luettavissa kokonaisuudessaan: www.satakunta.fi – Strategiat ja ohjelmat – Satakunta-strategia – Maakuntasuunnitelma 2050

LIITE 4: Maakuntaohjelman 2022–2025 laadinnan lähtökohdat

Kuntien tahtotila

Satakuntaliitto toteutti osana maakuntaohjelman valmistelua seutukuntatapaamiset marraskuussa 2020. Maakunnan kuntien tahtotila aluekehittämisen strategisista linjauksista on merkittävä lähtökohta maakuntaohjelman laadinnalle ja kuntien luottamus- ja virkamiesjohto kutsuttiin seutukunnittain keskustelemaan maakunnan strategisista kehittämiskohteista myös edunvalvonnan ja alueiden käytön näkökulmista.

Satakunnan kunnat painottavat alueen elinvoiman ja hyvinvoinnin lähtökohtana saavutettavuutta, koulutusta, osaavan työvoiman saatavuutta, elinkeinoelämän toimintaedellytysten kehittämistä, kasvun mahdollisuuksia, hyvinvoinnin edellytysten sekä yrittäjyyden tukemista. Koulutuksen saatavuus, vetovoimaiset koulutuspolut, jatkuvan oppimisen tukeminen, koulutuksen ja työvoiman kysynnän vastaavuus sekä korkeakoulutuksen turvaaminen ja kehittäminen nousivat esille keskusteluissa seutukuntien kanssa. Myös yritysälähtöisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen nähtiin tärkeäksi.

Alueen kehittämisen yhteistä tahtotilaa ja yhteistyötä sekä yhteistä edunvalvontaa korostettiin. Lisäksi alueen imagotyön ja viestinnän merkitys sekä yhteistyö matkailun ja kulttuurin kehittämisessä nousivat myös esiin käydyissä keskusteluissa. Toimivan ja turvallisen arjen ja palvelujen turvaaminen asukkaille sekä ympäristöstä huolehtiminen tuotiin myös esille tärkeänä tekijänä hyvinvoinnin ja vetovoimaisuuden ylläpitämisessä ja varmistamisessa.

Maakunnallinen edunvalvonta

Maakunnan edunvalvonnan tavoitteena on Satakunnan menestykseen, kilpailukykyyn ja vetovoimaan keskeisesti vaikuttavien toimien ja hankkeiden edistäminen, resurssien varmistaminen ja tätä kautta maakunnan elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen.

Maakunnallisella edunvalvonnalla tarkoitetaan vaikuttamista erityisesti kansalliseen (valtion) ja EU:n päätöksentekoon, mutta myös muiden yhteisöjen ratkaisuihin. Edunvalvontaa tehdään suoraan vaikuttajaviestintänä ja asiantuntijatyönä eri toimialoilla. Tärkeää on yhteistyö ja yhteisen tahdon muodostaminen maakunnan sisällä ja laajemmin maakuntien välillä. Edunvalvontaa tehdään laaja-alaisesti sekä pitkän tähtäimen suunnitelmina ja toimina että tapauskohtaisesti ennakoiden ja reagoiden.

Maakuntien yhteistyö

Länsi-Suomen maakuntien liitot; Satakunta, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Pirkanmaa tekevät yhteistyötä edunvalvonnassa ja rakennerahastohallinnossa. Edunvalvonnallista yhteistyötä tehdään myös muiden maakuntien kanssa.

Kuusi Länsi-Suomen maakuntaa (Etelä-Pohjanmaa, Kanta-Häme, Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjanmaa ja Satakunta) ovat laatineet yhteisen Länsi-Suomen liikennestrategian, joka valmistui 10/2020. Strategiassa tunnistetut kärkitoimenpiteet parantavat ihmisten elämänlaatua ja Länsi-Suomen monin tavoin

verkottuneen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus laajasti ymmärrettyinä on alueen yhteinen kärkitavoite.

Strategiaan on kiteytetty yhteinen näkemys alueen tärkeimmistä liikennejärjestelmäkysymyksistä kaikki liikennemuodot huomioiden. Länsi-Suomen liikennestrategian yhtenä tavoitteena on välittää Länsi-Suomelle tärkeitä viestejä valtakunnalliseen liikennesuunnitteluun. Länsi-Suomen liikennestrategiaa valmistelleet maakuntaliitot jatkavat yhteistoimin kärkitoimenpiteiden edistämistä ja vuorovaikutusta valtio-osapuolten kanssa.

Satakunta on mukana Pohjoisen kasvuvyöhykkeen yhteistyöverkostossa. Pohjoisen kasvuvyöhykkeen tavoitteena on luoda kestäviä, perinteisiä ja digitaalisia liikenne- ja kuljetuspalveluita, tuottaa ketterä innovaatioiden kehitysalusta ja hyödyntää kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet innovaatioiden kaupallistamisessa.

Maakuntakaavalla konkretisoidaan maakunnan kehittämisstrategiat yleispiirteiseksi suunnitelmaksi maakunnan alueiden käytöstä. Maakuntakaavan tulee myös edistää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista ja sovittaa ne yhteen maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Maakuntakaavoituksessa käsitellään teemoja, joiden osalta on tarpeen tehdä ylimaakunnallista yhteistyötä. Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen maakuntaliitot ovat osallistuneet Satakunnan maakuntakaavojen valmistelua varten perustettuihin yhteistyöryhmiin ja viranomaisneuvotteluihin.

Satakunnassa on voimassa kaikki maankäyttömuodot käsittävä Satakunnan maakuntakaava (YM 2011/KHO 2013), maakunnallisesti merkittäviä tuulivoimatuotannon alueita käsittelevä Satakunnan vaihemaakuntakaava 1 (YM 2014/KHO 2016) ja turvetuotantoa, aurinkoenergian tuotantoa, terminaalitoimintojen alueita, kaupan teemaa ja kulttuuriympäristöjä ja maisema-alueita käsittelevä Satakunnan vaihemaakuntakaava 2 (MV2019). Satakuntaliitossa valmistaudutaan parhaillaan käynnistämään maakuntakaavojen uudistamiseen tähtäävä kaavaprosessi. Maakunnan liitot ovat tehneet yhteistyötä mm. maakunnallisesti merkittävien tuulivoimatuotannon alueiden suunnittelutyössä.

Merialuesuunnittelulla edistetään merialueen eri käyttömuotojen kestävä kehitystä ja kasvua, luonnonvarojen kestävä käyttöä sekä meriympäristön hyvän tilan saavuttamista. Satakuntaliitto vastaa yhdessä Varsinais-Suomen liiton kanssa Saaristomeren ja Selkämeren eteläosan merialuesuunnittelusta. EU:n Merialuesuunnitteludirektiivillä edistetään meripolitiikan ja sinisen kasvun strategian mukaisesti merialueiden kestävä talouskasvua sekä merten luonnonvarojen kestävä käyttöä ja ekosysteemien suojelua tilanteessa, jossa merialueen käyttö ja ihmispaineet lisääntyvät. Merialuesuunnitelmien avulla on määrä sovittaa yhteen merialueille kohdistuvia eri intressejä ja ehkäistä ennakolta niiden välisiä ristiriitoja. Eri toimintojen yhteensovittamisella pyritään myös saavuttamaan synergiaetuja merellisten käyttömuotojen välillä. Suomen kahdeksan rannikkomaakuntaa laativat yhdessä kolme merialuesuunnitelmaa, jotka yhdessä muodostavat Suomen merialuesuunnitelman. Merialuesuunnitteluyhteistyötä ohjaa koordinaatioryhmä, johon kuuluvat rannikon maakuntien liittojen ja ympäristöministeriön edustajat. Yhteistyötä koordinoi Varsinais-Suomen liitto.

Kansalliset linjaukset

Valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet

Maakuntaohjelmassa huomioidaan hallituksen keväällä 2020 antama päätös aluekehittämisen painopisteistä (aluekehittämispäätös) ja sen toteuttaminen maakunnan lähtökohdista. Aluekehittämispäätös on alueiden kehittämislain (7/2014 6 §) mukainen valtioneuvoston päätös, joka määrittää hallituskaudella toteutettavat aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet. Aluekehittämispäätöksessä 2020–2023 Kestävät ja elinvoimaiset alueet on viisi painopistettä: 1) Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, 2) Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet, 3) Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen, 4) Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana ja 5) Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy. Kaikkia päätöksen painopisteitä läpileikkaavat teemat ovat kestävä kehitys ja digitalisaatio. Lisäksi aluekehittämispäätöksessä on kuvattu uusi kumppanuuteen perustuva aluekehittämisen toimintamalli, joka osaltaan vahvistaa aluekehittämisen vaikuttavuutta.

Maakuntien liitot ovat aluekehittämisviranomaisia ja vastaavat aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta alueellaan. Liittojen tulee huomioida aluekehittämispäätös omassa työssään ja edistää päätöksen toteutumista yhdessä kuntien, ELY-keskusten, AVI:en ja muun valtion aluehallinnon sekä muiden kehittäjäorganisaatioiden kanssa. Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 laadinnassa on huomioitu hallituksen keväällä 2020 antama aluekehittämispäätös ja sen toteuttaminen maakunnassa.

Aluekehittämislainsäädäntö

Aluekehittämisen lainsäädännön uudistaminen on ollut valmisteilla maakuntaohjelman laadintaprosessin ajankohtana. Lainsäädännön uudistamisen lähtökohtina ovat olleet hallitusohjelman linjaukset, EU-asetusehdotukset ohjelmakaudelle 2021–2027 sekä kansallisen aluekehittämisjärjestelmän päivittäminen. Uuden lainsäädännön voimaantulon aikataulu noudattaa EU:n ohjelmakauden 2021–2027 aikataulua ja sitä sovelletaan alueiden kehittämiseen voimaantulostaan alkaen ja EU:n rakennerahastojen (EAKR, ESR+, Interreg) ohjelmakauden 2021–2027 hankkeisiin.

Aluekehittämisen lainsäädännön uudistuksen myötä esitetään otettavaksi käyttöön toimintamalleja, jotka lisäävät valtion ja maakuntien liittojen sekä muiden aluekehittämistoimijoiden välistä vuorovaikutusta. Näistä merkittävin on aluekehittämisen keskustelut, jotka toimivat foorumina myös maakuntaohjelmien toimeenpanoon liittyville kysymyksille. Maakuntaohjelma strategisena aluekehittämisohjelmalla toimii maakuntien valmistautumisen pohjana.

Maakuntaohjelman **toimeenpanosuunnitelman** laatimisesta lakisääteisenä asiakirjana ollaan uudistuvan lainsäädännön myötä luopumassa. Se korvautuu toisaalta em. aluekehittämiskeskusteluilla ja toisaalta EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman rahoituksen kohdentamista koskevalla rahoitussuunnitelmalla, josta säädetään tarkemmin jatkossa VN:n asetuksella.

Hyvinvointialueiden perustaminen ja jatkovalmistelut

Maakuntaohjelman laadinnan aikana, 12.1.2021 valmistui aluehallinnon ja monialaisen maakunnan parlamentaarinen selvitystyö. Selvitystyön tavoitteena oli selvittää maakunnan rooli ja asema osana julkisen hallinnon kokonaisuutta sekä itsehallinnollisille alueille kunnilta, kuntayhtymiltä ja valtiolta siirrettävissä olevat tehtävät. Taustalla oli yhteiskunnan kannalta keskeisten toimintojen saatavuuden ja taloudellisen kantokyvyn varmistaminen. Toteutuessaan sote-uudistus muuttaisi merkittävästi kuntien tehtäväkenttää ja

selvityksessä esitetäänkin harkittavaksi monialaisten maakuntien tehtävien laajentamisen jatkotarkastelua. Myös työllisyyden kuntakokeilu on käynnistynyt laadintaprosessin aikana, ja hallituskauden loppuun mennessä on tarkoitus ratkaista työllisyyden palvelurakenteen omistajuus sekä työnjako valtion ja kuntien välillä.

Eduskunta hyväksyi lain hyvinvointialueista 29.6.2021 (611/2021). Hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin VATE aloitti työnsä 1.7.2021. Uudet hyvinvointialueet aloittavat toimintansa 1.1.2023. Ensimmäisessä vaiheessa hyvinvointialueet tulevat hoitamaan sosiaali- ja terveysalan sekä pelastustoimen tehtäviä. Monialaisen maakunnan osalta parlamentaarinen työryhmä ehdotti selvitysraportissaan, että myös ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirtyvät hyvinvointialueille 1.1.2026. Lainsäädännön valmistelu tulisi suorittaa siten, että hyvinvointialueen tehtäväala olisi tiedossa ennen huhtikuussa 2025 järjestettäviä aluevaaleja. Lisäksi selvitystyössä esitetään harkittavaksi monialaisten maakuntien tehtävien laajentamisen jatkotarkastelua toimintaympäristön muuttuessa ja hyvinvointialueiden toiminnan vakiintuessa myös nyt ehdotettavien tehtävälaajennusten osalta.

Valtiovarainministeriö jatkaa tarkastelua hyvinvointialueiden uusista tehtävistä, niiden rahoituksesta ja maakuntaverosta. Ministeriö on asettanut uudistuksen toista vaihetta valmistelevan hankkeen, jossa tarkastellaan mahdollisia muutoksia kohti monialaista maakuntaa.

Työllisyyspalvelut siirtyvät kuntien hoidettavaksi vuoden 2024 aikana. Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä linjasi kokouksessaan 31.8.2021 periaatteista, jotka liittyvät palveluita järjestävien kuntien työvoimapohjaan ja kuntien väliseen yhteistoimintaan sekä henkilöstön siirtymiseen.

Hallitusohjelma

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman Osallistava ja osaava Suomi strategisten tavoitteiden kautta rakennetaan sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää yhteiskuntaa. Hallitusohjelman mukaan kestävä talouskasvu rakentuu työllisyysasteen nousulle, työn tuottavuuden vahvistumiselle ja vahvalle julkiselle taloudelle. Hallitusohjelman strategiset kokonaisuudet ja niiden edistäminen huomioidaan maakuntaohjelman kehittämislinjausten laadinnassa ja kytkennät tuodaan esille kehittämisteemoittain kappaleessa 5. Hallitusohjelman sisällöt ovat hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi, Suomi kokoaan suurempi maailmalla, turvallinen oikeusvaltio Suomi, elinvoimainen Suomi, luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi, oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi, osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi.

Kansallinen TKI-tiekartta

Kansallisen TKI-tiekartan tavoitteena ja päämääränä on kestävän ja kehittyvän yhteiskunnan ratkaisuja tuottava Suomi. Tiekartassa on tunnistettu kolme toisiinsa liittyvää strategista kehittämiskohdetta: *osaaminen, uusi kumppanuusmalli ja innovatiivinen julkinen sektori*. Ne toteuttavat Marinin hallitusohjelman tavoitteita tehdä Suomesta maailman toimivin kokeilu- ja innovaatioympäristö, joka tuottaa kestäviä ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin.

Toimialojen vähähiilitiekartat

Hallitusohjelman tavoitteena on hiilineutraali Suomi vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Hallitusohjelman mukaisesti on laadittu 13 toimialakohtaista tiekarttaa vähähiilisyyteen (energiateollisuus, kemianteollisuus, metsäteollisuus, teknologiateollisuus, elintarviketeollisuus, kaupan ala, liikenne- ja logistiikka, maatalous, matkailu- ja ravintola-ala, rakennusteollisuus, kiinteistöomistajat ja rakennuttajat,

sahateollisuus, tekstiiliala ja bioenergia-ala). Tiekartoista tulee esille mahdollisuudet merkittäviin kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiin eri toimialoilla. Tiekartoissa kuvataan tarkemmin hiilineutraaliin Suomeen siirtymiseksi tarvittavia toimenpiteitä, kustannuksia ja edellytyksiä. Tavoite hiilineutraalista Suomesta 2035 on teollisuuden ja muiden toimialojen osalta saavutettavissa olemassa olevilla tai näköpiirissä olevilla teknologioilla edellyttäen, että investointiympäristö on suotuisa. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää päästövähennyksiä jokaisella toimialalla. Keskeistä on mahdollistava ja ennustettava toimintaympäristö, TKI-panostukset, osaajien saatavuus ja sujuva sääntely. Lisäksi toteutuminen edellyttää toimialojen vahvaa sitoutumista jatkotyöhön.

Kestävän kasvun agenda 2030

Suomi on sitoutunut YK:n vuoden 2015 kestävän kehityksen toimintaohjelmaan ja 17 tavoitteeseen. Ne ohjaavat kestävän kehityksen edistämistä vuosina 2016–2030 (Agenda 2030). Kestävän kehityksen ulottuvuuksia ovat sosiaalinen, taloudellinen, ekologinen ja kulttuurinen kestävyys. Kun tavoitteena on turvata hyvän elämän edellytyksiä seuraaville sukupolville, on tämän päivän valintoja ja niiden vaikutuksia arvioitava pidemmällä aikajänteellä. Kestävän kehityksen tavoitteet ovat aluekehittämisen pohjana. Kestävyyden eri ulottuvuudet on tärkeä ottaa huomioon, oli kyse sitten elinkeinojen kehittämisestä tai eriarvoistumisen ehkäisystä. Alueelliset ja paikalliset ratkaisut konkretisoivat tavoitteita ja toimia ja tekevät kestäviä valintoja näkyväksi ihmisten arjessa.

Satakunnan ilmasto ja energiastrategia (Canemure -hanke, Satakunnan ammattikorkeakoulu)

Canemure-hankkeessa (SAMK) maakunnan ilmastotyön tueksi ja taustamateriaaliksi tuotetun Satakunnan ilmasto- ja energiastrategian 2030 vision mukaan Satakunta on vuonna 2030 ilmastoystävällinen, kestävien energiaratkaisujen maakunta. Tavoitteena on Satakunnan energiantuotannon ja -kulutuksen kestävyys ja päästöttömyys, johon pyritään vähentämällä energian kulutuksesta ja tuotannosta aiheutuvia päästöjä, kehittämällä monipuolista energia- ja ympäristöalan osaamista ja koulutusta sekä edistämällä energiaviisasta maankäyttöä ja rakentamista. Tavoitteena on myös saavuttaa maakunnan hiilineutraaliustavoitteet (HINKU) vähentämällä päästöjä ja vahvistamalla hiilinieluja. Ilmastoviisautta tavoitellaan tuomalla osaksi satakuntalaisten arkea ilmaston kannalta viisaat toistuvat rutiinit, jotka näkyvät työssä ja työtavoissa, kulutuksessa ja sosiaalisissa tilanteissa. Ilmastoviisautta tavoitellaan edistämällä ilmastotietoisuutta, kiertotaloutta sekä ilmastomuutoksen vaikutuksiin varautumista ja sopeutumista sekä tukemalla luonnon monimuotoisuutta.

Kaupunkipolitiikka

Marinin hallitusohjelman mukaan yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa on luotu erilliset sopimukset julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi. Sopimukset toteuttavat osaltaan valmisteilla olevien muiden kansallisten välineiden eli TKI-tiekartan, viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelman sekä yrittäjyysstrategian tavoitteita.

Sopimuksilla kehitetään innovaatiotoiminnan ekosysteemejä eli tiiviitä yhteistoimintaverkostoja, vahvistetaan osaamiskärkiä sekä lisätään TKI-toiminnan vaikuttavuutta. Samalla kootaan tutkimusta ja sitä hyödyntäviä verkostoja isommiksi osaamiskeskittymiksi, joissa eri toimijat täydentävät toisiaan. Sopimuskaupungeille yhteistä on, että niiden kehitys perustuu yliopistovetoiseen korkeaan osaamiseen ja sen hyödyntämiseen. Ekosysteemisopimukset on solmittu pääkaupunkiseudun sekä muiden yliopistokaupunkien ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa. Mukana ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Rovaniemi, Vaasa, Joensuu, Kuopio, Jyväskylä, Lappeenranta, Lahti, Pori, Seinäjoki, Mikkeli,

Kajaani ja Kokkola. Porin kaupungin ekosysteemisopimuksen osaamiskärjet ovat teknologiametallit ja kiertotalous, automaatio ja robotiikka sekä SOTE-teknologia. Innovaatioekosysteemien kehittämiseen keskittyvät sopimusten toteutus tapahtuu EU-ohjelmakauden 2021–2027 kestävän kaupunkikehityksen resurssein.

Seutukaupungit ovat alueensa osaamiskeskittymiä. Osaaminen ja koulutus ovatkin erityisen tärkeitä seutukaupungeille. Valtion ja seutukaupunkien välisen yhteistyön ja kumppanuuden osalta on laadittu kumppanuutta ja sopimuksellisuutta vahvistava toimeenpano-ohjelma. Ohjelma sisältää muun muassa ehdotukset vähintään kaksi kertaa vuodessa kokoontuvan Seutukaupunkifoorumin perustamisesta sekä teemaverkostohausta, jonka avulla voidaan muun muassa edistää seutukaupunkien työvoiman saatavuutta Ohjelma rakentuu omaehtoiselle kehittämiselle, sopimukselliselle kumppanuudelle sekä verkostokehittämiselle. Seutukaupunkiverkostossa Satakunnasta ovat edustettuina Rauma, Huittinen, Kankaanpää ja Kokemäki.

Maaseutu- ja saaristopolitiikka

Kansallisen tason maaseutupoliittisia tavoitteita linjaavat ohjelmat ovat valtioneuvoston maaseutupoliittiset selonteot, periaatepäätökset, toimenpideohjelmat ja erityisohjelmat, maaseutupoliittinen kokonaisohjelma sekä EU-osarahoitteinen maaseudun kehittämisohjelma. Maaseutupoliittiset ohjelmat konkretisoivat ja tarkentavat valtakunnallista aluekehittämispäätöstä. Maaseutupolitiikalla edistetään maaseudun elinvoimaa ja maaseudulla asuvien ja toimivien ihmisten hyvinvointia sekä toimintaedellytyksiä. Maaseutupolitiikkaan sisältyvät kaikki ne sektoripolitiikat, jotka vaikuttavat maaseutuun ja sen väestöryhmiin, elinkeinoihin ja toimijoihin. Maaseudun vahvuuksien hyödyntäminen edellyttää, että meillä on elinvoimaisia maaseutuyhteisöjä, joissa on toimiva infrastruktuuri ja palvelut.

Saaristopolitiikalla on tärkeä tehtävä saaristo- ja vesistöalueiden vahvuuksien, paikallisen potentiaalin esille nostamisessa. Saaristo- ja vesistöalueiden valtakunnallisessa kehittämisohjelmassa ”Ihmisten saaristo” vuosille 2020–2023 kehittämistä ohjaa visio hyvän elämän saaristosta. Saaristolaki velvoittaa valtiota ja kuntia toimimaan saariston elinkeinojen, liikenneyhteyksien ja muun infrastruktuurin, palvelujen sekä ympäristön turvaamisen puolesta. Saaristoasetuksessa on nimetty vuosiksi 2016–2019 kahdeksan saaristokuntaa ja 41 saaristo-osakuntaa, jotka kattavat maan suurimmat saaristoalueet. Satakunnasta Pori nimettiin vuonna 2015 saaristo-osakunnaksi, jonka saaristo-osa on Reposaari. Maan hallitus päätti 2016 palauttaa saaristo-osakunnille saaristolisät. Vuonna 2016 voimaan tulleen saaristoalueasetuksen voimassa oloa on jatkettu toistaiseksi. Saaristoasiain neuvottelukunta on vuonna 2020 perustanut työryhmän, jonka tavoitteena on määritellä saaristoalueita ja saaristokuntia paremmin kuvaavat kriteerit, jotka vähentävät tulinnanvaraisuutta saariston käsitteestä ja saaristokunnan määritelmästä. Tavoitteena on, että selvitystyön jälkeen annettava uusi saaristoasetus astuisi voimaan vuoden 2022 alusta.

Kestävän kasvun Suomi

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua. Ohjelman tavoitteena on vauhdittaa kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nostoa sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita. Ohjelman tavoitteena on myös vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, kasvattaa tuottavuutta, nostaa työllisyysastetta, nopeuttaa hoitoon pääsyä, edistää alueellista, sosiaalista ja sukupuolten tasa-arvoa.

Ohjelman rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä. EU:n elpymisväline on laaja kokonaisuus, jonka keskeinen osa on elpymis- ja palautumistukiväline (Recovery and Resilience Facility RRF).

Elpymisvälineen tarkoituksena on vauhdittaa jäsenmaiden talouksien uudelleen käynnistämistä ja Euroopan elpymistä koronaviruksen seurauksista.

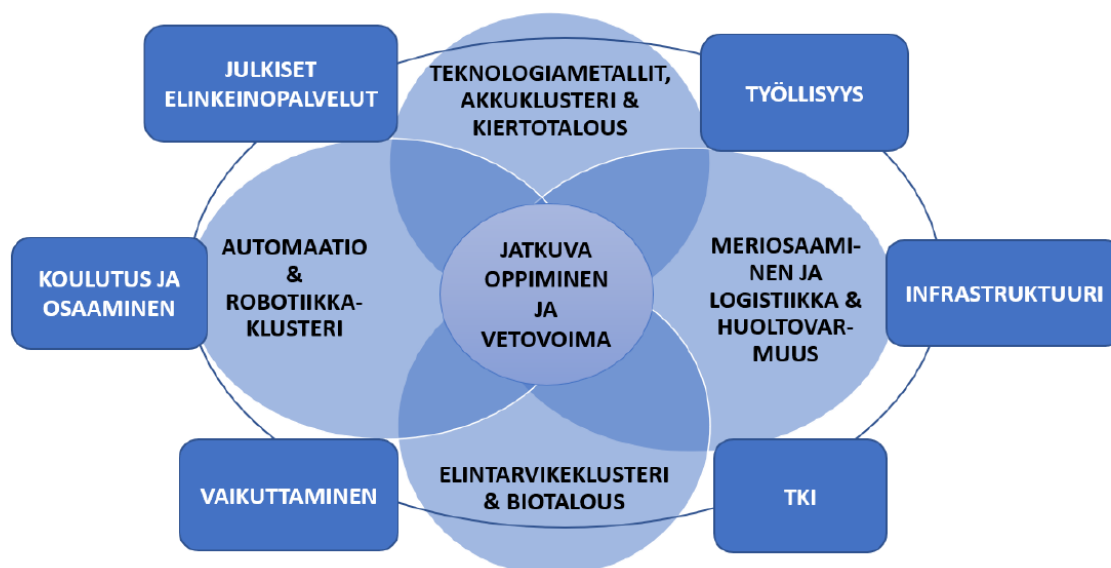
Suomen kestävä kasvun ohjelmassa on neljä pilaria:

- *Vihreä siirtymä:* Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa. Ohjelmalla vauhditetaan ratkaisuja, joiden avulla voidaan vähentää merkittävästi päästöjä niin Suomessa kuin muualla maailmassa.
- *Digitalisaatio:* Digitalisaatio-ohjelma vahvistaa digitalisaatiota ja datataloutta julkisissa ja yksityisissä palveluissa, niin että tuottavuus ja kustannustehokkuus paranevat. Ohjelma tuo turvalliset hyvän arjen palvelut ihmisten saataville koko maassa.
- *Työllisyys ja osaaminen:* Työllisyys ja osaaminen -ohjelmalla nostetaan työllisyysastetta ja osaamistasoa, jotta kestävä kasvu vauhdittuisi. Tarkoituksena on uudistaa muun muassa työnhaun palvelut asiakaslähtöisiksi ja hyödyntää niissä digitalisaatiota. Lisäksi sujuvoitetaan työperäistä maahanmuuttoa ja kotoutumista sekä edistetään työhyvinvointia ja osatyökykyisten työllistymistä. Pitkän aikavälin kasvua edistetään nostamalla niin nuorten kuin aikuistenkin osaamistasoa. Jatkuvaan oppimiseen tulee lisää mahdollisuuksia niin, että opiskelu ei ole sidottu tiettyyn paikkaan.
- *Sosiaali- ja terveyspalvelut:* Sosiaali- ja terveyspalvelut -ohjelma vauhdittaa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja palveluiden uudistumista. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti. Tieto- ja viestintäteknologisin uudistuksin tuetaan palveluiden rakenneuudistusta.

Satakunnan Kasvun mahdollisuus –selviytymissuunnitelma (2020) määrittää Satakunnan tavoitteet ja toimenpiteet kestävä kasvun luomiseksi koronapandemian aikana ja sen jälkeen. Suunnitelma sisältää vahvimmat maakunnalliset painotukset ja linjaukset elpymistä ja kasvua tukevien toimenpiteiden kohdentamisesta. Painotukset on koottu kolmeen kokonaisuuteen, joihin panostaminen nopeuttaa koronakriisistä toipumista, parantaa kilpailukykyä ja luo Satakunnan kautta kasvua koko Suomen taloudelle.

1. Satakunnan teollisuuden uudistaminen ja kehittäminen sekä elinkeinoelämäperustaisen tki-toiminnan edistäminen huomioiden vihreä kasvu ja digitaalisuus
2. Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen sekä soveltaminen elinkeinoelämän tarpeisiin. Resursointi Satakunnan koulutukseen ja osaamisprofiiliin vahvistamiseen kaikilla koulutusasteilla. Yliopistojen ekosysteemitutkimus vahvistamaan johtamis- ja toimintamalleja.
3. Satakunnan logistiikan kehittäminen huomioiden digitaalinen tieto ja fyysinen logistiikka sekä huoltovarmuus.

Suunnitelmassa on pyritty löytämään toimenpiteitä, joiden avulla voidaan parantaa alueen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja luoda uutta kasvua (kuva 1). Toimien tavoitteena on myös vastata Covid-19 kriisin aiheuttamiin akuutteihin ongelmiin. Kaikkia toimintoja poikkileikkaavasti koskevat digitalisaation ja vihreän kasvun toimintaedellytyksiä parantavat kehittämistoimet, jotka on huomioitu myös Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 laadinnassa.

Kuva 1: Satakunnan kasvun mahdollisuus -selviytymissuunnitelma, pääpainotukset kestävän kasvun luomiseksi koronapandemian aikana ja sen jälkeen.

EU-tason linjaukset

Älykäs erikoistuminen

EU:n koheesiopolitiikan osalta kansalliset ja alueelliset viranomaiset ovat laatineet älykäästä erikoistumista (Smart Specialisation, RIS3) koskevat tutkimus- ja innovaatiostrategiat, jotta EU:n rakennerahastojen käyttöä voidaan tehostaa ja jotta EU:n, kansallisen ja alueellisen tason toimien sekä julkisten ja yksityisten investointien välille saadaan lisää synergiaa. Älykäs erikoistuminen tarkoittaa kunkin maan ja alueen erityisten ominaisuuksien ja varojen tunnistamista tulevaisuudennäkymän tueksi. Se tarkoittaa myös alueellisten innovaatiojärjestelmien vahvistamista, tiedonkulun maksimointia ja innovoinnin etujen levittämistä alueen koko talouteen. Älykkäässä erikoistumisessa keskitytään siihen, mikä antaa alueelle parhaan kilpailupotentiaalin.

Älykkään erikoistumisen Euroopan laajuinen ulottuvuus antaa maakunnalle mahdollisuuksia oppia ja laajentaa osaamistaan samankaltaisia, täydentäviä vahvuuksia omaavien alueiden kanssa yhteistyötä tekemällä. Verkostoituminen osaamisen ja yhteisen hyödyn kautta eri puolille Eurooppaa eri kumppanien kanssa vahvistaa maakunnan kilpailukykyä ja osaamista huomattavasti enemmän kuin Suomessa vallalla oleva ajattelu maantieteellisestä laajuudesta. Kriittinen massa älykkäässä erikoistumisessa syntyy alueiden verkostoissa.

Satakunnan älykkään erikoistumisen strategia 2021-2027 (Satakunta-strategian luku 3) kytkeytyy maakuntaohjelman 2022–2025 laadintaprosessiin, jossa on huomioitu älykkään erikoistumisen lähestymistapa ja aluekehittämisen teemat muodostavat maakunnan älykkään erikoistumisen fokusoinnit. Älykkääseen erikoistumiseen sisältyy myös tulosindikaattoreiden kehittäminen sekä niiden käyttäminen toimien ja ohjelmien ohjaamiseen ja muokkaamiseen. Niillä edistetään jatkuvaa arviointia ja oppimista sekä kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamista alueiden välillä. Satakunnan älykkään erikoistumisen strategian painopisteet vuosille 2021-2027 esitellään kappaleessa 3.2.

EU-tason välineet

Maakuntaohjelman 2022–2025 laadintaprosessissa huomioidaan uuden EU-ohjelmakauden 2021–2027 käynnistyminen, tavoitteena on osaltaan tukea kansallisen ja EU-politiikan yhteensovittamista. Maakuntatasolla EU-rahastojen ohjelmien strategisen tason yhteensovitus tapahtuu maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR) ja sen sihteeristössä, jolla on vastuu alueen kehittämistoimien koordinoinnista. Myös MYR:n asettama maaseutujaosto on tärkeä yhteen sovittava toimielin maakunnassa.

EUn ohjelmakauden valmistelun 2021–2027 osalta Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on johtanut kansallisen ohjelmatyön valmistelua. Ohjelmatyötä valmistellaan ministeriöissä ja alueilla. Kansallista ohjelmavalmistelua koordinoi ja yhteensovittaa kumppanuusperiaatteen mukaisesti perustettu Koheesio 2021+ työryhmä ja Alueiden uudistumisen neuvottelukunta (AUNE).

Valmistelu on toteutettu tiiviissä yhteistyössä maakunnan liittojen, ELY-keskusten sekä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa. Alueellista valmistelua koordinoivat maakunnan liitot: Etelä- ja Länsi-Suomi (ELSA-alue): Uudenmaan liitto Itä- ja Pohjois-Suomi (IP-alue): Pohjois-Pohjanmaan liitto. ELSAn alueella läntisen Suomen valmistelua koordinoi Satakuntaliitto. Ohjelma on tarkoitus käynnistää Suomessa 1.9.2021. Asiaan vaikuttavat EU-tason päätökset. Kansallinen lainsäädäntö ei voi astua voimaan ennen EU-tason asetuksia. Covid -19 pandemia on heijastunut ohjelman sisältöihin ja kansallisessa ohjelmavalmistelussa on pyritty mahdollisimman suureen joustavuuteen ja sisältöön, joka mahdollistaa reagoinnin äkillisiin tilanteisiin tulevaisuudessakin.

Hiilineutraalius, digitaalisuus ja muuttuva työelämä tulevat korostumaan ohjelmakauden 2021–2027 läpileikkaavina teemoina. Rakennerahastojen tuki kohdistetaan uudella ohjelmakaudella seuraavien teemojen ympärille:

- Älykkäämpi Eurooppa (kilpailukyky, digitaalinen muutos, yrittäjyys, innovaatiot, osallistava kasvu, teollisuuden muutoshaasteet globalisaatioon, kiertotalouteen ja ilmastomuutokseen liittyen)
- Vihreämpi vähähiilinen Eurooppa (puhtaat energiaratkaisut, energiatehokkuus, siirtyminen vähähiiliseen talouteen, uusiutuva energia, innovatiiviset vähähiiliset teknologiat, tuki vihreille ja sinisille investoinneille, kestävä luonnonvarojen hallinta, kiertotalous, sopeutuminen ilmastomuutokseen)
- Verkostoituneempi Eurooppa (liikkuvuus, energia ja alueelliset ICT-yhteydet, kestävä liikenne, älykkäät energiaverkot, nopeat digitaaliset yhteydet)
- Sosiaalisempi Eurooppa (ESR+:n tuki sosiaalisten oikeuksien pilarin toimiin, erityisesti työllisyyden edistäminen, koulutus ja elinikäinen oppiminen, sosiaalinen osallisuus sekä terveys ja sosiaalinen innovointi)
- Kansalaisten Eurooppa (kaupunki-maaseutu-rannikkoalueiden paikallinen kehittäminen)
- Oikeudenmukainen siirtymä

EU:n komission esityksen mukaisesti alueelliset älykkään erikoistumisen strategiat ja niiden hyvä hallinta on edellytys, joka jäsenmaan tulee täyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakaudella 2021–2027.

EU:n kasvustrategiana ohjelmakaudella 2021–2027 on Green Deal –Vihreän kehityksen ohjelma. Sitä toteuttamalla EU aikoo olla ilmastoneutraali 2050, suojella ihmisiä, eläimiä ja kasveja vähentämällä saasteita, auttaa yrityksiä globaaleiksi johtajiksi puhtaissa tuotteissa ja teknologioissa sekä auttaa varmistamaan oikeudenmukaisen ja kaikki mukaan ottavan siirtymän.

Just Transition Fund (JTF, Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto)

Euroopan komissio on esittänyt EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi oikeudenmukaisen siirtymän mekanismia. Mekanismi sisältää muun muassa uuden oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (Just Transition Fund, JTF) perustamisen ohjelmakaudelle 2021–2027. Rahaston tarkoituksena on tukea niitä alueita ja toimialoja, joihin hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtyminen eniten vaikuttaa. Rahasto kohdentuu fossiilisista polttoaineista (hiili, turve, öljyliuske) riippuvaisille alueille ja paljon kasvihuonekaasuja aiheuttavaan teollisuuteen. Komissio on helmikuussa 2020 esittänyt Suomelle, että rahaston toimet keskitettäisiin turpeen käytöstä luopumiseen. Suomen JTF saanto on noin 424 miljoonaa euroa.

Euroopan komissio on antanut Suomelle oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa koskevat investointiohjeet, joiden mukaan ensisijaisesti priorisoitavia investointitarpeita ovat: tehokasta ja puhdasta energian tuotantoa ja käyttöä tukevien innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon liittyvät investoinnit, paikallisen talouden monipuolistaminen ja sen varmistaminen, että työntekijöillä, joihin siirtymä vaikuttaa, on tarvittavaa osaamista sekä turvetuotannosta vapautuvien alueiden kasvihuonekaasuvaikutuksen minimoiminen. JTF-rahastosta voidaan myöntää taloudellista tukea vain alueellisten siirtymäsuunnitelmien mukaisesti tehdyille investoinneille. Satakuntaan laaditaan maakunnallinen JTF-suunnitelma. JTF-suunnitelmassa yksilöidään Euroopan komission ohjeistuksen mukaisesti tavoitteita, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Suunnitelmat sidotaan kansallisiin energia- ja ilmastosuunnitelmiin (NECP), EU:n ilmastoneutraalius-tavoitteeseen 2050 sekä älykkään erikoistumisen suunnitelmaan ja muihin alueellisiin, kansallisiin ja EU-tason strategioihin.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan valmistelu seuraavalle rahoituskaudelle (CAP27)

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee yhdessä sidosryhmien kanssa yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) strategiasuunnitelmaa. Suunnitelmassa linjataan maatalouden ja maaseudun EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien toimenpiteiden toimeenpanoa sekä varojen kohdentamista vuosina 2021–2027 Suomessa. Suunnitelma perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusehdotukseen Euroopan maatalouden tukirahaston ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston tuesta maatalouden ja maaseudun tukemiseen (COM(2018)392). EU:n komission odotetaan käsittelevän ja vahvistavan kansallisen suunnitelman vuoden 2022 lopulla. CAP-uudistuksen odotetaan tulevan voimaan vuoden 2023 alusta.

Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisohjelma ja leader-toiminta

Satakunnan maaseudun kehittämissuunnitelma (CAP27 Satakunnan älykäs maaseutu - maaseudun kehittämissuunnitelma) rakentuu neljään pääteemaan: uudistuva yrittäjyys, vastuullinen ruokaketju, bio- ja kiertotalous sekä hyvä elämä maaseudulla. Manner-Suomen maaseutuohjelman toiminta jatkuu vuosina 2021-2022 ns. siirtymä kautena, jolloin jatketaan 2014-2020 ohjelmakauden toimenpiteitä uuden ohjelmakauden rahoituskehiksestä. Uuden ohjelmakauden toiminta käynnistyy vuonna 2023.

Leader-ryhmillä on omat paikalliset kehittämisstrategiansa, joiden mukaista elinkeinojen, palvelujen ja kylien kehittämistä ne rahoittavat omalla alueellaan. Satakunnan alueella toimii ohjelmakaudella 2014-2020 ja siirtymäkaudella 2021-2022 viisi leader-ryhmää: Leader Karhuseutu (Pori, Ulvila, Nakkila, Harjavalta, Kokemäki, Luvia), Leader Pyhäjärvisseutu (Eura, Säkylä), Leader Pohjois-Satakunta (Kankaanpää, Siikainen, Jämijärvi, Merikarvia, Pomarkku, Karvia), Leader Ravakka (Rauma, Eurajoki) sekä Leader Joutsentenreitti (Huittinen).

Maakuntaohjelman 2018–2021 arviointi

Laissa alueiden kehittämisestä ja rakennerahasto-toiminnan hallinnoinnista (7/2014, § 46) säädetään ohjelmien seurannasta ja arvioinnista. Maakuntaohjelmien tavoitteiden saavuttamista, vaikutuksia ja toimeenpanoa tulee arvioida ulkopuolisen arvioitsijan toimesta vähintään kerran ohjelmakauden aikana ja uuden ohjelman valmistelussa tulee myös hyödyntää voimassa olevan ohjelman ulkopuolista tai vertaisarviointia.

Satakunnan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntaohjelmien 2018–2021 arviointi toteutettiin kyseisten maakuntien keskinäisenä vertaisarviointina. Satakunnan maakuntaohjelman pääarvioijana toimi Pohjanmaan liitto. Arvioinnin mukaan Satakunnan maakuntaohjelman 2018–2021 valmisteluprosessi oli laaja, avoin ja osallistava, minkä seurauksena maakunnan toimijat ovat varsin hyvin sitoutuneita sen toteuttamiseen. Maakuntaohjelma perustuu laajaan tietopohjaan ja relevantteihin tietoaineistoihin. Satakunnan seutujen erilaiset profiilit tuodaan hyvin esiin. Satakunnan maakuntaohjelmassa tehdyt valinnat ovat onnistuneita ja toimeenpanossa on edetty monelta osin haluttuun suuntaan. Valinnat ohjaavat sekä hanketoimintaa että organisaatioiden omaa toimintaa. Asiakirjana maakuntaohjelma on laaja, mutta kuitenkin selkeä, loogisesti etenevä ja hallittava kokonaisuus.

Maakuntaohjelman 2018-2021 arviointiraportissa kehittämiskohteeksi on nostettu uusien osallistamistapojen kokeilu esim. sähköisten välineiden hyödyntäminen. Lisäksi painotettiin tulevaisuuden kehityskulkujen ja muutossaasteiden laajempaa analysointia maakuntaohjelman valmistelun yhteydessä. Maakuntaohjelman valintojen terävöittäminen sekä kehittämislinjausten määrällisen ja laadullisen seurannan ja arvioinnin tehostaminen tuotiin arviointiraportissa esille kehittämiskohteena, jolla voitaisiin edelleen vahvistaa maakuntaohjelman vaikuttavuutta. Arvioinnista saadut havainnot ja kehittämiskohteet otettiin huomioon Satakunnan maakuntaohjelman 2022-2025 valmistelussa.

LIITE 5: Satakunta-strategian laadintaprosessin kuvaus

Satakunnan maakuntasuunnitelman 2050 laadinta

Satakunnan maakuntahallitus päätti 3.6.2019 käynnistää maakuntasuunnitelman valmistelutyön. Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin tammi-toukokuussa 2020 skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena on ollut hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia. Skenaariotyöskentely toteutettiin laajassa yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken Satakuntaliiton johdolla. Skenaariotyön fasilitoinnista ja raportoinnista vastasivat Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI ja FuturesGarden.

Skenaariotyöskentelyssä on keskeistä myös parantaa osallistujien kykyä ymmärtää ajankohtaisia ilmiöitä ja niiden vaihtoehtoisia kehityskulkuja. Laadittujen skenaarioiden pohjalta voidaan tehdä varautumissuunnitelmia eri tilanteiden varalle sekä löytää maakuntasuunnitelmaan sellaisia välttämättömiä toimenpiteitä, joita Satakunnassa tulisi tehdä toteutuipa mikä tahansa tulevaisuus. Yhteinen suunnitteluprosessi ja sen kautta luotu yhteinen näkemys on vähintään yhtä tärkeä kuin itse varsinainen tuotos. Tämän vuoksi skenaariotyöskentely toteutettiin laajassa yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken Satakuntaliiton johdolla.

Skenaariotyöskentelyyn osallistui yhteensä noin 120 henkilöä. Osallistujat edustivat monipuolisesti maakunnan eri toimijoita, kuten satakuntalaisia kuntia, koulutusorganisaatioita ja järjestöjä. Koronasta johtuen viimeiset työpajat ja ydinryhmän tapaamiset toteutettiin virtuaalisesti. Osallistujat kutsuttiin mukaan myös yhteiselle verkkotyöskentelyn alustalle Howspaceen, jossa oli mahdollisuus kommentoida, täydentää, äänestää ja keskustella luonnoksista tapaamisten välillä. Yksilö- ja ryhmähaastatteluina haastateltiin 47 satakuntalaista tai Satakunnasta kotoisin olevaa henkilöä. Haastateltavat olivat yrittäjiä, Satakunta-taustaisia yhteiskunnallisia vaikuttajia, järjestöjen edustajia, julkishallinnon edustajia, asukkaita, opiskelijoita ja nuorisovaltuutettuja.

Maakunnan yhteistyöryhmä toimi Satakunta-strategian vaikutusten arvioinnin suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arvioinnin ns. SOVA-ryhmänä. Vaikutusten arvioinnista järjestettiin syksyllä 2020 osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheessa (OAS) Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueen ja Satakuntaliiton välinen neuvottelu. Satakuntaliiton maakuntahallitus päätti asettaa Satakunta-strategian osallistumis- ja arviointisuunnitelman virallisesti nähtäville. Nähtävillä olosta ilmoitettiin julkisella kuulutuksella 14.9.2020.

Laadintaprosessin aikana on toteutettu sidosryhmätapaamisia, seutukuntakohtaiset keskustelutilaisuudet kuntien luottamushenkilöiden ja virkamiesjohdon kanssa sekä toteutettu maakunnan osaamisprofiilia että alustavia kehittämislinjauksia käsittelevät työpajat. Kansalaisosallistumisen osalta toteutettiin vuonna 2020 yhteistyössä Turun yliopiston koordinoiman monitieteisen tutkimushankkeen (PALO, participation in long-term decision making) kanssa asukaskysely (satunnaisotos 6 000 satakuntalaista) sekä kansalaiskeskustelu Satakunnan vaihtoehtoisista tulevaisuuskuvista. Satakuntaliitolla on jäsenkuntiensa lisäksi useita sidosryhmiä ja kehittämiskumppaneita, joiden asiantuntemus on tärkeä Satakunta-strategian valmistelussa ja toteutuksessa sekä maakunnan elinvoiman ja kilpailukyvyn vahvistamisessa. Satakuntaliitto mm. koordinoi maakunnallista alue-ennakoinnin yhteistyötä. Tarkoituksena on maakunnallisen yhteistyön vahvistaminen sekä pysyvän ennakointiverkoston kokoaminen. Maakuntaliitolla on useita pysyviä sidosryhmäfoorumeita, joiden toiminta perustuu aluekehittämisen tarpeisiin (mm. MYR, MYR sihteeristö, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiofoorumit). Keskeisistä kärkialoista on koottu maakunnallisia yhteistyöryhmiä. Satakuntaliiton

sidosryhmät ovat aktiivisesti osallistuneet työpajoihin ja tilaisuuksiin, joissa on koottu aineistoa sekä näkemyksiä strategisten kehittämislinjausten laatimiseksi.

Maakuntaohjelman 2022-2025 laadintaprosessi

Maakuntaohjelma laaditaan työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) ohjeistuksen mukaisesti kunnanvaltuuston toimikausittain neljäksi vuodeksi. Osallistavassa prosessissa valmisteltava maakuntaohjelma sisältää alueen mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet ja kuvauksen keskeisistä toimenpiteistä niiden saavuttamiseksi. Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. Maakuntaohjelma laaditaan siten, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja tarvittavin osin aluehallintovirastojen strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöön.

Maakuntaohjelma sisältää ohjelman määrällistä ja laadullista seurantaa varten tarvittavat mittarit. Maakuntaohjelman seurannassa käytettävät tiedot on valittu siten, että ne kuvaavat monipuolisesti alueen kehitystä ja aluekehittämisen tavoitteiden edistymistä. Vuonna 2020 alkaneella koronapandemialla on merkittäviä vaikutuksia aluetalouteen. Korjaavat toimenpiteet ovat käynnistyneet akuutin kriisivaiheen jälkeen, ja pidemmän aikavälin tavoitteet positiivisen talous-, työllisyys- ja investointikehityksen aikaansaamiseksi ja muutosjoustavuuden vahvistamiseksi on huomioitu maakuntaohjelman laadinnassa. Maakuntaohjelman laadinnan yhteydessä on toteutettu SOVA-lain 2 §:n mukainen vaikutusten arviointi (liite 1: Satakunnan maakuntaohjelman ympäristöselostus).

Maakuntaohjelmien valmistelun yhteydessä maakuntien liittoja pyydettiin päivittämään alueellisia innovaatiotoiminnan valintoja ja kehittämistä koskevat älykkään erikoistumisen strategiansa EU:n ohjelmakautta 2021–2027 varten.